

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

SPOR EYLEMLERİNDE ETİK DEĞER SORUNU

MEHMET ŞAHİN

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

138164

DOKTORA TEZİ

138164

DANIŞMANI

PROF.DR. ADİL TÜRKÖĞLU

Bu tez, Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Proje Birimi tarafından
SBE 2002 D 14 nolu proje olarak desteklenmiştir

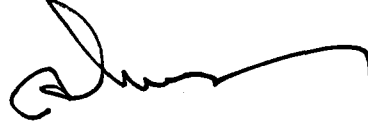
Tez No: .....

ADANA -2003

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Doktora Programı Çerçevesinde yürütülmüş olan **Spor Eylemlerinde Etik Değer** adlı çalışma, aşağıdaki jüri tarafından Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 18 /02 / 2003

Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU

Çukurova Üniversitesi

Jüri Başkanı

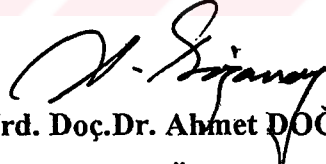
Prof. Dr. Kadir AYDIN

Çukurova Üniversitesi

Prof. Dr. Uluğ Utku NUTKU

Cumhuriyet Üniversitesi

Yrd. Doç.Dr. Ahmet DOĞANAY

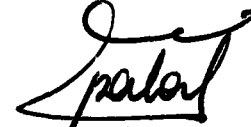
Çukurova Üniversitesi

Doç.Dr. Adnan GÜMÜŞ

Çukurova Üniversitesi

Yukarıdaki tez, Yönetim Kurulunun **26.02.2003** tarih ve **4/35-33** sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Sait POLAT

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın her evresinde destekleriyle, sonuçlanmasına büyük katkı sunan Uludağ Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Fusun Öztürk Kuter'e, yönlendirici ve öğretici destekleriyle Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Uluğ Nutku'ya ve çalışmanın aksatılmadan yürümesini sağlayan danışmanım Prof. Dr. Adil Türkoğlu'na teşekkür ederim.

Anketlerin seçimi, oluşturulması, uygulama ve istatistiksel analiz sürecinde Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyeleri Prof. Dr. Sezgin Kızılcelik, Doç. Dr. Mustafa Gündüz, Yard. Doç. Dr. Başaran Gençdağın ve Arş.Gör.Ali Eskin'e teşekkür ederim. Anket uygulama sürecinde yapıcı katkılarından dolayı Denizlispor Teknik Direktörü Yılmaz Vural'a, Siirt Jet-Pa Spor Teknik Direktörü Tefik Lav'a, Mersin Cam Spor Kulüp başkanı Murat Arıkan'a ve Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor bölümü öğrencisi, Milli Atlet Esen Kızıldağ'a ayrıca ankete katılarak veri oluşumuna katkı yapan tüm sporcu arkadaşlara ayrı ayrı teşekkür ederim. Tezin hazırlanma ve sunum sürecinde yardımlarından dolayı Öğr. Gör. Engin Altan Durusoy'a teşekkür ederim

Eşim ve oğluma, bu çalışmanın bitirilmesi için gösterdikleri sabır ve anlayışlarından dolayı sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmamızı destekleyen Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Proje Birimi'ne de teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay	I
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	II
İÇİNDEKİLER	III
ÇİZELGELER DİZİNİ	V
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	X
ÖZET	XI
ABSTRACT	XII
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİ	5
2.1. Spor Eylemlerinde Etik Değerler	5
2.2. Etik ve Ahlak	7
2.2.1. Etikte Yeni Görüşler	8
2.2.2. İçerikli Spor Etiği	9
2.2.3. Başarı isteği ve Bireysel Olgunlaşma	9
2.2.4. Sporda Tartışım Etiği	10
2.3. Felsefede Değerle İlgili Örnekler	11
2.4. Değer Kararlarının Psikolojik Motifleri	12
2.5. Spor Yapmakla İlgili Hareket ve Değer Felsefesi	16
2.6. Toplumun Gerilim Alanında Spor	18
2.7. Sportif Harekete Yönelik Felsefi Görüşler	20
2.8. Grek Felsefesinde Hareket Kavramı	21
2.9. Doğa Bilimlerinde Hareket Olgusu	24
2.10. Felsefi Açıdan spor ve Zamansallık	25
2.11. Spor ve Mekanın Felsefi Değerlendirmesi	26
2.12. Sportif Nitelik ve Nicelik Kavramının Felsefi Değerlendirmesi	28
2.13. Günümüzde Sportif Oyunlar	30
2.14. Sportif Verim	31
2.15. Spor ve İş	34
2.16. Spor ve Estetik Biçimler	34
2.17. Spor ve Eğitim	35
3. GEREÇ VE YÖNTEM	37
3.1. Araştırma Modeli	37
3.2. Evren ve Örneklem	38

3.2.1. 24 Soruluk Ankete İlişkin Bulgular	39
3.2.2. Örnekleme Katılanlara İlişkin Kişisel Bilgiler	39
3.3. Veri Toplama Araçları	41
3.4. Verilerin Toplanması	42
3.5. Verilerin Analizi	43
4. BULGULAR	44
4.1. Spor Etiğine İlişkin Görüşlerle İlgili Bulgular	44
4.2. Bazı Değişkenlere Göre Spor Etiğine İlişkin Bulgular	48
4.3. Kişisel Tercihlere Göre Klüpler Arasındaki Farklara İlişkin Bulgular	61
4.3.1. Kişisel Tercihlere Göre Klüpler Arasındaki Farklar	63
4.3.2. Kişisel Tercihlere Göre Cinsiyet Açısından Farklara İlişkin Bulgular	65
4.3.3. Kişisel Tercihlere Göre Doğum yerleri Açısından Farklara İlişkin Bulgular	66
4.3.4. Kişisel Tercihlere Göre Eğitim Düzeyleri Açısından Farklara İlişkin Bulgular	69
4.3.5. Kişisel Tercihlere Göre Medeni Durum Açısından Farklara İlişkin Bulgular	72
4.3.6. Kişisel Tercihlere Göre Gelir Düzeyleri Açısından Farklara İlişkin Bulgular	73
4.3.7. Kişisel Tercihlere Göre Branşlar Açısından Farklara İlişkin Bulgular	75
4.4. Edwards Kişisel Tercih Envanterine Göre Spor Eylemlerinde Etik Değere İlişkin Bulgular	78
5. TARTIŞMA	87
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	91
7. KAYNAKLAR	93
EKLER	96
EK-1	97
EK-2	114
ÖZGEÇMİŞ	116

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge No.		Sayfa No
Çizelge 1.	Klüp Dağılımı	39
Çizelge 2.	Cinsiyet Dağılımı	39
Çizelge 3.	Doğum Yerlerine Göre Dağılım	39
Çizelge 4.	Medeni Durum	40
Çizelge 5.	Eğitim Durumu	40
Çizelge 6.	Gelir Durumu	40
Çizelge 7.	Branş Dağılımı	41
Çizelge 8.	Spor yaşamınız içinde bilim dışı yollarla başarı arama Durumu	44
Çizelge 9.	Doping maddeleri Kullanma Durumları	44
Çizelge 10.	Arkadaşlarının doping kullanmalarına tanık olma durumu	44
Çizelge 11.	Rakiplerin doping kullanmalarını düşünme durumu	45
Çizelge 12.	Kazanmak söz konusu olunca her şeyi yapma durumu.	45
Çizelge 13.	İnsan hayatını kaybetmektense maçı kaybetmeyi seçme durumu	45
Çizelge 14.	Saha içinde şiddete uğrama durumu	45
Çizelge 15.	Saha dışında şiddete uğramaktan korkma durumu	46
Çizelge 16.	Rakiplerle eşit koşullarda hazırlanmadığımız için kaybettiğimizi düşünme durumu	46
Çizelge 17.	Karşılaşmaların saha dışında ayarlandığını düşünme durumu	46
Çizelge 18.	Sportif başarıda şans faktörüne inanma durumu	46

Çizelge 19.	Kazanılacak başarı uğruna sağlığı riske etme durumu	47
Çizelge 20.	İyi oynayıp kaybetmektense kötü oynayıp kazanma durumu	47
Çizelge 21.	Rakibin yere düşmesiyle oluşan fırsatı değerlendirme durumu	47
Çizelge 22.	Anne baba rahatsızlığını öğrenme durumu	47
Çizelge 23.	Oyunun estetik boyutundan çok sonucuyla ilgilenme durumu	48
Çizelge 24.	Oyun içinde özgürce davranma durumu	48
Çizelge 25.	Cinsiyete göre maçların saha dışında ayarlandığını düşünme durumu	48
Çizelge 26.	Cinsiyete göre iyi oynayıp kaybetmektense kötü oynayıp kazanma Durumu	49
Çizelge 27.	Eğitime göre bilim dışı yollarla başarı arama durumu	49
Çizelge 28.	Eğitime göre rakiplerin doping kullandığını düşünme durumu	50
Çizelge 29.	Eğitime göre sonuçların saha dışında ayarlandığını düşünme durumu	50
Çizelge 30.	Eğitime göre özgürce davranmaktansa verilen görevi yapma durumu	51
Çizelge 31.	Eğitime göre iyi oynayıp kaybetmektense kötü oynayıp kazanma durumu	51
Çizelge 32.	Klüp dağılımına göre bilim dışı yollarla başarı arama durumu	52
Çizelge 33.	Klüp dağılımına göre arkadaşlarının doping kullanma durumu	52
Çizelge 34.	Klüp dağılımına göre kazanmak için her şeyi yapma durumu	53
Çizelge 35.	Klüp dağılımına göre sporcuların saha içinde şiddete uğrama durumu	53
Çizelge 36.	Klüp dağılımına göre müsabaka sonuçlarının saha dışında ayarlandığını düşünme durumu	54
Çizelge 37.	Klüp dağılımına göre başarı uğruna sağlığı riske etme durumu	54

Çizelge 38.	Klüp dağılımına göre estetik boyuttan çok sonuçla ilgilenme durumu	55
Çizelge 39.	Branş dağılımına göre doping kullanma durumu	55
Çizelge 40.	Branş dağılımına göre rakiplerin doping kullandığını düşünme durumu	56
Çizelge 41.	Branş dağılımına göre sporcuların saha içinde şiddete uğrama durumu	56
Çizelge 42.	Branş dağılımına göre sporcuların saha dışında şiddete uğrama durumu	57
Çizelge 43	Branş dağılımına göre estetik boyuttan çok sonuçla ilgilenme durumu	57
Çizelge 44.	Gelir düzeyine göre bilim dışı yollarla başarı arama durumu	58
Çizelge 45.	Gelir düzeyine göre saha içinde şiddete uğrama durumu	58
Çizelge 46.	Gelir düzeyine göre müsabaka sonuçlarının saha dışında ayarlandığını düşünme durumu	59
Çizelge 47.	Gelir düzeyine göre iyi oynayıp kaybetmektense kötü oynayıp kazanma durumu	59
Çizelge 48.	Gelir düzeyine göre estetik boyuttan çok sonuçla ilgilenme durumu	60
Çizelge 49.	Cinsiyete göre doping kullanma durumu	60
Çizelge 50.	Cinsiyete göre saha içinde şiddete uğrama durumu	60
Çizelge 51.	Edwards Kişisel Tercih Envanterinde klüplerin aldıkları puanlara ilişkin ortalamaları ve varyans analizi ile ilgili durumu	61
Çizelge 52.	Edwards Kişisel Tercih Envanterinde klüplerin aldıkları puan ortalamalarına ilişkin Varyans Analizi ve ilgili bulgular	63
Çizelge 53.	Başarı, Gösteriş, Bağımsızlık, Başkalarında Yardım Görme, Başatlık ve Karşı Cinsle ilişki boyutlarına ait klüpler arasındaki farklılara ilişkin LSD Testi Değerleri ile ilgili bulgular	64
Çizelge 54.	Cinsiyete göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanlara ilişkin ortalamama, standart sapma ve t değeri durumu	65

Çizelge 55. Edwards Kişisel Terci Envanterinden doğum yerlerine göre aldıkları puanlara ilişkin ortalama ve standart sapma durumu	67
Çizelge 56. Edwards Kişisel Terci Envanterinden doğum yerlerine göre aldıkları puan ortalamalarına ilişkin varyans analiz durumu	68
Çizelge 57. Eğitim düzeyine göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden aldıkları puanlara ilişkin ortalama ve standart sapma durumu	69
Çizelge 58. Eğitim düzeyine göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden aldıkları puanlara ilişkin varyans analizi durumu	70
Çizelge 59. Bağımsızlık ve Karşı cinsle ilişki boyutlarına ait eğitim düzeyleri arasındaki farklılıklara ilişkin LSD Testi Değerleri ile ilgili bulgular	71
Çizelge 60. Medeni durumlarına göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden aldıkları puanlara ilişkin ortalama ve standart sapma ve t değeri durumu	72
Çizelge 61. Gelir düzeylerine göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden aldıkları puanlara ilişkin ortalama ve standart sapma durumu	73
Çizelge 62. Gelir düzeylerine göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden aldıkları puanlara ilişkin varyans analizi durumu	74
Çizelge 63. Branşlara göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden aldıkları puan ortalamaları, standart sapmaya ilişkin analizi durumu	76
Çizelge 64. Branşlara göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden aldıkları puan ortalamalarına ilişkin varyans analizi durumu	77
Çizelge 65. Başarı, uyarlık, bağımsızlık ve başatlık boyutlarına ait klüpler arasındaki farklılıklara ilişkin LSD test değeri durumu	78
Çizelge 66. Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanlarla bilim dışı yollarla başarı aramaya ilişkin bulgular	78
Çizelge 67. Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanlarla doping kullanmaya ilişkin bulgular	79

Çizelge 68. Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanlarla kazanmak için her şeyi tapmaya ilişkin bulgular	81
Çizelge 69. Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanlarla eşit koşullarda çalışmaya ilişkin bulgular	82
Çizelge 70. Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanlarla şike olgusuna ilişkin bulgular	83
Çizelge 71. Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanlarla şansa yer verme olgusuna ilişkin bulgular	84
Çizelge 72. Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanlarla sağlığını riske etmeye ilişkin bulgular	85
Çizelge 73 . Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanlarla oyun içinde özgürce davranmaktansa verilen görevi yapmaya ilişkin bulgular	86

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

EPPS: Edwards Kişisel Tercih Envanterinde

LSD: Least Significant Different (En küçük önemli fark)

BESYO: Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

SK: Spor Klübü

M.Ö: Milattan Önce

ÖZET

Spor Eylemlerinde Etik Değer Sorunu

Çağımızın en önemli etkinlik alanlarından birisi olan spor, sosyal ekonomik, kültürel ve siyasal manipulasyonların yanı sıra etik değerler sorunuyla da her geçen gün daha fazla bilimin ve toplumun gündeminde olmaktadır.

Son otuz yıl içinde spor alanlarında artan bir şekilde etik değerleri kapsayan problemler yaşanmaktadır. Bu çalışmanın ilk aşamasında spor eylemlerinde ortaya çıkan etik değerler (doping kullanma, sahtekarlık yapma, şike ve şiddete yönelme vb.) betimsel olarak irdelenmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasında dünyada ve ülkemizde en popüler spor olarak kabul gören futbol ve atletizm branşında yaşanan etik değerler sorun olarak ele alınmıştır. Birinci lig düzeyinde performans sporu yapan sporcular ve spor eğitimi gören Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerine 225 soruluk Edwards Kişisel Tercih Envanteri ve 24 soruluk Değer anketi uygulanmıştır.

Spora olan ilgiyi artıran, sonucun önceden bilinemezliğidir. Spora katılmann değil, kazanmanın önemli olduğunun son dönemde sıkça vurgulanarak toplumsal yaşama egemen olması, kazanmak için etik olmayan yollara başvurulmasına neden olmaktadır.

Yapılan anketler sonucunda, eğitim durumunun yükselmesi sporda etik değerlerin güçlenmesine yardımcı olmamaktadır. Gerek performans sporu yapanlar gerekse spor eğitimi alanlar başarı ve kazanmak için etik olmayan yolları sıkça kullandıkça spora olan toplumsal değer giderek azalacaktır.

Anahtar Sözcükler: Doping, Etik Değer, Spor, Yarışma,

ABSTRACT

The Problem of Ethical Values in Sport Activities

Sport, one of the most important field of activity of our age, is increasingly gaining importance and recognition as on the agenda of science and society, not only with its social, economical, cultural and political aspects, but also with its ethical problems.

Problems covering ethical values have been increasingly experienced in all fields of sports in the last thirty years. In the first part of the study the problem of ethical values in sport activities is investigated in connection with “unfair play” practices such as drug using, chicanery, violence etc. A 225-questions –Edwards Personnel Preference Schedule and 24 questions-value-questionnaire applied to sportsman competing in the first soccer league and to Physical Education and Sport High School students taking sports education are evaluated.

The results of the questionnaires indicate that an increase in the level of education does not, as a rule, increase the recognizing of ethical values. As long as both the performance sportsman and those taking sports education often make use of amoral ways for being successful, public interest to sports will gradually decline. The fact that winning, not participating, is prevalent is emphasized and the causes of this negativity are analyzed in connection with the conditions of social life.

In the second part, ethical problems and values conflicts in soccer and athletics, which are most popular sports activities in the world and also in our country are examined.

What increases interest to sports is the result’s being unknown beforehand. What attracts and increases interest in sports competition is that the result is unknown even when one side favorite and the other great odds.

Key words : Competition, Doping, Ethical value, Sports

1. GİRİŞ

Bu çalışmada, spor alanlarında ortaya çıkan etik değer sorununun çözümlenmesi ve bu konuya ilişkin bazı değerlendirmelerde bulunulması amaçlanmaktadır.

Günümüzde felsefe disiplinlerinin sınıflandırılmasında, spor felsefesi felsefenin, spor etiği de felsefi (genel) etiğin alt dalları olarak yer alırlar.

Spor eylemlerinde etik değerler üzerine ülkemizde yapılmış kapsamlı bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Yurt dışında ise Almanya ve Amerika'da teorik düzeyde çalışmalar Eckhard Meinberg, Ervin Niderman ve Robert Scott. Kretchmar tarafından 1980-1990'lı yıllarda başlamış ve geliştirilmiştir. Spor etiği spor felsefesinin otuz yılı aşan çalışmaların başlangıcında filizlenmiştir;çünkü spor etiği spor biliminin kuramsal yeniden yapılanmasında dışarıda bırakılamayacak felsefi sorunları ele alır. Spor biliminin amaçları insana ilişkin olduğundan, ve amaçlı eylem hiçbir insan eyleminin dışında düşünülmemeyeceğinden, bilimin amacı ile insanın amacı özdeşleşmektedir. Amaçların ve değerlerin incelenmesi, spor eylemlerindeki etik sorunların çözümlenmesi için etik değerlerin bilince yerleştirilmesi önemlidir.

Spor biliminin problem zemini zamanımızda çok genişlemiştir. Beden eğitimi kavramı da, daha geniş içerikli beden hareket kavramına dönüşmüştür. Gerçi beden hareketi ile rastgele değil, düzenli, kurallı, amaçlı ve eğitilmiş hareket kastediliyor ama gene de önemli bir fark vardır. Beden eğitimi, eğitimin çeşitlerine öncelik vererek hareket alanlarına açılırken; beden hareketi, hareketin çeşitlerinden eğitsel sonuçlarına ulaşmaktadır. Bu yalnızca metodolojik bir fark, yalnızca işe koyulma noktalarının karşıtlığı değil; bir etkinlik olarak beden hareketi eğitiminin objektif temellerinin kavranmasına ilişkin farktır. Spor kavramının içeriğinin bütün spor alanlarına yayılarak hem zenginleşmesi hem de ayrıntılanması amacına, alanların özelliğinden değil de, yöntemlerin özelliğinden kalkılarak ulaşılmak istenirse, ters bir başlangıç yapılmış olur ve eğitsel şematizmler içine sıkışmış beden eğitimi kavramı aşamaz.

Spor etiği üzerine çalışmalar önce daha çok kuramsal düzeydeydi. Bu durum doğal karşılanmalıdır. Sporun multi-disipliner bir bilim olmasının doğurduğu güçlükler ancak onun kendine özgü ilkelerinin çoklukta birliğini ortaya koymasıyla aşılabirdi. Spor bilimi tıp bilimi ile sosyal bilimlerin birincil örneği olan sosyolojiyi; deneysel yönüyle doğa bilimini, bireylerin duyum ve duygularını birbirleriyle ilişkileri içinde

incelemesiyle sosyal bilim olan psikolojiyi; sporu kültür gelenekleri içinde inceleyen antropolojiyi vb., tek kuramsal çatı altında birleştirmek zorundadır. Felsefe, bilimlerle ortak kuramsal temellerde bulunduğundan örneğin, hareket, süreç, nedensellik gibi her alanda geçerli kategorilerin bütünlüğü söz konusu olduğundan, multi-disipliner bir uğraş olan sporun da bütünleştirici felsefi bağlara ihtiyaç duyacağı anlaşılır bir durumdur. Bu nedenle Erwin Nidermann, Hans Lenk, ve Eckhard Meinberg gibi ilk kuramcılar spor bilimiyle birlikte spor felsefesiyle yoğun ilgilendiler.

Spor bilimiyle spor felsefesinin, en genel kavramlarda buluşmalarıyla beraber, bilim alanının özelliği, felsefi genelliklerden değil, bilime özgü kavram ve ilkelerden hareket ederek anlaşılır. Örneğin sportif yarışma, sonucu önceden belli olmaması nedeniyle, hem eşitlik (başlangıçtaki eşit koşullar) hem de belirsizlik (yarışma sonucunun tahmin edilebileceği, ama kesinlikle öngörülelemeyeceği) olgularını içerir. Böyle bir saptamayı felsefe yapamaz ama aynı olguyu bilimden alarak olanak ve gerçeklik bağıntısı içinde inceleyebilir. Bundan eşit olanakların eşit gerçekliklere dönüşemeyeceği sonucu çıkar. Bu sonucu dikkate alan spor bilimi, sportif yarışmada eşit koşullarda başlangıç ile sonuçta başarı farkını iki olağan ve aynı zamanda temel olgu sayar. Spor etiği ise bu temelin, sporun özüne ait olduğunu öne çıkararak, ona etik ilkeyi, dürüst yarışma ilkesini katar. Böylece sporda kazanmanın etiği yalın bir sonuca ulaşır : dürüstçe kazanma.

Spor biliminde zaman ölçümleri felsefede bir karşılık bulmayabilir. Bu nedenle bilimin bir saptamasının felsefede karşılığını mutlaka bulmaya çalışmak, gereksiz spekülasyonlara yol açabilir. Spor etkinliğinde ölçülen zamanın, genel zaman bilincinin özel ve düzenlenmiş bir biçimi olduğunu söylemek yeterlidir. Gerçi bununla fazla bir şey söylenmiş olmaz, ama en azından insan bilinciyle insan bedeni arasında hareket ve zaman bağına işaret edilmiş olur. Aynı tutum mekan bilincine de uygulanabilir.

Spor bilimi ile spor etiği arasında karşılıklılık ve bağıntı daha açık gösterilebilir; çünkü etik daima somut, yaşanan olaylardan kalkar. Bu nedenle ona pratik felsefe de denilmiştir. Pratik spor felsefesi, kuramsal soyutlamaları, etkinliğin sonsuz çeşitliliğine çeker ve her sportif hareketi (alanı ne olursa olsun) pratik bir sunum haline getirir. Bunların çoğu aynı etik çözümlenmeyi gerektirmeyebilir. Örneğin teniste servis atan oyuncunun bu vuruşunda etik bir sorun yoktur, ama o anki başarısını ölçsüz sevinç

hareketleriyle kendi kendine kutlarsa öncelikle etik, sonra da psikolojik bir sorun ortaya çıkar.

Bu çalışmamız spor etiğinin pratik sorunları üzerinde duracaktır. Bu nedenle pratik spor etiği adlandırmasına daha yakındır. Ama etik uygulama ne alanda olursa olsun, insanın değer vermesini karşıtıyla birlikte kavramlaştırdığından bu genel bakışı, genel kuramsal çerçeveyi görmezlikten gelmek olanaksızdır.

Önemli olan, somut durumları genellemeler içinde eritmektir; genellemeyi canlı örneklerle pekiştirmektir. Böylece, ilke sayılacak genelliğe, örneğin fair play, daima yeni içerikler katılabilir, ilke canlı tutulur, donuklaşmaz.

Çağımızın en önemli etkinlik alanlarından birisi olan ve “gelişmiş bir endüstri” durumundaki spor, sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal manipülasyonların yanı sıra çok ciddi başka bir çerçevede tehlikeli bir durum ile karşı karşıyadır. Bu tehlike, spor eylemlerinde var olan etik değer sorununda somutlanmaktadır.

Bilindiği üzere spor bireylere ve topluma sağlık, sosyal ve moral yönlerden katkısı ile önemli bir etkinlik alanıdır. Bu önemiyle birlikte, “sosyal bir fenomen”¹ olarak spor aynı zamanda başarı ve başarısızlık kararlarının da belirleyici olduğu bir durumdur. Başarı-başarısızlık gündeme geldiğinde, sporcu, spor yazarı, antrenör, kulüp yöneticileri ve taraftarlar sporun kendi içinde barındığı değerleri zorlamakta ve aşındırmaktadırlar.

Spor eylemlerinde etik değerler sorununu çalışma nedenimiz; spora olan kitlesel ilgiye karşın, sporun işlevinin kitlelere sağlık, moral kazandırmaktan çok uzak olmasıdır. Bireylerde sisteme uyum ve kolay yoldan başarı kazanma çabası küreselleşen sporla pekiştirilmeye çalışılmaktadır. Bu çaba içinde spora ilgi duyanlar, güncel sorunlar yerine sporun sonuçları üzerinde, ayrıntılarıyla uğraşmakta ve karşılaşmalara yönelik çözümler üretmektedir.

Sporunda etik değer; dopinge ve şiddete yönelme, şikeye karışmak, eylemin ticari boyutunun her şeyin önüne geçmesi, profesyonel sporun amatör sporu yok etmeye yönelmesi ve kazanmanın katılmaktan daha çok önem taşıması gibi öğeleri kapsamaktadır. Bütün bunların sonucu olarak değişen dünyamızda spordaki temel etik değerlerin değişmezliğinin kavranmasında sıkıntılar yaşanmaktadır.

Dürüstlük, tüm spor karşılaşmalarında Fair Play ödülleriyle rağmen sporcuların bir kısmı tarafından ilk terk edilen değerlerdendir.

Kazananın kutsanması, kaybedenin yok sayılması şiddeti çok boyutlu “sporcu–tarafdar, sporcu–antrenör, tarafdar–sporcu, tarafdar–hakem, tarafdar–kulüp yönetimi, spor yazarı–sporcu, spor yazarı–tarafdar”² olarak karşımıza çıkarmaktadır.

Sporde değer sorunu açısından bir diğer önemli öge de sporcunun kazanmak için spor etiğinin dışına çıkarak “ilaç kullanması”dır. Günümüzde ilaç kullanımı yaygınlaşmıştır. Hargreaves’a göre “sporda ilaç kullanımı Antik Yunan’a kadar geriye götürülürse de ilaç kullanımının günümüzde daha yaygınlaştığı” Lamberton, Hargreaves tarafından ileri sürülmektedir.³ Madalya kazanan bazı şampiyon sporcuların dopinge şampiyon olmalarının ortaya çıkarılmasının ardından çok sayıda sporcu Olimpiyat Sağlık Komitesince dopinge bağlı ölümler listelerinde yer aldılar. Buna rağmen dopingi reddedenlerle, reddetmeyenler bir arada yarışmaya ve madalyalara uzanmaya çalıştılar. Artık madalyaya giden yolda dopingi meşrulaştırma çabaları karşısında etik değerlerin spor sağlık ilişkisi bakımından yeniden sorgulanması gerekmektedir. Bu gereklilikle, değer bilincinin spor eylemlerinde bireysel ve toplumsal boyutlarının incelenmesi daha önce ülkemizde yapılmadığı için spor bilimine yeni bir bakış açısı getirmesi hedeflenmektedir.

Sporde değer sorununun temel sorunsalı olarak “ayrımak ve ayırabilmek” olgusu hızlıyı yavaştan, güçlüyü zayıftan ayırımak anlamında ele alınır. Coubertin’in modern olimpiyatlar için sloganlaştırdığı Fortius, Citius, Altius, kavramları yüksek performans sporunun değerlere yüklediği anlamda çok açık görüldüğü gibi, bu sorun her zaman çözüme kavuşturulmayabilir. Buna karşın Coubertin’in sloganı nicelik ve nitelik arasındaki yakın ilişkiyi gözler önüne seriyor

Bütün bu durumlar önemli bir etkinlik alanı olarak sporu hem toplumsal işlevlerinden hem de sporun kendi içinde barındırdığı etik değerlerden uzaklaştırmaktadır. Gerçekten, spor olgusunun değerlendirilmesi yarışma, rekabet, başarı ve estetik gibi unsurların yanı sıra etik değerlerin de dikkate alınması ve önemli tartışmalara konu olması gerekmektedir.

İşte bu nedenle genç bir bilim olan sporun teorik temellerinin genel spor felsefesi kavramları ve özel olarak da spor etiği kapsamında incelenerek uygulamanın spor eyleminde değer gerçekleştirme dayanağında yapılması amaçlanmaktadır. Bu nedenle Edwards Kişisel Tercih Envanteri ve 24 soruluk anketle aktif sporcuların ve eğitim gören sporcu öğrencilerin eylemi gerçekleştirme anlarında karşılaştıkları etik değer problemleri irdelenmiştir. Spor kurumlarında bu tür araştırmaların henüz yeterince olmaması nedeniyle bu çalışma perspektifin genişletilmesine katkıda bulunabilecek öneriler içerecektir.

2. GENEL BİLGİ

2.1. Spor Eylemlerinde Etik Değer

Değerler problemi, Antik Çağda insan sorunları üzerinde felsefi tartışmalara ilk kez giren Sofistlerle başlamıştır. Yeniçağda, kişi değerini en yüksek amaç gören etik değerden geçerek 18. yüzyıl Aydınlanmasında yeniden ele alınmıştır. 19. yüzyıl sonlarında insan problemi içinde irdelenmeye başlamıştır. Bu konu, bütün toplumsal ilişki biçimlerinin eleştirel değerlendirilmesini yapan çağdaş kritik felsefenin de ilgi merkezinde bulunmaktadır. Değerlerin kişisel ve tarihsel boyutlarının çağdaşlara göre değiştiği, etik kavramların yeni içerikler kazandığı göz ardı edilemez. Genellik ile güncelliği iç içe görmek zorunda olan felsefi etiğin bu durumu kuşkusuz, spor etiğinde de bulunmaktadır.

Spor etiği ile ilgili şimdiye kadarki çalışmalar, hem spor biliminin ayrıntılı yapısının ortaya çıkmasını hem de teorik-bütünsel bir temele ulaşmasını sağlamıştır. Aynı zamanda, felsefenin bilimle iç içe bir şekilde yapılabilmesi, bilimin olgu saptamalarının çerçevesini çizmiş, bilgi değerinin ahlak değeri ölçütünde anlaşılmasını olanaklı kılmıştır. İşte bu tutumu çıkış noktası olarak görüp spor biliminin özel sorunlarına girmek gerekir. Aksi halde sporda değer bilinci sorununu dağınık, parça parça kalmış görüş, deyiş ve önerilerin ötesine geçerek değerlendirmek olanaksızlaşır.

Değer sorunu hayatın bütün alanlarında önemli bir rol oynamaktadır. Toplumsal yaşamın önemli etkinlik alanlarının başında spor gelmektedir. İlişkilerin düzenlenmesinin bu sorunun çözümüne bağlı olduğu bellidir. O halde, sporda değer önemli bir sorun olarak görülebilir. Bu bakımdan sporu değer bilinciyle örmenin koşullarını tartışmak verimli bir çalışma olabilir.

Değer bilinci, tek tek ve bütün insanlar için bir şeyin bir değerinin olup olmaması, herhangi bir insanın bir şey yapıp yapmaması, bir şey başarıp başarmaması ya da bir şeyi bırakıp bırakmaması gibi seçenekle karşı karşıyadır. Değer bilinci, ancak somut ilişkilerle içerik kazanır. İlişkilerin göreliliği ve çeşitliliği içinde genelgeçer, yani kural niteliği olan değerler, temel insani değerlerdir. Sportif değerler bunların altında yer alır.

Bununla birlikte sporda değer olgusunun yeterince anlaşılıp açıklanabilmesi için, değer kavramı başta olmak üzere, felsefeden değerle ilgili örnekler, değer kararlarının

psikolojik motifleri, değerle ilgili bazı genel özellikler ve spor yapmakla ilgili hareket ve değerlendirme felsefesi üzerinde durulması gerekmektedir.

Bilindiği üzere; felsefede olduğu gibi spor biliminde de ancak terimlerin açıklanmasından sonra bir çözümlmeye girişilebilir. Bu bakımdan “değer” kavramının açıklanması gerekmektedir. Sporda değer kavramı zamana, toplumsal koşullara ve sporun türüne göre değişen içerikler kazanabilmektedir. Bu bakımdan “değer” kavramının soyutlanmasıyla birlikte, kimler tarafından nasıl taşındığı sorunu üzerinde durulabilir.

Değer, felsefeciler tarafından üzerinde çok durulan ve kendisine farklı anlamlar yüklenen bir terimdir. “Değer, öznenin nesne ile bağlantısından beliren şeydir, yani öznenin var olana, olguya yüklediği niteliktir”⁴. “Değer, nesne ve olguların insan açısından taşıdıkları önemi belirleyen niteliktir”⁵. “Değerler, nesne ve olguların temel özellikleri olarak belirirler”⁶. “Değer bir ölçüt olarak, olan ile olması gereken ayrımını içermektedir”⁷.

“Değerler bireyin yaşamındaki farklı etmenlere yüklediği önemdir. Değer, birey için önemli olan her düşünce yapısı, obje veya etkinlik olarak da tanımlanabilir”⁸. Değer kavramı Strickland’a göre, “bireylerin gereksinimleri veya amaçlarıyla ilgili kabul edilebilen veya tercih edilen davranışları tanımlayan inanışlar olduğu”⁹ biçiminde belirtilmektedir. Ajzen’ e göre ise “değerlerin doğru veya yanlış, iyi veya kötü ile ilgili temel düşünce ve inanışlar”⁹ olarak tanımlanabileceği belirtilmektedir. Bir başka tanımda ise “Değerler, herhangi bir kişi, fikir ve objeye yönelik olarak neyin iyi, doğru, güzel, yararlı ve akıllıca olduğu hakkında oldukça kararlı toplumsal ölçütlerdir”⁹ biçiminde tanımlanmaktadır.

Objelerin kendi başlarına herhangi bir değeri olmadığı, değerin objeleri değerlendiren, karar veren bir insan tarafından verilebileceği bir temel olarak alınırsa, çeşitlilikte birliği göstermenin, değerlerin diyalektiğini kurmanın ne kadar zor bir iş olduğu anlaşılır. Bunu her insanın biyografisi ya da toplumların kültür tarihi gösterir. Bununla birlikte “değer, özü, görelî bir sürekliliğe aittir”¹⁰. Bu da spordaki bir araştırmada örneklenerek gerekçelendirilebilir. Spor yapmak için önemli motif olan sağlık kategorisi, yaşlı bir insana göre, genç bir insan için o kadar değerli değildir. Çünkü gençler genellikle sağlıklı, fakat yaşlılar gittikçe daha az sağlıklıdır.

“Biyolojik değişmelerin kültürü etkilemesi de Ernst E. Boesch tarafından araştırıldı. Ona göre kültür, çevre şartlarını göz önüne almadan düşünülemez”¹⁰. Bugünlerde doğa değerinin sorunu hızlı çevre değişmeleri yüzünden en etkili şekilde ilgimizi çekmektedir.

Değer konusu açısından kültür tarihi incelendiğinde, insani temel davranışlar ve devamlı ön planda olan değer beklentileri belirlenebilir. Birçok kültürel karar ve davranışlar da doğa ile ilintili olarak ortaya çıkar. Bununla birlikte insan “kendi doğasına özgün”¹⁰ bir güce sahiptir ve onu kullanarak kendi çevresini değiştirebilir. Böylece doğaya ait değerlerin yerine ya da onların yanında kültürel değerler olarak adlandırılan değerleri geliştirebilir. Onların oluşu ve dinamik karaktere sahip olan varlığı, bireyin ya da bir grubun değerliyi değersizden bütün farklarıyla beraber gerçeklikte ayırma olanağına bağlıdır. İnsanlığın bütün kültür tarihi değer kararlarının mümkün olduğunca tek bir ispatıdır ve değer ilkeleri değişmeleri onun karşıt ispatı olamaz. Bu tür değişmeler değerlerin ani kullanışlı belirgin bir şey ya da doğal bir şey olmadığına açık bir işarettir. Değerler insan kültürünün iç alanına aittir. Onlar doğaya ait ya da doğaya karşı değillerdir, ruhsal ve kültürel olarak “yükselmiş doğa”¹⁰ dırlar. “Bilim değerleri yaratmaz, değerleri ancak insanlar yaratır”¹¹.

2.2. Etik ve Ahlak

Etik, insanlar arası değer ilişkileri üzerine akıl yürütmedir. Bu nedenle etik, ahlak felsefesi adını da alır. Ahlak ile etik arasındaki ayrımı Patzig şu tanımla açıkça belirtmektedir: “Ahlak, normların, değer yargılarının, kurumların toplu kavramıdır; etik terimini ahlakın sorun alanının felsefi incelenmesi olarak elde tutuyoruz”¹.

Spor etiğinin inceleme alanı çeşitli spor ahlaklarıdır. Spor etiği spor ahlaklarının kurallarını da kendi ölçütleriyle inceler. Örneğin, ‘boks kuralları beyinin zedelenmesini mutlak olarak engelleyecek nitelikte midir?’ sorusu, insan sağlığının korunmasını temel ölçüt alır. Sporun toplum hayatındaki olumlu veya olumsuz etkilerinin incelenmesi, kişiliğin geliştirilmesi amacını güden eğitimi temel ölçüt saymaktadır.

Etiğin sorun alanı bellidir; kavramları, teknik-terminolojik olmaktan çok, günlük konuşma dilinden kaynaklanır, ödev, sorumluluk, bağlanma, dürüstlük gibi. Etiğin

çeşitlenmesi, farklı etiklerden söz edilmesi ya aynı sorunlara bakış açılarının değişmesinden yada bazı sorunlara diğerlerinden daha fazla ağırlık verilmesinden ve öne çıkarılmasından dolayıdır. Çeşitlilik son 25-30 yılda göze çarpar duruma gelmiştir. Bunun nedeni ve olumlu yönü dogmatik görüşlerin zayıflaması, çoğulculuğun güç kazanmasıdır. Getirdiği sorun ise, çeşitliliğin bir dağınıklık derecesine gelmesinin nasıl önleneceğidir.

2.2.1. Etikte Yeni Görüşler

Kant'ın 'ödev etiği'nin üstünden iki yüz yıl geçmiş olmasına rağmen her yeni görüş onunla bir hesaplaşmaya ve yeniden değerlendirmeye girer. Ödev ile kast edilen, insan onurunu en üstün değer sayarak onu korumaya 'bağlanmak' tır. Kant, Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesinde 'buyruk' dediği ama aslında insanlığa aklın dileği olan şu sonuca varır: Öyle eyle ki senin eyleminin kuralı bütün insanlar için genel geçer bir yasa olsun.¹² Bu düşünce salt biçimsel olmakla eleştirilmiş, birçok duruma uygulanamayacağı iddia edilmiştir. Örneğin, dürüst davranmak aklın genel geçer buyruğunu yerine getiriyorsa (Kant'a göre bilinçli yalan hiçbir mazeret kabul etmez), savaşta tutsak olan birisinin, arkadaşlarının yerini düşmandan saklamaması, yalan söylememesi, akla uygun mudur? Kant bu tür soruları hem adı geçen eserinde hem de Pratik Aklın Kritiğ'in'de karşılamaya çalışmış, doğru-yanlış çatışması istisnai durumların, ahlak yasasının formunu bozamayacağını savunmuştur. İki yüzyıl süren bu tartışma yeni bir anlayış getirmiştir. Değer çatışması durumlarının, ancak somut vakaların tek tek incelenmesiyle ve bundan sonra genellemeye gidilmesiyle çözümlenebileceği görüşü 'içerikli etik'¹³ anlayışını doğurdu. Yüzyılımızın ilk yarısında ağır basan tutum bu olmuştur. Max Scheler, Etikte Formalizm ve İçerikli Değer Etiği (1920) ve Nikolai Hartman, Etik (1935) çalışmalarıyla değer içerikli etik teorilerini geliştirdiler. İkinci Dünya Savaşından sonra, insanlığın önüne 'anlaşma' ve 'tartışarak anlaşma' sorunları zorunlulukla çözüm bekleyen sorunlar olarak çıktı. Anlaşmak için doğru iletişim kurma gereği etiğin yön gösterici kavramı oldu. İletişim teknolojisinin dünya ölçeğinde yaygınlığı 'tartışım etiği'ni öne çıkardı. Bugün konular (bunlara bir yandan çeşitli politik tutumlar, diğer yandan insan haklarının hayata

geçirilmesi de dahildir) tartışım etiği içinde ele alınmaktadır. ¹⁴ ‘Davranış etiği’, ‘ilişkilendirici etik’, ‘post modern etik’ diğer yaklaşımlardır.

2.2.2. İçerikli Spor Etiği

Spor etiğinin, öncelikle içerik kazandırılması gereken kavramı ‘başarı’dır. Bu kendi başına alındığında etiğe özgü bir kavram değildir, hatta değer kavramına aykırı görünüyor; çünkü başarı, değerleri çığneyen yollarla da kazanılabilir. Fakat başarı ve değer bir birine aykırı düşmeyecek şekilde ilişkilendirilebilir. Başarı-değer bağıntısının bilince getirdiği ilk çağrışım, kazanmanı bir değer olduğudur: kazanma başarısı değer. Bu kavrayış henüz hamdır ve işlenmesi gerekir. Kazanmanın değeri olumsuzlanmaz, ama bu saptamaya geri yöneltilen bir soru ‘nasıl kazanma’ sorusudur. Bu soruyla etik araştırmanın kapısı aralanır. Artık söz konusu olan ‘değerli başarı’dır. Bu ifade, kelimelerin yerini değiştirmekten ibaret değildir. Çok daha fazlasına, bilinçte bir değişime işaret eder. Başarı kendi başına amaç olmaktan çıkmıştır; değer amacına bağlanmıştır. Bu bilinç durumu bir ilkeye ulaşır: Başarı amacı, sportif değer gerçekleştirme amacının altındadır ve bu tersine çevrilemez. Bundan sonrası ayrıntı çalışmasıdır ve her spor konusunda alt ilkeler üretilebilir. Örneğin, meslek olarak spor ile profesyonellik birlikte ele alındığında, profesyonellik mesleki değerın süzgecinden geçirilir, sınırları belirlenir.

2.2.3. Başarı İsteği ve Bireysel Olgunlaşma

Başarı isteği bireyin eylemlerine amaç koymasının itici gücüdür. Amacın uzun yahut kısa vadeli olması olguda önemli bir değişiklik meydana getirmez. Sporunun başarı isteği öncelikle kendisi içindir. Bu istek kendisi için yemek, içmek kadar doğaldır ve bunun, salt bir istek olarak, bencillikle ilgisi yoktur. Ama bireyin varoluşu, bedensel ve ruhsal gereksinimlerinin–bunlar her ne kadar birincil yaşamsal önemde olsalar da - karşılanmasının çok ötesine geçen etkenlerle örülmüştür. Bunlar, içinde yaşadığı toplumun onu biçimlendiren etkenleridir. Sorun asıl burada başlamaktadır. Bireyin yetişmesi ve olgunlaşması toplumsal etkenlerin doğrultusunda gerçekleşmekte ve toplumla özdeşleşmeyi gerektirmektedir. Anadili, özdeşleşmenin en belirgin ve zorunlu

örneğidir. Bütün özdeşleşme gerekleriyle beraber bireysellik, 'bir başkası olma' da varoluşun, toplumsal varoluşun olmazsa olmaz koşuludur. Gelişme ve değişme bu diyalektik kategorinin, bireyleşme-toplumlaşma birliği, dayanağında olmaktadır.

Sporcu bu diyalektik birliği en açıklıkla gösteren bireydir, çünkü o, toplumun sporla bizzat uğraşmayan büyük kısmından hem 'başka', hem de başkalaşmasını toplumsal dayanaklarda ve toplumsal olanaklarla gerçekleştirmiş bireydir. Bu gerçekleştirme, kendiliğinden olmaz, çaba ister. Bu çabaya bireyin kendisini olgunlaştırması diyebiliriz. Bu süreçte değer bilinci ve gelişmesi, her zaman göze çarpmasa da, çekirdekte yer alır. Sporcu, beden hareketlerini yetkinleştirirken, her başarı aşamasında, düşüncesini de olgunlaştırma durumundadır. Beden başarısına öncelik vermesi, değerli başarı amacını zedelerse, etik çekirdek harekete geçer. Eğer sporcunun kendisi bunun farkında olmazsa, yönlendirilmesi gerekir. Yönlendirici etkiler yoksa, toplumsal yaşamda bozukluk, hatta kargaşa belirir. Bütün bunlar, değer bilincine ulaşmanın özel bir çaba gerektirdiğini göstermektedir. Değer bilincinde 'sportif erdem' diye terimleştirebileceğimiz bir dizi 'olması gerek' vardır.

Kazanan rakibi başarısından dolayı kutlama;

Kaybeden rakibi çabasından ve dürüstçe yarışmasından dolayı kutlama;

Başarıyı kuraldışı yöntemlerle kazanmaya çalışmama;

Takım ruhunu barışçıl yarışma ilkesi doğrultusunda kurma ve sürdürme, sportif erdemlerin başlıca olanlarıdır.

2.2.4. Sporda Tartışım Etiği:

Değer bilincinde yeni bir aşama olan tartışım etiğinin spor alanına yansması ve karşılık bulması doğaldır, çünkü son birkaç onyılıda gerek bilinen spor dallarında anlayış ve uygulama bakımından yenilikler olmuş gerekse yeni spor dalları ortaya çıkmıştır. Bu durum, sportif etkinliğin bütünlüğünün ve temelindeki etik ilkelerin, geleneksel-normatif tutumlarla değil, iletişim ve tartışım yoluyla anlaşılabilceği ve işlenebileceği gerçeğini gözler önüne sermiştir. 'Bütünlüğün işlenmesi' demek, süreçteki değişimlerle yapının birliğini birbirinden ayrı tutmamak, teorinin esnekliğini vurgulamak demektir.

Bu durumu spor anlayışında yeni bir aşama olarak anlıyoruz. Bu aşamanın birinci özelliği, çağımızda teknolojik yeniliklerin ve bunların toplumların hayatlarına

etkilerinin önceki çağlarda karşılaştırılmayacak kadar belirleyici olmalarıdır. Spor da bir teknolojik yarışma görünümünü almıştır. İnsan faktörü teknolojik faktöre aşırı bağımlı duruma gelmiştir. Bunun doğurduğu etik sorunlar gerçekten ağırdır. Çelişki insanın bilgi başarıları ile bunların gene insan için kullanılması arasındadır. Çelişkinin çözümü ancak değer bilincinin körelme olasılığı insanın ‘karşıtlıklar varlığı’ olmasından kaynaklanır. Karşıtlıklar, olumluluklar–olumsuzluklar genel ayrımı altında incelenebilir. Pratikte önemli olan, olumsuzlukların olumluklara baskın çıkmasını, değer bilincinin sürekliliğini sağlayarak önlemektir. Sporda tartışım etiğinin geliştirilmesi için felsefi teorinin çerçevesinin bilinmesi gereklidir ama yeterlidir de; çünkü uygulama somut konularda olacağından gerek uzmanlar gerek sportif katılımcılar sorunları tartışacaklardır. Örneğin bir takım karşılaşmasında çıkan kavga, taraflarca tartışmaya açılacak ve yarışmanın taşıdığı değer sorunu gündeme gelecektir.

2.3. Felsefede Değerle İlgili Örnekler

Araştırma konumuzun anlaşılır kılınması açısından değerlere ilişkin 20. yüzyıldan birkaç örnek vermek yararlı olacaktır. Çünkü bu şekilde bugünkü dünya görüşümüzü en fazla etkileyen tek tek felsefi akımlarla değer felsefesinin ne kadar büyük bir rol oynadığı ve hangi değer çeşitleri ve değer beklentilerinin “sporda değer” konumuza özellikle yakın olduklarını göstermeye çalışırız. “Felsefede son yüzyıldaki değişme basit bir şekilde Immanuel Kant’tan analitik felsefeye bir yol, bir geçiş olarak görülebilir”¹⁵.

Spor alanındaki hareket ve ilerleme “dünyanın sonsuz ilerlemesi” gibi büyük önem taşır. Burada “**rekor deliliği fenomeni**”¹⁵ ya da çağdaş olimpiik oyunlar için Coubertin’in hazırladığı slogan: fortius (daha süratli), citius daha yükseğe), altius (daha kuvvetli) düşünülebilir.

Bununla birlikte bizim araştırmamız için değerle ilgili iki felsefi bakış açısı önemlidir. Bunlardan birincisi hareketle ilgili olan ve ikincisi de sporcunun özgür karar problemidir.

Harekete geçmek, hareket yapmak, hayatın pratik tarafı Kant’tan beri belirgin bir şekilde vurgulanmaktadır.

Bu hareketin kritik değerlendirmesi, bireyin özgür karar problemidir. Bu problemi hiç kimse reddedemez ve bu nedenle herkes kendi (spor hareketleri dahil) hareketinden sorumludur.

2.4. Değer Kararlarının Psikolojik Motifleri

Değer tartışmasında psikoloji içinde kaybolmamak kaydıyla psikolojik bakış açısı göz önüne alınmalıdır. Çünkü deneyim, duygu yani ruhsal durumlar değer kararı için çok önemlidir.

“Bireyin ruhu, onun sosyal bağlantısı incelenmeden anlaşamaz. Sosyal psikoloji bir sınır alanı olarak yerini aldı”¹⁶. Kendine özgü bir bilim olarak sosyal görüşler ve davranışlarla ilgilendiği ve ahlaki değerlendirmeyi incelediği için konumuzla bağlantılıdır. İnsanlar arasındaki ilişkiler hem değer kararlarında hem spor yapılmasında devamlı mevcuttur ve insan hayatında etki gücü olarak ön plandadır. Değer psikolojisi araştırmalarının merkezi konusu hareket eden, bir şey yapan insan olduğundan, bu çalışmamızın da daha önce gösterdiğimiz problemlerine dönebiliriz ve böylece daha sonraki, spor yapan insanla ilgili bölüme geçebiliriz.

Görev ve eğilim, amaç ve gereksinim arasındaki seçme de değer psikolojisinin çok eski bir konusudur. Bizi ilgilendiren, spor yapan insanların davranışlarının ve kararlarının çoğunun değer psikolojisince anlaşılmasıdır; fakat psikolojik motifler bütün sorunları açıklamaz. Onlar psikoloji sınırlarının içinde incelenmelidir. Hareket eden bir insanın sosyal bağlantısından onun değer görüşü oluşur. O da değere tarafsız olan ya da değerle ilgisi olmayan bir insan davranışının incelenmesi ya da gözlenmesinde bulunamaz ve bu şekilde de ortaya çıkamaz, yani ‘kendi başına’ değildir.

Bir şeyle uğraşan insan devamlı bir şey “yapmak” gibi bir tehlike ile karşı karşıya kalabilir. Tamamen aktif bir hayat, kolayca boş bir uğraşa dönüşebilir. Bu sorunu bugün çağdaş spor sanayisi yaşıyor. Üretilen çok çeşitli spor malzemelerine rağmen insan topluluklarında spora karşı kitlesel bir ilgi ve hareket oluşmamaktadır. Spor sanayii çok sayıda insanı istihdam ederken bu insanlar devamlı ürettikleri malzemeleri kullanamamaktadırlar.

Tamamen aktif bir hayatın karşısında “düşünceli hayat”¹⁷ bulunmaktadır. O da bu şekilde tanımlanabilir, hiç bir şey yapmamak, her hareketin karşısı, hareketsizliktir.

Kuramsal değerlerin gerçekleştirilmesi için, değerlerin incelenmesi ve sosyal olarak kabul edilmiş değerlere göre bireyin hareket etmesi arasındaki dengenin belirlenmesi gereklidir. Büyük gruplarda bulunan insanlar kişisel, psikolojik ya da doğadan gelen temel üzerine **norm** olarak kabul edilen değerleri çok erken yaşlarda ediniyor. İnsan kendi kendini anlamaya çalışırken içindeki dünyasında yer alan değerlerin ve kendi davranışlarının “iyilikleri” ayırmaya olanak tanıdığının farkındadır. Birçok insan için değerle ilgili tartışmada kendilerini memnun edemeyen bir nokta vardır: “Bir Şey yapmak”¹⁷ sadece doğadan gelen içgüdüsel glere ve çevredeki etkilere değil, koşullu bağımsız “ayırıcılık” olarak tanıtılan ve tek insana ait olan kararlar verme imkanına da bağlıdır. Bu ayrıcalık doğru karar verilmesinin ya da yanlış karar verilmesinin bütün olanaklarını kapsamaktadır.

İnsanın “doğal”¹⁸ temellerini araştıran Konrad Lorenz ve öğrencileri, insanın sadece saldırganlığa değil, sempati ve işbirliğine de yöneldiğini ispatlayabildi. “Bu görüş değişik biyotoplar, eko sistemler ve insan arasındaki paralelliği inceleyen yeni araştırmalara dayanıyor”¹⁷. Bu benzerlik, bütün canlılar için hayatın - sosyal Darwinizmin tersine - soy srdrme yönelik savaşa göre planlanmış olmadığını gösteriyor. Doğa ve doğanın parçası olan insanı gösteren bu tek taraflı görüşler değişmiştir. 21. yüzyıla giren insan bu tek taraflı anlayışları sıkıcı bulmaktadır.

Sporun değerlendirilmesinde sadece yarışma, rekabet ve başarıdan değil aynı zamanda bunlarla değerde olan estetik elamanları kapsayan bir bütünden oluşup oluşmadığı da tartışılmaktadır.

“Eleştirel Marksist sosyal kuramda (rneğin Herbert Marcuse) değerler uzlaşma meselesidir”. Buna göre değer sistemi norm sisteminden farklı olmadığından değer bilinci sadece o andaki norm bilinci yani “norma uygun ve normdan farklı” olanın bilincinde olmaktır¹⁷. Normlar toplumsal anlaşmalardır ve her zaman değiştirilebilirler.

Değerleri belirleyen çok sayıdaki etmenlerin yanı sıra değerle ilgili iki önemli nokta bildirilebilir.

1. Değerler en geniş anlamda bizi saran dünya ve insan ya da belirli toplumsal grubun arasındaki etkileşim Őeklidir.

2. Bir “ malı /meli zorunluluk”¹⁷ değerlere özgüdür ve böylece insan bir uğraşa yönelir. Değerler yalnız gerçeklik üzerine hakikati değil, gereken hakikati de yansıtıyor.

Bundan, onların dinamik (varolan ile olması gereken etkileşiminin dinamizmi) karakteri meydana çıkıyor.

Değerler sadece olanı değil, olması gerekeni de içerdiğinden, şimdi ile geleceği bağlayan yapıdadırlar. Bütün gereksinimler ve dürtüler kesinlikle önemli faktörlerdir. Fakat bunlar, tek başlarına hareketlerin motoru olarak gösterilemez. Pragmacı şekillendirilmiş normların karşısında, insan zihni alanında kökleşmiş ve onun anlayış yeteneğine bağlı olan ahlaki dünya bulunuyor.

Değer sistemleri kültürel, tarihsel ve toplumsal yönleriyle açıklanabilir, fakat sadece dış faktörlerin sonucuyla aynı olamaz. Değerler “ikinci dereceden gerçek”¹⁹ değildir, çünkü birinin pratik hayatı ve davranışı (sporda da) ve toplumun (spor grubunun) hareketlerinin temellerini oluştururlar. Modern Olimpiyat Oyunlarını, modern sporun gelişiminin bir bulgusu olarak ele alınca bazı tipiklikler dikkati çeker: Burada çok çalışan modern “verim toplumu” nu karşılayan verim düşüncesini, çok belirgin bir şekilde bulabiliriz. Coubertin bunu bildiği için “citius, altius, fortius” sloganını işlerken rekorun değil de katılımın önemli olduğunu belirten yeminlerini de olimpiyatların vazgeçilmez ilkesi yapmıştı.

Modern olimpiyat oyunları günümüz için tipiktir, çünkü onlar doğal olarak siyaset, ekonomi veya sanat gibi kitle iletişim araçlarıyla çok yakından ilgilidir. İkisinin de birbirine gereksinimi vardır ve tanınmışlık derecelerini birbirlerine borçludurlar.

Kitle iletişim araçlarında olduğu gibi, Modern Olimpiyat Oyunları varlıklarını ekonominin ilgisine de borçludurlar.

“Oyunların” tüm dünyadaki popülaritesi sadece iletişim araçları ve ekonomi için değil, siyaset için de büyük bir anlam taşıyıp kullanılmaktadırlar.

Hem olimpiyat oyunlarının evrensel etkisi yardımıyla sansasyonel, hatta terör aracılığıyla toplumsal ve siyasal amaçlara dikkat çekilmek istenmiştir. Amerikan Black-power hareketinin gösterisini veya Filistinlilerin 1972’de Münih’teki olimpiyat oyunlarında gerçekleştirdikleri şiddet olaylarını anımsayalım. Aynı zamanda olimpiyat oyunlarının dünya çapında tanınmış olmasıyla sportif başarıları belirli bir siyasi sistemin başarısı olarak sayma olanağı değerlendirilmek istenmiştir.

Bütün kuşkuya rağmen olimpiyat oyunlarında yine de bir amatör yan varsa, o zaman başka sportif etkinlikler amatör problemini dikkate almaktan kaçınmaksızın ortaya çıkmaktadır. Spor eylemlerinde etik değer sorunu bağlamında, sporun ticarete

bağlanmasının eski zamanlardan beri yerleşmiş olması kaçınılmazdır. İş hayatında becerikli olan yöneticilerin, insanların spora karşı duydukları dünya çapındaki ilgiyi, sporla kazanç elde etmek için kullandıkları bir gerçektir. Spora duyulan bu “evrensel ilgi” medyayla işbirliği yaparak özellikle sportif bir yarışın sonucunun ya gerçekten var olan ya da sadece öyle görünen, belirsizliğiyle sürekli yeniden kışkırtılıp ayakta tutulmaktadır. Spor karşılaşmalarının sonucunun önceden bilinemezliği spor etkinliklerine ilgi duyan milyonlarca kişiyi etkinliği izlemeye teşvik etmektedir.

Spor ile insan sağlığı arasında çok yakın ve açık bir ilişki kurabiliriz. En ağır şartlarda bile gerçekleştirilen spor, sağlık alanındaki çelişkileri çözmeye katkı sunabilir.

Bununla birlikte olimpiyat oyunlarının “gerçek hayatta insancıl değerlerin gerçekleştirilmesi” için katkı sağlama olanağı göz ardı edilemez. Bu alanda değere ilişkin sportif kardeşliğin bilincinde, dürüstlükte ve insanları barış içinde sportif karşılaşma rekabetine sürüklenme amacında olan “iyi niyetli” insanlar bulunmaktadır. Buna karşın sansasyon haberleri içinde yüceltilen bir boks karşılaşmasına “insancıl değerlerin gerçek hayata aktarılması” için hizmet etmesi olanağını vermek mümkün değildir. Sporun bu biçimi sadece değersiz değil, aynı zamanda değer tükettiği için reddedilmelidir.

Bugün kolaylıkla endüstriyel devrimin ürünü sayılabilen uluslar arası zirve sporunu farklı toplumsal siyasal sistemlerin kalitesi için sorumlu tutmak uygun değildir. Bu, sporun kapasitesini ve değerini fazlasıyla aşar. Buna göre sporu, Doğu veya Batıdaki toplumsal ve siyasal gelişim yetersizliğinden sorumlu tutmak da doğru değildir. Spor, gerçekleştiği siyasi toplum sistemine olan tüm bağlılığına rağmen sınırlı bir bağımsızlık geliştirmiştir. Bu bağımsızlık sportif edimin sporun toplumsal yerinin değeri içinde geliştirilebilir ve aslında geliştirilmelidir. Sınırlı bir kapsamda spor fenomeninin bir çeşit özerk kültür olduğundan bahsetmek belki de yanlış olmaz. Burada geçerli olan ve kabul edilebilen değerlerin kategori ölçütleri insanlık alanındadır. Akla ilk gelen kavramlar dürüstlük, şiddetsizlik ve dopingi reddetmektir.

2.5. Spor Yapmakla İlgili Hareket ve Değerlendirme Felsefesi

Spor bilimleri modelinde bilimsel araştırmaların nesnesi olarak spor yapan insanın bedensel aştırmaları bulunmaktadır. Bu da, hareket eden insanın bir Şey yaptığı gürüşünden kaynaklanmaktadır. Şimdi bu hareketin dürtüleri, güdüleri incelenmelidir. Bir sporcunun kabul edilen rekabet kuralları ya da normlarına göre daha iyi ya da daha kötü tenis oynadığında ahlak açısından hemen hemen hiçbir Şey söylenemez. Bir futbolcu sağlık sebeplerini bahane ederek ailesi, ya da işini ihmal edebilir. Tam tersine spor öğretmeni veya antrenörü onu mesleğine hazırlayarak ya da ailesiyle beraber futbol oynayarak boş zamanını daha mantıklı geçirmesine yardım edebilir. Eğer sporcunun uğraşı sosyal görevleriyle çatışmıyorsa, sporun sağlık temeli doğal olarak kabul edilir. Bu problem bireyin sorumluluğu ve kararına bağlıdır.

Bir yandan seçtiğimiz tenisçi örneği güdülerin komplike sistemini gösteriyor; “bir Şey yapmak” , değişken etkenlerin hemen hemen belirtilemeyen dizisine bağlıdır. Diğer yandan her hareket gibi bireysel spor da sosyal ilişkilerden görelili uzaklaşmaktır. Bu “an”lık izolasyon bitip birey kendini sosyal bağlantılara bırakınca, kendini gerçekleştirmenin bilincine ulaşır ve değer açısından tarafsız kalamaz. Burada hareketin anlamına yönelik Şu değerlendirme yapılabilir. Bir Şey yapmakla insan “kendini terk ediyor”, çünkü hareket bireyin ya da değişik sosyal grupların “dışarıya çıkışı” görmesi demektir. Bir insan hareketlerinden ve yaptığı işlerden tanınabilir ve belki de bu şekilde değerlendirilebilir. Bir spor hareketini tanımak, “tespit etmek” güdülerin bilinmesi ve genellikle bu hareketin sonuçlarını yani insanlara ya da çevreye yönelik etkilerin tanınmasını mümkün kılar. Bir hareket çeşidi daha vardır: Anlamı ya da değeri kendine özgüdür, daha doğrusu hareket eden kişide iz bırakır.

Friedrich Kaulbach’a göre hareketin iki türü vardır:

a. Hareket “kurallarla sınırlanmış bir toplum hayatına katılma”¹⁹ olarak tanımlanabilir, Antik Çağda buna “praxis” ismi verilmiştir.

b. Hareket Şu andaki gerçeğin etkilenmesi, değiştirilmesi olarak anlaşılabilir. Burada Yeni Çağda güçlenmeye başlayan “iş”¹⁹ ilkesi önemli bir yer alır.

Birinci türden hareket, büyük ölçüde toplumsal bileşenlerden oluşur. Gerçeğin değiştirilmesi ise Yeni Çağdaki teknik gelişim bir Şeyi etkileyen ve değiştiren hareketle insanın doğaya zaferini mümkün kıldı. Bizi saran doğa bize ait, ölçülebilir ve tartılabilir bir “eşya” olarak gösterilir²⁰. Bu noktada rekor sporunun eleştirisi başlar. Spor başarısı

rekor düşüncesi açısından sadece belirli durumlarda ilginçtir. Verilen mesafeyi daha kısa zamanda koşmak, atlayışlarda ve atmalarda daha büyük bir uzunluk elde etmek önemlidir.

Bu noktada spor verimini incelemeyen, tek taraflı sonuca varılıyor. Spor başarısının derecesi sadece rekor sporunda yükseliyor ve böylece her spor başarısı tereddütle karşılanmaya başlıyor²¹.

Bu gelişmenin tersine, spor oyunu ve özellikle düzenlenmiş spor hareketleri bir oyuncunun ya da atletin biyolojik başarısını göz önüne almadan birinci türüne aittir.

Spor yapan insan değerlendirir yada en azından değer farklarının farkına varabilir ve böylece kendi hareketinin amacına göre yukarıda belirtilen hareket türlerinden bir seçme olanağına sahiptir. Spor yapanın büyük başarısının en üstün değer olduğu bir rekor sporunun amacında görülebilir. Bunu da rekor sporcularının hayatları ispatlamaktadır. Sporcular rekor listesine alınmak için çok yoğun bir şekilde çalışmak ve dereceye ulaşmak için gerekli sıkıntıları çeker.

Spor hareketinin düzenleme ve değerlendirilmesi sadece bireye bağlı olur. Onun hareketinin temeli sık sık kendini aldatma bile olsa bireyin kararına bağlıdır.

Bu hem rekor sporcusu için, hem de en az aynı ölçüde otomatikleşmiş ve ticari bir hale gelmiş kitle ve boş zaman sporu için geçerlidir. Reklam ve propagandanın genellikle fark edilmeyen etkisinin altında kalan pek çok spor yapan insan sağlık, sosyal ya da ekonomik nedenlerden dolayı aslında spor yapmamalıdır. Burada sadece masraflı, gösterişli ve özellikle genç insanı baştan çıkaran spor aletlerinin sanayi değil, doğayı sık sık korkunç bir şekilde değiştiren teknik eylemleri de düşünülür. Bunlar kayak yapılmasına gereken yeni pistler ve teleferikleri kurmak için düşünmeden devamlı ormanı ve yeşil alanı tahrip etmektedir. Çağdaş sporun değerlendirilmesinde amacımız modern teknolojinin ve toplumun suçlanması değildir. İkisi de son zamanlarda iş yerlerinin korunmasıyla insanın en önemli uğraşlarından biri yani işinin temelini sağlamaktadır.

Hans Lenk'in "bu güne kadar kullanılan felsefi değer sistemlerinin en ince ayrıntılara kadar henüz incelenmediği" görüşü önemlidir. Onun "ahlak birliğinin aposteriori bir sorun olduğu" ²² görüşünü ciddiye almak ve bunun felsefi sonuçlarını sorgulanmak gerekir. Normatif apriori ilkeler yerine, gerçeklik temelinde yükselen

aposteriori birliğin kurulması, dünya toplumuna önyargısız bir hitap şekli de oluşturacaktır.

2.6. Toplumun Gerilim Alanında Spor

Bu bölümde ilk olarak modern sporun gelişim sembolü olarak olimpiyat oyunlarının yeniden doğuşu ele alınacak, daha sonra modern spor değerlendirilecektir.

Sporun farklılık gösteren görünüş biçimlerinin, insan toplumlarının çok yönlü iç yüzüne dayandığı anlaşılabilir. Buna göre günümüzdeki sporu, şimdiki zamanın insan topluluğunun görüntüsünden başka bir şey sunamaz.

İnsan toplulukları bugün bile ancak ulusal veya bölgesel sınırlı ülkeler şeklinde görüldüğü için, bir siyasal bütünlükten söz etmeyi denemek, gerçeklerden uzak kalmak gibidir. Toplulukların rekabetleri ve çatışmaları, yoğunluklarına ve jeopolitik durumlarına göre dünya siyasetini sürekli bir gerginlik içinde bırakmaktadır. Çeşitli durum veya olayların bir araya gelmesiyle oluşan yığın veya gruplar, tek tek üyelerin, bu yığın veya gruplara özgün kararlarıyla katılımlarından oluşmaktadır. Bu gruplar gerilimi daha da artırmaktadır. Geçmişte ve günümüzde “dünya imparatorlukları”²⁵ için her zaman yer vardı. Dünya güçlüler tarafından ve onlar arasında her zaman yeniden bölünmüştü ve bölünüyor da. İnsanoğlunun bu garip ve önemli sonuçlar doğuran gruplaşmasını ele alalım. Teklik ve çokluğun, bireysel olanla toplumsal olanın, bu çok az ya da hiç anlaşılmayan iç içe dokunmuşluğu göstermektedir.

İnsanın ve onun toplumunun bu gibi çeşitli durum ve olayların bir araya gelme süresince spor dışlanabilir mi? Sporun küreselleşmesinin kanıtlandığı gibi insanın varlığıyla gerekçelendirilebilir. Spor bir insan gerçeği olduğuna göre toplumsal ilişkiye bağımlıdır.

Keşifler döneminde, insanlar birbirlerine “daha yakınlaştıklarında” dünyamızda ne tür insanların yaşadığını çok daha iyi tanımışlardır.²³ Böylelikle “bütün insanların ortak tablosu” düşüncesinin, bütün insanların ortak hakkını da beraberinde getirdiğini anlamaları da uzun bir süre içerisinde gerçekleşmiştir. İnsanlığın yüce ustaları bu ideal tanıyı binlerce yıl önceden talep etmişlerdi. Fakat bu gerçeğin siyasal sonuçlarına katlanmak acı veriyordu ve şiddetli değişimlerle savaflara neden oluyordu.

Eski Yunan'daki savaşçı tartışmalar Olimpia da bir tanrı barışı fikrinin eşliğinde bulunmaktaydı. Her şey yolunda gittiğinde bu fikir o kadar yayıldı ki etkisi Olimpia'ya erişebilmişti. M.Ö. 5. yüzyıldan itibaren bu barış gittikçe sık ve şiddetli bir şekilde bölünmekteydi ve M.Ö. 420' de Peloponez savaşı sırasındaki oyunların 'barışçı' akışı birkaç bin asker tarafından emniyet altına alınmak zorundaydı. Sparta, oyunlardan "tabii ki" "zorunlu"²³ olarak dışlanmıştı.

Her şeye rağmen savaş tehlikesine karşı bir ideal kurmak için Pierre de Coubertin 19. yüzyılın sonlarına doğru Olimpia fikrini tekrar yakalamıştır. Onun eski olimpiyat oyunlarını yeniden yaşatma teklifi, zamansal açıdan Kızıl Haçın uluslararası kuruluşu (1864) ile Milletler Cemiyetinin (1919) kuruluş tarihleri arasındaydı. Woodrow Wilson'un Milletler Cemiyetini kurduğu için hak ettiği Nobel Barış Ödülü, 1901'de Kızıl Haçın kurucusu olan Henry Dunant'a da verilmiştir. Coubertin de barış ödülünü hak eder miydi? Onun düşünceleri ve amaçları en az Dunant ve Wilson'un düşünceleri kadar insan sever niteliğindedir.

Coubertin, özellikle çok etkili Yunan şahsiyetleri olan çağdaşlarını, sadece eski oyunları yeniden yaşatmak için değil, Atina'da yıkılmış olan eski stadyumları yeniden kurmak için de ikna ederken, modern Olimpia'ya öncü olması gereken ideal fikri bildirmiştir: "Sağlıklı demokrasi ve doğru anlaşılmış olan barışçı bütüncülük, yenilenmiş olan stadyuma girecektir. Dikkatinizi atletizmin iki temel yönüne çekmek istiyorum: Atletizm gittikçe daha demokratik, daha uluslararası gerçekleşmeye devam ediyor. Bu yönlerin ilki, insanlara icra edilen ve yakında belki de işlerimize de icra edecek olan sosyal devrimle açıklanabilir; ikincisi ise hızlı taşıma araçları ve trafik frekansı ile (1895) açıklanabilir"⁹. Burada modern olimpiyat oyunlarının tek tek gelişimini incelemek yerinde değildir. Burada Birleşmiş Milletler bağlamında üye sayısının uluslar arası olimpiyat heyetinin üye sayısına neredeyse eşit olduğuna vurgu yapılabilir. Çoğu yeni uluslar için erken oluşmuş ülkelerin siyasal bağımsızlığı, kendini spor alanında da bağımsız kılmak içinde şarttı.

Birleşmiş Milletler üyeliği sınırlı veya bölgeler üstü çatışmaların engellenmesi için şartsız bir garanti değildi. Olimpiyat oyunlarına katılımın, aşırı milliyetçiliği veya sporun diğer yanlış değerlendirilmelerini engelleyemediği açıktır. Modern Olimpiyat Oyunlarının, özellikle mutlak anlamda kendince bir değeri yoktur. Eğer birey bu oyunlara katılıyorsa, sporcu, yönetici veya organizatör olarak önceden değerli bir insan

değildir. Bu bağlamda değerler, ilgili insanların bu organizasyonun içinde ancak sporla ilgili davrandıklarında “filantropik, hümanistik veya kozmopolitik”⁹ olarak onu destekleyen, var oluşlarını ona borçlu oldukları fikirler yönünde söz konusu olabilirler. Bu anlayışlar, bu konudaki tartışmaları boş anlatımlardan korumaktadırlar ve her zaman yeniden eleştirel düşünceye davet etmektedirler.

Bu bağlamda, 1960 Olimpiyat şampiyonu Hans Lenk başkanlığında gerçekleştirilen bir toplantıda “sporda, sanatta, bilimde ve insanlıkta olimpiyat fikrinin desteklenmesi için uluslar arası Olimpiyat Birliğinin dikkati çekildi. Sportif amaçlar olan citius, altius, fortius’a pulchrius ve her şeyden üstün olan humanius”¹¹ eklendi.

2.7. Sportif Harekete Yönelik Felsefi Görüşler

Sportif eyleme ilk ve son olanağı sunan hareketin kendisidir. Hareket ile ilgili bu felsefi tartışma bize insanların ne zaman ve ne denli bu konuyla ilgilendiklerini gösterecektir. Bu felsefi yaklaşım ayrıca hangi “ebedi” güçlerin her türlü hareket biçiminden çıkar sahibi olduklarını ve bundan yararlandıklarını ortaya çıkarabilir.

Hareket kavramlarının tartışmasına girmeden önce aktivite, nedensellik, nicelik, mekan, zaman gibi hareketle iç içe diğer kavramlar gözden geçirilip, normlar ve değerlere ilişkin çıkarımda bulunabilir.

Her ne kadar spor, sosyo-kültürel ya da psiko-sosyal bir oluşum olarak yorumlansa da, tartışmalarda çeşitli nedenlerden dolayı (motivler, motivasyonlar) insanı spor yapmaya iten tutum ve davranışlardan söz edilmemektedir. Bu sportif eylemi insan, sadece kendinde bir eylem olarak algılamaz, başkası tarafından da o şekilde algılamasını bekler.

Sakinlik, hareketsizlik, sportif bir bakış açısıyla değerlendirilirse, yeni bir harekete geçiş ya da çıkış noktası olarak anlaşılabilir. Bu oluşumun arka alanına ya da nedenine yönelik araştırmada önemli olan özellikle çok katmanlı “spor” kavramına ve bunun insan yaşamındaki işlevine yaklaşılmaktadır. Bu da sportif değer ve normlar alanında karar verme yardımlarını sunmak demektir.

Sporda olduğu gibi hareketin felsefi temeli için bir icra ve infaz gereklidir. Bu her türlü durağanlığın yadsınmasıdır. Felsefi açıdan hareket, karşıtı yani durağanlık ve hareketsizlikle betimlenmelidir. Eskiden beri hareket, değişimle aynı anlamı

taşımaktadır. Bu da bir şeyin değişebileceğini, değiştirilebileceğinin olası olduğunu ve bu arada hareket ettiğini savlamaktadır. Değişim burada durağan bir şeyin hareket edenle özdeş olmadığını göstermektedir. Sportif hareketin anlamlı veya değerli olduğu, ya da bazı durumlarda bırakılması gerektiği kararı bizi sporda değer sorununa götürür. Her hareket tarihsel bir olay gibi ortaya çıkmaktadır. Çünkü bir başlangıç ve son vardır. Harekete yönelik bir olasılıklar dizisi ortaya çıkmakta ve önceden her zaman bilinmeyen geleceğe uzanmakta ve gelecekte bitmektedir. Bu bağlamda harekette hep “birin” ilkesinin görüldüğü, “çoklar” içerisinde birliğin etkili olduğu açığa çıkmaktadır. İnsan fizyolojisinde bu güç doğa tarafından oluşturulmaktadır. İnsanlık tarihinde bu birliğin kurulması bilen ve eyleyen insan alanına geçmektedir. Hareketteki birlik her adımda hareket eden objelerle ilgili değildir. Aksine çok’a etki eden birlik ilkesini karakterize ediyor ki bu da bir gezegenin, bir taşın ya da başka bir şeyin olmamasından çok olmasından sorumludur. Müzikli cimnastiğin, hareket tasarımı, sporda estetiğin hareket ve müzik ilişkisinin özünde bu tür düşünceler çok önemlidir.

2.8. Grek Felsefesinde Hareket Kavramı

“Grek felsefesindeki hareket kavramının değerlendirmesinde ortaya çıkan ontolojik arka alanda, hareket - hareketsizlik çelişkisi bir mantık sorununa dönüşmektedir”⁹. Hareket oluş ve değişimin anahtarı olarak ortaya çıkmaktadır. Bunu Zenon zaten bu şekilde anlamıştı. Ancak o hareketin çokluk ve çeşitliliğine karşı tek olan sakinliği, “durağanlığı”⁹ getiriyor ve ayrıca hareketin kendisinde tek olan görebilme olanağını gözden kaçırıyor. Onun için sakinlik olmaktır ve hareket olmamaktır. Kendi içerisinde sakin olan yanı, varolmak, her türlü hareket tarafından varolmamanın karşı savı olarak rahatsız edilecektir. Kelimenin tam anlamıyla huzursuz edilecektir. Zenon diyalektiğin babası olarak kabul ediliyor ve elbette sakinlik ve hareket kutuplaşmasında diyalektik bir karşıtlık yansıyor.

Aristoteles doğayı hareketin belirlediğini düşünüyor. Hareket bir durum olarak değil, daha çok eylem anında oluşan, geçmişi ve geleceği kapsayarak hareket eden şimdi olarak algılanmalıdır. Zenon’a karşı Aristoteles hareketi bölünebilir ve bölünmez diye ayırır da daha çok bütünlük olarak tasarımlar.

Aristoteles harekette estetik'i iki tür sınırdan ayırıyor: Birinci olarak, hareketi bir bütün olarak saran ve tamamlayan sınırlar. İkincisi de hareketin içten bölünmesiyle oluşan sınırlar. İlk sözü edilen sınırlar biçimlendiricidir. Biz buna hareket oluşturu diyebiliriz. "Aristoteles'de olanağı etkinliğe çeviren etkin ilke **entelekheia**'dır. Entelekheia '**gerçekleşme**' amacını kendi içinde taşıyan olarak, maddede gerçekleşen bir biçim olarak, olanağı önce gerçek yapan ve bunu varoluşunun tamamlayıcısı haline getiren etkin bir ilkedir"⁹. Eğer Aristoteles entelekheia'yı enerji diye adlandırıyor ve devamında bedeninin entelekheia'sının görünümü olarak görüyor ve bunları insansal ruhla eşdeğer bir konuma yerleştiriyorsa, o zaman kendimizi günümüzde müzikli biçimlendirilmiş hareketin belirgin özelliği olan "kutsal hareketin" orta yerinde buluruz.

"Diğer kültür çevreleri de hareketi kozmik bir proto ilke olarak anlıyor"²³. İslam'da da hareket, doğanın bir zorunlu olarak kavranır. Nerede hareket varsa, orada bir oluşum vardır. Zamanın kendisi hareket olarak kabul görür. Sakinlik ise bir bölünmedir, hareketin bitişidir. Elbette köktencilik yaklaşımıyla İslam, inananlarına "spor yapmayı yasaklayan" bir din olarak görülür. Ama bu tutum, doğu anlayışıyla çelişiktir. İslam'da insanın doğallığı reddedilmez. Grek kültürüne döndüğümüzde görüyoruz ki buradaki ressam ve heykeltıraşlar hareket eden insan bedenini klasik konuları haline getirmişlerdir.

Rönesans döneminde hareket kavramının değişimine bakıldığında sporun ve bununla ilgili toplumsal değerlendirmenin, doğa biliminin etkisiyle geliştiğini görmek mümkündür. Rönesansla birlikte ölçme ve sayma gibi yöntemler öne çıktı. Matematik, evreni anlamının anahtarı oldu. Spor için elektronik ölçüm dönemi cm., gr., sn. sistemin doğuşuyla başladı ve artık kazanan bu sayede belirleniyor. Sosyo-kültürel farklar çok gibi görünse de, eski Grek ve günümüz modern sporu arasında uzaklık o kadar da büyük değil. Ölçüm yöntemlerinin gittikçe incelenmesi ve buna bağlı olarak antrenmanın da daha fazla önem kazanmasıyla sporun topluma yönelmesi ve görünümü değişmiş ve günümüzde daha güçlü bir etken olmuştur. Bu gelişim, sporda değer sorununa doğrudan bağlıdır.

Bir açıdan spor insanın hareketli huzursuzluğu olarak anlaşılabilir. Ancak diğer huzursuzluk oluşturan unsurların yanında belki spor heyecan ve mutluluk verici yönleriyle bir adım öndedir. Çoğu kez kişisel etkinlikler açıldığında sporun gerçekleştiği görüşü vardır. Bu biçimde spor için Aristoteles'in hareketin özü diye

adlandırdığı şey geçerlidir. Bir nesne önce harekette gerçekleşir, çünkü hareketin özü aynı zamanda özün hareketidir. “Yeni Çağda doğabilimsel düşünüm varlık sorunlarını bir kenarda bırakıyorsa da Leibniz tekrar kendi dönemine ilişkin doğabilimi ile ontolojik soruları birleştirir”¹⁹. Bunu günümüzün hareket tasarımı olarak anlayabiliriz. Kendi dünya görüşüne temel oluşturan monadlar, hareketi içten gelişen metafiziksel birimlerdi. Bu gücün kendisi, genişlemenin boyutuna değil, organizmanın yaşamına aittir.

Empirik bakımdan hareket fizyolojik bir sorunsal; o gözle görülen, algılanan bir olgu olarak ölçülebilir. Hareketi ortaya koyarken bilincin hangi rolü üstlendiği başka bir sorundur; bu hem epistemolojik hem etik bir yaklaşım gerektirir. Sportif eylemlerin çözümlenmesinde bu üç fenomenin birlikteliği gözden kaçırılmamalıdır.

Kant’ın nesnelere hareketinin bizim bilgilerimize göre düzenlendiği görüşü dayanak alınrsa, hareket öncelikle bilinç hareketi olur. Bu bir yönüyle işlenecek bir görüştür, ama bilinci kendi içine kapamaksızın. Kant’ın gözüyle bakılırsa “rekor sarhoşluğu”¹⁹ yüksekliğin, uzaklığın ya da hızlılığın etkin olgusudur ve bunlar insanda doğuştan vardır.

Bu bakış insanların bütün zamanlarda neden sportif ve diğer hareketlerden belli bir ölçüde etkilendiklerine yönelik felsefi bir açıklama getirebilir

Her hareketin, sportif olan da dahil, ilkelerinin insansal akılda tutulduğu ve bilinçte yerleşik olduğu kabul edilirse, bu apriori sav bütün düzeni insana bağlar. Ontolojik tavır tersine çevrilmiş olur.

“Kant’ta hareket tartışması, zaman ve mekanın felsefi gerekçelendirimiyle ön plana çıkmaktadır”²⁴. Algının daha çok bütünlüğe yöneldiği ve aklın harekete yöneldiği düşüncesi çok eski kutuplara gönderme yapmaktadır. Buna karşın biçimlendirilmiş oyun biçiminde ve efor gerektiren hareketler de söz konusu edilmektedir. Kant’a göre hareket, kendini sınırlayan bir bütünlüktür. Hareketi kavramak Kant için sadece bir nesnenin mekandaki ölçümü değil, aksine mekanın sınırlandırılmasıdır. Kant aracılığıyla tanıdığımız hareket anlayışı, tıpkı nedensellikte olduğu gibi, hareketin düşünsel ve fizyolojik olguların temelinde yattığını gösteriyor. Hareketin özü, “Kant için sınırları geçme ve bütünlüğe doğru tamamlanıştır”²⁵. Öyle ki sınırlar neredeyse hareket kendini orada gösterir ve insanlar bu sınırları aşar.

Diyalektiğin yeniden kurucusu Hegel de hareketi felsefenin çekirdeğine koymaktadır. Karşıtlık doğayı ve akli birleştiren, hatta özdeş hale getiren hareketin ilkesi olmaktadır. Diyalektik materyalizm hareketi, maddenin içinde bir özellik olarak almakta, gelişim ve ilerleme kavramlarıyla eşdeğer tutmaktadır.

Evrenin gelişim ve ilerleme yasaları doğa aracılığıyla toplumun dönüşümlerine hakim ise Marx'a göre insanlık tarihinin oluşumu da böyle anlaşılır. Tarihsel gelişim böylelikle kendi başına, yani bağıntısız ve hareketsiz varolanların yadsınmasıdır.

2.9. Doğa Bilimlerinde Hareket Olgusu

Doğa bilimlerinin kesin ve yöntemsel kısıtlayıcılığının tüm inceliği ve tamlığına karşın, hareketin özüne ilişkin soru asla susmadı. Hareketin nedenine ilişkin sorun, yeni dönemin başlangıcından bu yana görgül bilim tarafından tartışılmıyor, fiziksel kuvvet kavramında görülüyordu. Sonraları salt doğa bilimi “mutlak ” hareketin fizikçe mümkün olmadığını saptamıştır. Görelilik kuramı hareketin ‘bize göre’ liliğini ortaya koymuştur. Fizik kuramları sportif hareket kavramına elbette birebir yansımamışlardır, çünkü evrenin hareketi kavramı ile insan bedeninin hareketi, birebir ilişkilendirilemez. Bununla beraber, bu apayrı alanların kavramları genel-özel birliği doğrultusunda yakınlştırılabilirler. Bilincin ve bedenin hareketiyle doğanın hareketi arasında koşutluklar bulmak, boş bir metafizik olmayabilir.

Bio-mekanik alanlarda, öğrenme süreçlerini ya da antrenman durumlarının denetlenmesine ilişkin testlerin sağladığı deneyimleri öğrenme hedeflerinin betimlenmesine ilişkin zorluklar vardır. Spor pedagojisinde alanlarında olduğu gibi antrenman bilgisinde de hareket kavramının felsefi-doğabilimsel incelemesindeki zorluklara işaret edilmektedir. Belli yöntemlerin kullanılıp kullanılmayacağı ve eğer kullanılacaksa bunların ölçütünün ne olacağı spor biliminin güncel bir tartışma konusudur.

Sosyo - kültürel bir olgu olan “spor” ve doğa bilimsel bir olgu olan “hareket” arasındaki bağa değer sorunu açısından bakıldığında şu ortaya çıkmakta; değer vermek, düzenli ilişkiler kurmaktır.

Sportif hareket evrensel hareketin özel bir biçimidir. Diğer taraftan spor elbette başka özelliklerle de belirlenebilir. Ancak hareket, spor ve değer tartışmalarında önemli bir rol oynamaktadır.

2.10. Felsefe Açısından Spor ve Zamansallık

Spor kavramı felsefedeki zaman kavramı ile birçok açıdan ilişkilidir. Bu ilişkiler zamanın “nicelik” yönünden değil, toplumsal bir olgu olan sporun tarihsel anlamdaki kültür ilişkilerinden kaynaklanması sonucu ortaya çıkmaktadır.

Olmak–olmamak, gerçeklik–gerçek dışılık ve yaşam–ölüm harekete ilişkin çelişkilerdir. Bunların yanıtlandırılması sadece felsefenin bir deneme tahtası olması için değil, saçmalık ve akıllılığı, değer ve değersizliği de spor olgusu içinde sınırlandırabilmesi açısından önemlidir.

Zaman deneyimiyle ve onun yaşantılaşmasıyla insan kendisini tarihsel bir varlık olarak keşfediyor. Bedeniyle, doğanın bir parçası olduğunu anlıyor. Bunlar düşünüldüğünde, bugün insanı gerek kendi zaman diliminde spor yapmaya gerekse daha önceki tarihlerde beden hareketleri yapmaya iten etkenler, kültür - zaman bileşenleri içinde çözümlenebilir duruma gelirler.

Çok çeşitli zengin kültürlerle bakıldığı zaman dil, ekonomi, sanat ve toplum düzeninin yanı sıra, sporun tarihsel yapı ilişkilerinin de tek tek kültürler için önemli olduğu görülür.

Böylece örneğin “zaman kavramında” ritim tek tek yaşamlarda ya da kültürlerde çok önemlidir. Ritmin, rakamlar ve saymakla ilgisi; zaman kavramı içerisindeki rakamı ölçme ve saymanın tamamını kapsadığı anlamına gelmektedir. Spor sayesinde ve sporun kendi içerisinde ritmin öyle yanları ortaya çıkar ki bunların bilinmesi ve tanınmasından uygarlık düzeyi yüksek insanların vazgeçmesi olanaklı değildir.

İlk taş devri dönemlerindeki insanın dünya ve zaman kavramındaki değişimden, yani ölçen takvimin bulunmasından öncesi dönemlerde beden hareketi biçimlerinin mistik zaman kavramlarıyla ölçülmesi olayı esastır. Uzun süre mitos ve takvim yan yana idiler, ama nihayet bilim ve modern doğa bilimi zaman kavramını ve kronolojiyi ayırdı.

Zaman sadece belli bir noktaya kadar sayılabilir. Bu özellikle “bugün” kavramında bellidir. Böylece psikoloji bugünü buldu, ancak bu da kesinlikle sıfır değil, birkaç saniyeyi kapsamaktadır. Zamanı ve tahmin etmeyi öğrenmek, saatler yardımıyla olsa da sporda çok önemlidir. Zamanın bilinmesi ve bunun aracılığıyla da duyuların kaosunun biçim ve yapı kazanması artık tam anlamıyla empirik olmayan zaman kavramına girer. Zaman kavramı spor bağlamında “beden–ben, olmak–düşünmek, ide-sportif eylem”²⁵ arasında iki kutupluluk yaratır. Zamanla felsefi açıdan ilgilenilirse, eski bir görüş olan şu düşünce yeniden belirir: Günümüz geçmişin izleri ve geleceğin belirtilerini kendi içinde taşır.

Zaman bilinci her tanımlama, her mantıklı sonuç bulma ve değerlendirme için de zorunlu bir koşuldur. Çünkü bu sadece bir önce ve sonra anlamında olanaklıdır. Bu biçimde zaman bilinci deneyim sınırını aşar ve aşkınlığa kadar uzanır. “Bugün” kavrayışı her sportif etkinlikte ve özellikle de sportif öğrenme süreçlerinde öncelikli olan çaba, antrenman, öğrenme bilgileri, vb. zamana yayar. Hareketi öğrenme, gözlem anında var olan alıştırmaya, antrenman ya da efor durumunun zamansal ölçümünün öğrenilmesinden başka bir şey değildir.

Tek tek toplumların kültürel alt dizgesi olarak anlaşılan spor ve insan ilişkisi insan ve felsefi zaman kavramıyla ilgilidir. Eğer kendi eleştirisini düşünmeksizin doğal duruma bırakılsaydı o zaman ne bir tarihi ne de bir kültürü olurdu.

Sportif etkinliğin zamansallığına ilişkin düşünceler, sporun terminolojik ve içeriksel yönlerinin açıklanmasına katkı sağlayabilir. Yüz metreyi 5 saniyede koşmak spor bilim ve teknolojisi ile belki mümkün olabilir ama başarıya giden yolda etik değer problemleri oluşacaktır.

2.11. Spor ve Mekanın Felsefi Değerlendirmesi

Sporun sadece mekanda gerçekleşebilecek bir eylem olduğuna ve yine ölçüsü sadece mekanda algılanabilir olan hareketin nitelik ve değerine yoğun ilgiden dolayı mekan kavramının açıklanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde eylem bağlamları ve etkinlikleri de yine mekanın farklı boyutlarında gerçekleşir. Mekansal oryantasyon yetisi, bazı görece yaklaşımları dışarıda bırakırsak, insanın temel yaşam koşullarından sayılır. Gerçi insan, bu yaşam koşullarını başka canlılarla paylaşır; ama yine de dili sayesinde diğer canlılardan özde farklıdır. Mekan oryantasyonu yetisi, dilsel

olarak yön belirlenimlerinin önde-önünde, arkada-arkasında, yukarı-yukarıda ve aşağı-aşağıda gibi belirteçlerde anlatım bulsa da, spor etkinliğinde ve motorsal öğrenme sürecinde spor alanlarının çiziminde odak noktası olarak yer alır.

Mekanı kavramak için, çocuğun gelişim sürecinde çok uzun bir zamana gereksinimi vardır. Ayrıca çocuğun ilerleyen yaşında amaçları saptanmış bir beden eğitimi mekan oryantasyonu bağlamında çok değerli katkılar sağlayabilir. Öne arkaya taklalar, parendeler, mekanda sportif başarımın temelini oluşturur. Bu başarım aletli ve yer hareketlerinde, suya dalmalarda veya cimnastikte içselleştirilir. Sportif açıdan mekan, belki de hareketi öncelikle olanaklı kılan bir kategori olarak tanımlanabilir. Hareketin gerçekleştiği bu kategoride, mekan oryantasyonu bizi kaliteli, estetik açıdan çok değerli harekete yöneltir.

Mekan elbet ölçümü talep eder. Bu bağlamda uzunluğun ölçü alınacak kavramı, tamamen dolaysızdır ve sadece belli ölçüm aletlerinin üretilmesi bağlamında her yönü ile tanımlanabilir. Mekanda ölçme ile modern insanın içine düştüğü en büyük güçlüklerden biri başlar, çünkü, modern insan mekan ve zamanı kesin olarak değerlendirir ve kendini spor boyutunda rekor düşüncesinin büyümesine kaptırmıştır.

Modern antrenmanın nitelik ölçütleri çok değişik spor dallarında başarımın küçük ayrıntılarını saptayabilecek kadar gelişmiştir. Sporun yapıldığı mekanların bugün doğal ortamların tahrip ederek oluşturulması sporun etik değer problemlerinden birisidir. Artan başarım yoğunluğunda, başarım farkını ortaya koymak için yukarıda vurgulanan küçük ayrıntı için elektronik zaman ölçümlerine başvurulmaktadır. Buna ek olarak, kesin kararın verilebilmesi için bitiş görüntüsüne (foto-finiş) gereksinim duyulmaktadır. Örneğin bir yarışta sporcuların aralarındaki saniyenin yüzde birlik farkını bulabilmek için, yarış kazananın, kesin zamanı, (bu zaman bitiş çizgisine girdiği kesin hızla ilgilidir) santimetreye dönüştürülerek bulunur. Bu tür gelişmeler, kesin (mutlak) bir mekanda ütöpik, hatta ölümcül sonuçlar doğurabilir. Eleştirel düşüncüyü elde tutanlar, bu olumsuzluğu, çoğu edebiyat olsa da saptamışlardır.

Herhangi bir zamanda bir ölçüm olayı ile ilişkilendirilen başarıların karşılaştırılmasını reddetme, ölçümü idolleştirme ve mutlaklaştırma gibi ütöpiktir. İnsanın mekan tasarımı, başka belirleyenlerin yanında normatif (biçimsel kuralcı) ölçüm pratiğinin koşullarıyla da ilişkilidir.

2.12. Sportif Nitelik ve Nicelik Kavramlarının Felsefi Değerlendirmesi

Sporda değer sorunu ele alınırken sportif nitelik ve nicelik kavramlarının felsefi açıdan değerlendirilmesi yapılmalıdır.

Nitelik ve nicelik, hem felsefi hem de sporda sadece teorik boyutta ayrıştırılabilir. Bir nitelik, bir nicelik ve bir değerden söz edebilmemiz için, aynı veya aynı olmayanın bağıntı ilgisi veya bir ilişkinin gerçekleşmesinin karşılaştırılması gereklidir. Bu durum, fiilen üstte, altta veya aynı yükseklikte; hızlı, yavaş veya aynı hızda; güçlü, zayıf veya aynı güçte gibi bir saptamada kendini gösterir.

Sporda değer sorununun temel sorunu olarak görünen “ayırarak ve ayırabilmek”²⁵ olgusunun hızlıyı yavaştan, güçlüyü zayıftan ayırarak anlamına geldiği bildirilmişti. Baron Pierre De Coubertin’in modern olimpiyatlar için yukarıda belirttiğimiz sloganın eksikliği, yüksek performans sporunun baş tacı değer yapılmasında görülebilir. Buna karşın Coubertin’in sloganı nicelik ve nitelik arasındaki yakın ilişkiyi gözler önüne seriyor: büyük veya küçük nicelik (yükseklik, uzaklık, zaman) bir kümede niteliği yani değeri tanımlıyor.

Boş zaman etkinliği veya okul sporu gibi algılanan geniş anlamıyla sporda da dönüşüm söz konusu değildir. (Her nitelik niceliğe her nicelik niteliğe dönüşmez) Diğer yandan en geniş anlamıyla nicelik kavramına (nitelik kavramıyla karıştırılsa da) elbette ölçü kategorisi de dahildir. Bu durum, performans sporlarında görülür. Bu yönü ile de konunun açıklanmasına neden olur. Şöyle ki, bir hareketin sportif başarıya uygun yapılması, nitelikle ilintili midir ve böylece “iyi” veya “güzel” diye adlandırılabilir mi? Nitelik ve niceliğin uygulamada eşzamanlılığını en bilinen bir örnekte, kayakta atlamanın değerlendirmesinde gösterebiliriz. Burada ölçülen uzaklık ile atlayıcının değerlendirilen duruşu, geçerli son puanı bulmak için belli bir hesaplama anahtarı ile birleştirilir. Atlayıcının duruşunun değerlendirmesinde, sadece havadaki ve inişteki güvenliği açısından değil, aynı zamanda amaçlı bir gösterinin güzelliğinin aerodinamik açıdan değerlendirildiği estetik öge belirleyicidir. “Kayakla atlamada “güzel” olarak değerlendirilen, eskiden atlayıcının, elleriyle kürek çekerek yaptığı hareketlerden bugünkü sakın aerodinamik hava yastığı uçuşa kadarki hareket çeşitleri çok açık olarak gösteriyor ki”²⁵, değerler mutlak değildir. Bu doğrudur, ama bundan kalkarak tam karşıtını, tüm-göreliliği savunmak yanlış olur ve birleştirici etik suya düşer.

Herhangi bir ölçü biriminin, her durumda niteliğin hangi yolla ve nasıl tanınacağını belirlediği saptanabilir. Bu durum spor motorsal testte belirleyici rol oynar. Bu bağlamdaki ölçü aracının yetkinliği, bilimsel projelerin elverişlilik ve elverişsizlik bağlamında ölçü ve test yöntemlerinin sınanmasına da neden olacaktır. Bu yöntemler elverişsizlik bağlamında öncelikli olarak değerlendirilir; beklenen yanıt gelmeyecektir. Psikoloji, sosyoloji, bu bağlamda spor psikolojisi ve spor sosyolojisi ve hatta spor hareket bilgisi alanında bu sorun yeterince bilinir.²⁶

“Modern doğa bilimlerinin Galileo, Newton ve Descartes gibi ustaları, tamamen yeni yöntemler veya çağdaş tanımlaması ile ‘test bilinci’ne bağımlıydılar. Hareket ve cisim boyutuna ilişkin en net son bilgi, araştırmanın nicelik yöneliminin bir odak noktasına dönüşecektir”²⁷.

Nicelik kavramının mutlak sayılmasına karşı hem Kant hem de Hegel belirgin kısıtlamalara gitmektedir. Nicelik kategorisi, matematiksel bir uygulamanın sonucu olarak ortaya çıkmıyor; bu kategori anılan olayı “sadece” olanaklı kılıyor. Bundan dolayı deney malzemeleri geçirgen niceleştirilebilir sürekli bir büyüklük olarak ancak empirik çalışmalarla saptanabilir. Nicelik ve nitelik Hegel’de diyalektik bir ilişki olarak ortaya çıkmaktadır. Hegel ölçüyü nicelik ve niteliğin oluşum halindeki birimi olarak kavramaktadır.

Spor, çok farklı boyutları ile günümüz toplumunda nicelik ve nitelik kavramının sorunsalı ve diyalektiği olarak yer ettiği için, değer sorunu bağlamında, felsefi yönelim bazı sorunların tanımlanmasına katkı sunabilir. Böylece nicelik ve ölçü kavramlarının mutlaklık karakteri de ortadan kalkmış olur. Ayrıca nicelik ve ölçü bu yolla, nitelik, yetkinleştirme ve değerlilik kavramları ile iç içe girmiş bir insan kategorileri bütünlüğü olarak anlaşılabilir. Bu kavramlar böyle bir oluşumun önkoşulu olarak işlev görürler. Bu kavramlar arasındaki karşılıklı bağımlılık elbette çok açık değildir ve zor ayrıştırılabilir. Bu yaklaşımla, karşılık ve birliktelik olarak algılandığı ölçüde nitelik ve nicelik kavramlarının sadece kuramsal soyut yardımcı kavramlar olduğu anlayışı ortaya çıkacaktır. Bu yardımcı kavramlar biz insanlara “sürekli varolan” fenomenler hakkında konuşma olanağı sunarlar.

2.13. Günümüzde Sportif Oyunlar

Son yıllarda oyunların tarihsel araştırılması genel olarak incelendiğinde sportif oyunun sözlüksel boyutunun hemen hemen benimsendiği görülür. Bununla beraber unutulmamalı: Eğer sporda oyuncu kaybedilirse sporun değerleri uzun veya kısa zamanda kaybedilir. Çünkü spor insanlara kişisel karar verme serbest alanlarını sunmaktadır; çocukları ve yetişkinleri daima kendi büyüüne çekmektedir. “Bugün sporun bir eğitim aracı olarak çocuğun her yönden gelişmesinde büyük rol oynadığı bilinmektedir”²⁸

Oyunun büyük dünyası ile seyirci etkisi olan **futbolu**, voleybolu, basketbolu, **atletizm** ve hentbol gibi oyunları kastediyoruz. Oyunun küçük dünyası ile sonsuz çokluktaki sporcu çocuklar hakkında konuşuyoruz, ama tüm dünyada tanınan büyük oyunları gibi şampiyonluklarıyla genç ve yaşlıları büyüleyen, sevindiren ve insanlık dünyasını yaşanmaya değer kılan büyüklerin oyunlarını da konuşuyoruz.

“Her oyun bir başka dünyayı heyecana getiriyor”²⁹ sözü Friedrich Ludwig Jahn’a aittir. Bununla insanın ve de çocuğun kendi dünyasında yer edinmiş olan sevincinden kaçınmadığını belirtiyor. Bu oyunlarda sadece sevinç dolu deneyimler–yaşanımlar çözülmüyor. Bununla ilgili oyunsal tutkular, oyun kuralları ve düzenleri ile bağlı veya sınırlandırılmış durumda olmalıdır. “Oyun gündelik veya asıl hayat değildir”³⁰. Oyuna katılma amacı hiçte oyunun bir parçası değildir. “Bu yalnızca zenginlik, ün ya da güvenlik gibi insanlara özgü amaçlardan birisidir”.

Kim çocukların oyun durumlarına dikkat ederse er veya geç çocuk kavgalarının parlamasını görebilir. Çatışma çeşitli durumlarda kontrol altına alınabilir. En azından yetişkinler hakem olarak etkide bulunabilirler, kaybedenlere de kazananlara da insanlığı ve hoşgörüyü taşımayı öğretebilirler. Mutlaka karşılaşılan çatışmadan dolayı çocuk oyunu yasaklanmamalıdır. Bu oyun durumunda da görüldüğü ve daha önce genel spor alanları için söylediğimiz gibi; oyun kendine değer koymuyor. Oyun, sevincin vazgeçilmez bir alanıdır ve insani değerlerin kendini kanıtlamasıdır.

Ressam Bruegel’in “oynayan çocuklar”³¹ tablosundan bu yana dünya çocukları eski oyunları bir çok kez değiştirip, yenilerini buldular. Çünkü, insanın hareket bilimi alanında bir “eski durumlardan vazgeçme” vardı. Bugün teknolojiden etkilenen çocuk yıllar öncesine göre başka oyunlar oynamaktadır. Her kültür basamağının kendi hareket

düzeıı vardır ve çoğu otomatik davranış olur, ama çocukların dünyası, onların fantezileriyle gelişebilmektedir.

Herkes oyunun dünyasını farklı yaşar ve kendi özel değerlerini içerisinde bulur, bu nedenle bu dünya bizim teknolojik zamanımızda ölçülü düzeltmelerle kaybolmaz. Gençlerin oyunun kültür faktörünü alması üzerine işin içine spor pedagojisi girmektedir. Spor tarihi bize yeteri kadar, her kültürde, hiç ölmeyen spor gerekleri alanında kanıt veriyor ve sportif oyunların tarihi sporun keşfiyle aynı gelişimi yaşıyor. Sporun tümüne verim de dahildir; şüphesiz ki oyunlar bunlar olmadan zevksiz olur veya gerçekleştirilemez.

2.14. Sportif Verim

“Günümüzde spor, çoğu insan için yaşam felsefesinde yaşam kalitesini artıran ve günlük sosyal aktiviteler içinde yer alması gereken doğal bir olgu olarak değerlendirilmektedir”³². “Değişik sportif eylemlere ve sonuçlarına bakıldığında her geçen gün değişik boyutlarda da olsa sürekli olarak bir performans artışının olduğu söylenebilir”³³. Performans gösterme fiilinin dilsel kökünü göz önünde bulundurduğumuzda bu fiil; talimatına uymak, ardından gelmek, yerine getirmeyi çağrıştırıp sonuçta aktif olmak ve yapmayı ifade etmektedir. “Performans, yarışma, rekor, antrenman, öz-kontrol, bireysel başarı spor dünyasının özünü anlatan kelimelerdir”³⁴.

Herhangi bir eylemi karalamak ile bu eylemin içinde gerçekleştiği kültürü karalamak aynı anlama gelir. “Başarmak” kelimesinin “yaratmak” ve “bir işi takip etmek” anlamına da geldiğini göz önünde bulundurursak, insanlardaki başarı karşılaştırmasının, insanlığın kültürü, sporu ve tüm tarihi ile bağlantılı olduğunu görürüz. İnsanlar başarılarını karşılaştırdıklarında sırf kendileri ile değil aynı zamanda resmi ölçülerle ya da karşılaştırma temelleri ve normları ile karşı karşıya kalırlar. “Herhangi bir boyutta performans ve başarı beklentisi olan yönetici, antrenör, sporcu vb. kişilerin öncelikle bu konuda şunu kesin olarak bilmeleri gerekir; elde edilecek her türlü başarının belli oranda bir bedeli vardır”³⁴.

Sportif performans ile sportif bir davranış hareketini kastediyoruz. Sporla ilgili yapılan başarı karşılaştırmalarının sadece **santimetre, gram, saniye** sistemiyle kısıtlı

kalması gerektiği açıktır. Aksi halde başarı, ahlaki değer ile aynı anlama getirilir ki, itiraz ettiğimiz bu tutumdur.

Spor tarihine baktığımızda farklı zamanlarda ve farklı kültürlerde birbirinden çok farklı değerlendirmelerin ve ölçütlerin kullanıldığını görmekteyiz. Antik Yunan spor müsabakalarının en parlak döneminde en iyi başarı tanrıları onurlandırmaktı. Müsabaka birincilerinin tanrıya adadıkları kurbanlarının üzerinde “Ben Zeus’a aidim” diye yazılıydı ve olimpiyatların canlı kültürel bir köke sahip olduğu zaman da da yarışmacılar kendilerini Zeus’a adıyorlardı.

Eğer Yunanlıların müsabakalarında kazanana veya kaybedene tanrıları karar veriyorsa kazanma şüphe taşımaktadır. O devirde uzunluk ve ağırlık ölçülerinin çeşitli olmaları bile, bize maalesef o zamanın olimpik oyunlarında rekorlar kırıldığını aktaramaz. Ama şanslı konumda olimpiyat şampiyonlarından birkaç yüz kişinin ismini biliyoruz. Sportif zaferin değeri farklı çağlarda ayrışıyordu. Sportif yarış, eski zamanlarda can çekişmeyen kültürler için rol oynuyordu. Buna rağmen kahramanların fiziksel özellikleri, kondisyonları ve yetenekleri mükemmel bir şekilde karakter konusu olmuştur. Homeros destanındaki Patroklos için spor müsabakaları ölüm oyunlarına benzer ve dini öğelerin yanında insancıl motifler bulunur.

“Eski çağ Avrupa’sında şövalyelerin turnuvadaki oyunlarında bedensel beceriklilikleri belirleyici rol oynuyordu. Elbette turnuvalarda savaşçı - asker kalıbı gözden kaçmıyor, ama sportifçe mızrak darbeleriyle eğerek düşürmeye çalışmaları dışında. Kendilerince genel olarak tanınmış kural ve normlar geliştirdiler. Şövalye sadece güç taşıyıcısının ve kazanma, üstünlük değil, bazen bu sportif başarıyı bir kadının kalbi veya eli sayesinde kazanabilir”³⁵.

Spor ve sportif hareketler üzerinde düşünürken, sporla ilgisi olmayan başka hareketlerle karşılaşıyoruz. Sporla ilgisi olmayan günlük hareketleri ilk etapta çalışma hareketleri olarak adlandırabiliriz. Biz nasıl sportif hareket eden insanlarda hep kendi bedeni veya vücudunu, aklını ve ruhunu birbirine bağlı olarak dinamik güçler oyunu içinde görüyorsak, çalışan insan bedeninin de böyle oluştuğunu düşünüyoruz. Eğer insan çalışıyorsa, etkinliği bedensel, ruhsal ve tinsel çabayı gerçekleştirmek olarak varsayıyor. Bilindiği gibi iş ve işin değerlendirimi, toplumsal sorunların başında gelmektedir. Değişimli olarak zaman geliyor işler bazen ters gidiyor, bazen de yolunda gidiyor. Böylesi problemler sporu oldukça yakından ilgilendiriyor. Teknolojinin

gelişmiş olduğu ülkelerde, bedensel çalışmalarda azalma oldu. Bu ülkelerde insan refahı ve sağlığı için gerekli olan bedensel çalışmalarda hızlı bir şekilde azalma görülmektedir. Şimdiki insanlar sporla daha fazla uğraşıyorlar ve kendi iyilikleri için, on yıllarca sporla uğraşmış yüksek tabakadaki toplumlara taklit ediyorlar. Sporun biyolojik değeri bu örneklerle yine açık olarak göz önüne çıkmaktadır. Bundan böyle spor kuramına göre, çalışma süreci olarak tüm bedensel hareketler sporu oluşturmaktadır. İş ve spor, çaba kavramını yalnız bedensel olarak değil, aynı zamanda profesyonelce uğraşılan spor işini de kapsamaktadır.

Sporda galip geleni ödüllendirme ya da “ödül” olayı sadece bizim zamanımızda olan bir görüngü değildir. “Aşağı yukarı M.Ö. 6. yüzyıl dolaylarında Yunan hükümdarı Solon, olimpiyat şampiyonu için 500 Drahmi ödül koymuştu”². Bu ödül, 500 koyunun ederine karşılık geliyordu. Ayrıca ömür boyu yönetim tarafından gıda gereksinimi karşılanacak ve tiyatrodaki şeref koltuğuna sahip olacaktı. Bu durum M.Ö. 776 dan M.S. 394’e kadar yıkılma belirtisi göstermedi. Hatta o dönemlerde spor yeteneğine sahip olan köleler, şehrine saygınlık getirmesi ya da araba sürücüsü olarak sahibine olimpiyatta ödülle birlikte başarı getirmesi amacıyla “Özgür Yunan”³⁶ olarak azad ediliyordu. Bu dönemde yarışçılar, bir ayın sırasında, olimpiyatın koruyucu tanrısı huzurunda ant içerlerdi. Bu ayinde yemin etmeleri için özgür ve günahsız olmalarının yanı sıra, yarış için 10 aylık bir ön hazırlığı tamamlamış olmaları gerekiyordu. Modern olimpiyat oyunlarında kötü şöhreti olan sporcuların yalan yere ant içtikleri ortaya çıkmıyor mu? Antik oyunların “yenmek” düşüncesi ile “yarışmaya katılmak”³⁶ düşüncesi arasında bir çatışma göze batar.

Sporun tarihçesi, iş ve meslek olarak spor konusuna ilişkin daha birçok örnekler iletiyor. Bu örnekler bizi sporun toplumsal değerine ilişkin düşüncelere götürmektedir. Spor ve iş ile ilgili şu gerçekler unutulmamalıdır: Sporla geçimini sağlayan yalnız Antik çağda Hellen ve Roma uygarlığında, antrenörler, menajerler, doktorlar ve sporcular değil, aynı zamanda ileriki dönemlerde Ortaçağda İtalyan, Fransız ve Alman eskrim ustaları, ring ustaları ve eski Mısırlı, Çinli ya da Japon spor hocaları, 19. ve 20. yüzyılın cimnastik hocaları ve nihayet bizim zamanımızda sporla ve spordan geçinen tüm sektörlerin insanları.

2.15. Spor ve İş

Spor ve iş konusunda temel üç görüş tartışılabilir:

1. Sporu çok yönlü yörünge ve insan topluluğunun biçimsel ifadesi olarak profesyonel spor ve onun gelişmesiyle özdeşleştirmek bir saptırmadır. Spor ile iş arasındaki ilişki günümüzün buluşu değildir. Bu ilişki, en azından Yunan klasiğine kadar geriye dayanmaktadır. Sonunda iş ve meslek olarak spor, diğer işlerle eşdeğerdir.

2. Kavramsal olarak işin sporla olan ilişkisi Platon dönemiyle birlikte (M.Ö 427–347) değişti. Platon ve Aristoteles için iş, tarladaki ya da el sanatındaki basit çalışmalardı. Yunanlıları eğiten filozoflar, kendi sporlarını belirgin olarak atletizm ile sınırlandırdılar. Bunun sonucunda, toplumsal ahlakın yüksek tabakadaki vatandaşın çok övülen “klasik” eğitime olan eğilimi ortaya çıkmaktadır. Biz bu görüngenye spor tarihindeki birçok toplumlarda ve dönemlerde rastlarız. Bu görüngenü sadece günümüze ilişkin - *bununla tarihsel olmayan kastediliyor* - özgürlüğe ve köleliğe dayanan toplumun çöküşü, insanla ilgili uyumsuzluk olarak kabul edilebilir.

3. Günümüzde sporun fonksiyonu bu biçim ve boyut açısından bakıldığında yeni olarak görülebilir. Spor boş zamanı olan toplumun, işten arta kalan zamanını değerlendirmesi için anlamlı bir olanak sağlamaktadır.

“ C. Diem ise profesyonel sporun kesinlikle spor olmadığını altını çizmeden edemiyor. Ona göre meslek olarak spor profesyonel sporcunun ekmeğini kazandığı bir iştir.³⁶ ”

2.16. Spor ve Estetik Biçimler

İnsan bedeninin oynama isteği, kuvvet, dayanıklılık ölçme ya da yetenek karşılaştırmasından dolayı sevinçli ve güzel sportif duyguların çalışmasında harekete geçer. Bu biçimsel hareketlerin en yüksek basamağında sanatsal mükemmellikten bahsedebiliriz. Sözelimi dans eski çağlardaki Antik olimpiyat oyunlarındaki sportif karşılaşmalar gibi tanrının hizmetindeydi ama her şeyden önce bütün sportif müsabakalardaki düşüncelerden uzaktı. Buna rağmen bugün bile sözelimi Hintlilerin tapınak dansçıları (bay, bayan) zor ve karmaşık olan hareketleri zorunlu olarak ergenlik çağından başlayarak öğrenip sürekli pratik yaparak mükemmele ulaştırmak zorundalar. İlk tarihsel süreçlerden başlayarak yüzyıllar hatta binlerce yıl bütün kültürlerin tarihinde

estetik hareketlerle mükemmelleştirilmiş insan bedeni resimlerle ya da heykellerle günümüze kadar gelmiştir. İnsan bedeninin en etkili, dolaysız, doğal ve geçmişten gelen estetik kanıtı dandır. Bu nedenledir ki insan hareketleri hikayesindeki en köklü ve muhteşem kitap olan dansın hikayesi dünya halklarının en iddialı ve en değerli kültürel alanlarında öne çıkar. Dansın hikayesi sadece kültür dansları, halk dansları, baletlerin dansları değil aynı zamanda modern ifade danslarının, tekli ve grup danslarının ve çocuk danslarının da hikayesidir. Fakat bunlar 20. yüzyılda başlayan, insan bedeninin doğal sınırlarına uymasını sağlayan, vücuda söz geçiren modern dans, jimnastik olmadan düşünülemez. Daha eski yıllarda jazz dansı ve cimnastiği, bunun yanında diğer gelişmeler, insan bedeniyle ve ondan geçerek çok yönlü biçim olanakları sağlamıştır.

Dansın tarihi sadece spor tarihinin değil, hareket bilimi olarak sporun da önemli bir konusudur.. Bize insanın sürekli değişen yeni normlarını, değerlerini ve insan geleceğini (dansın içindeki hareket elementleri) çok açık biçimde göstermektedir. Dans bize en iyilerin yaratıcılıkla nasıl eski normları alıp yeni öğelere dönüştürdüğünü gösterir. Dansın sportif anına bakılsa, karşımızda modern cimnastik müsabakaları, oyun ve gösteri danslarının sportif sınırları aşp, oyun ve bedenin birbirine karışması olduğunu görürüz. Tıpkı sportif performansını veya tekniğini, taktiğini oyundaki kendini veya dans sanatında mükemmelliğe ulaşmak istediğinde o insanın hobi olarak sürdürdüğü sporun sınırlarını aşması gibi. Bir profesyonel atlet mi, tenis oyuncusu mu ya da bir futbolcu mu daha değerli ya da daha değersizdir diye bir soru sorulması yanlıştır. Çünkü ne o spor ne de onu yapan kimse bir başkasından daha değerli değildir.

Spor eylemlerinde en çok izleyiciye sahip iki branş olarak, futbol ve atletizm öne çıkmaktadır. Kurdak'ın "Sporda Doping ve İlaç Kullanımı" ³⁷ başlıklı kitabında yer alan ilaç suistimali ve sporcuların kullandıkları ilaçlarla, branşlarını belirten liste incelendiğinde; etik dışı davranışlarda en çok bu iki branşın çıktığı görülmektedir.

2.17. Spor ve Eğitim

Sporun insanların beklentilerine yanıt vermesi, gelişen toplum, teknoloji ve uygarlıkla birlikte değişik alanlarda insanların yetilerini sergilemesini olanaklı kılmaktadır. Bu durumda spor, özgün bir yapı göstererek kendi eğitimini yaratmaktadır. İnsanın yapılaşmış bir kurum içerisinde bir engele karşı zihinsel ve fiziksel bir

davranış ve yarışma eylemine girmesini spor olarak adlandırabiliriz. Eğitim ise kısaca bireylerde istendik davranışlar oluşturma süreci olarak tanımlanabilir. Spor eğitimi, spor yapan bireylerde amaçlı olarak kendi spor yaşantıları yolu ile davranışlarında, sporsal etkinlikler aracılığıyla toplumsal yaşantıda istendik yönde dönüşümler amaçlayan bireysel ve toplumsal değişim süreci olarak algılanmaktadır.

Spor eğitiminin ilk amacı olarak öne çıkan fiziksel gelişim ögesidir. Bununla beraber sosyal, duyuşsal ve bilişsel gelişimde aynı oranda spor eğitiminin vazgeçilmez elamanlarıdır. Bu elamanların ilköğretimden yüksek öğretime kadar eğitimin her kademesinde üzerinde ciddiyle durulması gerekir. Çocukların ve gençlerin eğitimleri içinde spor eğitime ayrılan süre ve bu eğitimi verecek öğreticilerin niteliği, spor eğitiminde istendik sonuçlar alınmasına yol açacaktır. Bugün bir meslek olarak karşımıza çıkan sporda, antrenör, öğretmen ve sporcuların bu mesleğin gereklerini yerine getirmede en temel bilimsel ilkeleri edinecekleri tek kurum okuldur. Okullarda sporun yaygınlaşmasıyla beraber sporcuların eğitim seviyelerin yükselmesi sporda başarıya giden yolda doğru bir rota takip edildiği izlenimi vermektedir. Ancak yaptığımız çalışmada görülmekteki; spor eyleminde yer alan aktif sporcuların eğitim durumları yükseldikçe, dopinge yönelme, bilim dışı yollara başarı arama ve şikeye yönelmelerinin azalması gerekmektedir.

Eğitim durumu yüksek sporcular sağlıklarını riske etmeden, sporda başarı için şansa yer vermeden, fırsatçılık yapmadan sporu estetik boyutunda sürdürmektedirler.

Eğitim durumu yüksek sporcuların kötü oyun yerine iyi oynamayı, karşılaşmanın sonucundan çok estetik boyutuna önem vermeleri gerekmektedir.

Eğitim durumu yüksek sporcuların çevrelerine karşı daha insancıl davranmaları gerekmektedir.

Sporcuların büyük çoğunluğu kent doğumlu bireylerden oluşmaktadır. Kent doğumlu sporcuların etik değerler konusunda köy ve kasaba doğumlu sporculara göre daha tavizkâr eylemde buldukları görülmektedir.

Spordan kazanılan para arttıkça, etik değerlerde azalmalar görülmektedir. Futbolcular, atletlere göre daha fazla bilim dışı yollara saptaktadırlar. Atletler ise futbolculara göre daha fazla sağlıklarını riske ederek spor yapmaktadırlar. Sporcular için kazanmak, başarı elde etmek cinsiyete göre önemli bir farklılık oluşturmamaktadır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Felsefi açıdan olguların saptanması ve bunun için disiplinler arası bir bilim olan spor teorisinin bütünlüğüne yönelik araştırma ve pratikte gerçekleştirilmesi amacıyla betimsel tasarımlar oluşturulmuştur.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, spor eylemlerinde etik değer sorunlarının tespit ve betimlenmesi ile bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunmaktadır. Araştırmanın modeliyle profesyonel futbolcular, atletler ve BESYO' ların 3. sınıf öğrencilerinin "spor eylemlerinde etik değer sorunlarına" yaklaşım farklılıkları ortaya çıkarılacaktır. Bu amaç doğrultusunda ele alınan değişkenler açısından, gruplar arasında anlamlı farklılıklar olup-olmadığının belirlenmesine yönelik karşılaştırmalı betimsel bir çözümlemeye girişilecektir.

"Spor eylemlerinde etik değer sorunu" başlıklı araştırmada profesyonel futbolcular, atletler ve BESYO' ların 3. sınıf öğrencilerinin eğitim durumu, cinsiyet, gelir durumu, doğum yeri, medeni durum ve branşlarına göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden aldıkları puanlar (başarı, uyarlık, düzenlilik, gösteriş, başatlık, sebatkarlık, saldırganlık vb.) ve değer anketine yansıyan (bilim dışı yollarla başarı arama, doping yapma, kazanmak için her şeyi yapma, şiddete uğrama, şike, eşitsizlik, kazanmak için sağlığı riske etme vb.) yanıtlar istatistiki düzeyde irdelenmektedir.

Araştırmanın hipotezleri şu şekildedir;

Sporcuların eğitim durumu yükseldikçe etik değerleri çığneme oranları artmaktadır.

Sporcuların gelir durumları arttıkça etik değerlere olan ilgileri azalmaktadır.

Bilimdışı yollarla başarı arama bayan sporcularda erkeklere göre daha yüksektir.

Sporcuların doğum yerleri etik değer ilişkilerine önemli biçimde yansımaktadır.

Erkek sporcular, bayan sporculara göre daha çok doping maddeleri kullanmaktadırlar.

Atletler, futbolculara göre daha çok doping içeren maddeler kullanarak başarı aramaktadırlar.

Futbolcular, atletlere ve BESYO öğrencilerine göre daha çok bilim dışı yollarla başarı aramaktadırlar.

Eğitim durumu yükseldikçe, sporcular kazanmak için her türlü riski göze alma oranları artmaktadır.

Futbolcular, şike olaylarına atletler ve BESYO öğrencilerinden daha çok ilgili olmaktadır.

Futbolcular, şiddet olaylarını atletler ve BESYO öğrencilerinden daha çok yaşamaktadırlar.

Gelir durumu artıkça sporcularda şikeye olan ilgi artmaktadır.

Gelir durumu artıkça bilim dışı yollarla başarı arama oranı da artmaktadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma konusu ve problemi ele alınırken, örneklem gurubunu futbolcu, atlet ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) öğrencileri arasından “araştırma evrenindeki kişilerin homojen olması durumlarında kullanılan basit tesadüfi örnekleme tekniği ile spor yapan 292 kişi seçilmiştir.

Türkiye Birinci Futbol Ligi’nde yer alan 18 futbol takımı arasından tesadüfi örnekleme tekniği ile belirlenen, erkeklerde Denizlispor, Siirt Jetpaspor, Bursaspor ve Adanaspor takım sporcularından 51 kişiye, bayanlarda ise Mersin Camspor, Adonisspor, Adana İdmanyurdu ve Van Eğitimsporun 66 sporcusuna toplam olarak 117 kişiye anket uygulanmıştır.

Puanlı Atletizm Birinci Liginde yer alan 12 erkek takımından tesadüfi örnekleme tekniği ile belirlenen erkeklerde Fenerbahçe, Galatasaray, Enkaspor ve Aydın Polisgücü sporcularından 53 kişiye, bayanlarda ise 12 takımdan yine tesadüfi örnekleme tekniği ile belirlenen Mersin Yükselspor, Fenerbahçe, Anadolu Üniversitesi ve Ankara Yenimahalle Belediyespor takımlarının 45 bayan atletine toplam olarak 98 kişiye anket uygulanmıştır.

Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinden oluşan toplam 77 kişiye yine tesadüfi örnekleme tekniği ile belirlenen Cumhuriyet Üniversitesi BESYO (26),

Mersin Üniversitesi BESYO (25) ve Çukurova Üniversitesi BESYO (26) üçüncü sınıf öğrencilerine anket uygulanmıştır.

3.2.1. 24 Soruluk Ankete İlişkin Bulgular

Çizelge 1. K lüp dağılımı

Klüp	N	%
Erkek Futbol	51	17.4
Bayan Futbol	66	22.6
Erkek Atletizm	53	18.2
Bayan Atletizm	45	15.4
BESYO	77	26.4
Toplam	292	100

Katılımcılar klüp dağılımlarına göre incelendiğinde Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu öğrencileri %26.4 oranındadır. Bayan futbolcuların oranı %22.6 ve erkek futbolcular %17.4 oranındadır. Erkek atletlerin oranı %18.2 ve bayan atletlerin oranı %15.4'dür.

3.2.2. Örnekleme katılanlara İlişkin Kişisel Bilgiler

Çizelge 2. Cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	N	%
Erkek	142	48.6
Kız	150	51.4
Toplam	292	100

Cinsiyet dağılımları incelendiğinde oranı %48 iken bayanların oranı %51.4'dür.

Çizelge 3. Doğum yerlerine göre dağılım

Doğum Yeri	N	%
Köy	48	16.4
Kasaba veya ilçe	32	11
Kent	212	72.6
Toplam	292	100

Doğum yerlerine göre katılımcıların dağılımı incelendiğinde %72.6 ile en çok kent doğumlular görülmektedir. İkinci sırada %16.4 oranında köy doğumlular görülürken, kasaba doğumluların oranı %11'dir.

Çizelge 4. Medeni Durumu

Medeni Durum	N	%
Evli	34	11.6
Bekar	258	88.4
Toplam	292	100

Katılımcılardan bekarların oranı %88.4 iken, evli olanların oranı %11.6'dır.

Çizelge 5. Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	N	%
İlköğretim	29	9.9
Ortaöğretim	229	78.4
Üniversite	34	11.6
Toplam	292	100

Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde ilköğretim mezunlarının oranı %9.9'dur. Ortaöğretim mezunları %78.4, üniversite mezunları ise %11.6 oranındadır.

Çizelge 6. Gelir Durumu

Gelir Durumu	N	%
250 ve daha az (Kötü)	198	67.8
251-750 (Orta)	41	14
751 ve fazlası (İyi)	53	18.2
Toplam	292	100

Katılımcıların gelir durumları incelendiğinde %67.8 oranı ile 250 milyon ve daha az gelire sahiptir. İkinci sırada %14 ile 250 milyon - 750 milyon lira arasında gelire sahip olanlar yer alır iken, %18.2 ile 751 milyon ve üzeri geliri olanlar görülmektedir.

Çizelge 7. Branş Dağılımı

Branş	N	%
Futbol	117	40
Atletizm	98	33.6
S Y O Öğrencileri	77	26.4
Toplam	292	100

Katılımcıların branş durumları incelendiğinde %40 oranı futbol oynarken, %33.6 oranı ile atletizm yapmaktadır. Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu öğrencilerinin oranları ise %26.4 olarak görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak iki ayrı anketten yararlanılmıştır. **Edwards Kişisel Tercih Envanteri** ve 24 sorudan oluşan **bir anket** toplam 292 kişiye uygulanmıştır.

Türkiye’de Edwards Kişisel Tercih Envanterinin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Kuzgun tarafından yapılmıştır. 1983-84 öğretim yılında rehberlik dersi alan 97 öğrenciye bir hafta ara ile iki kez EPPS uygulanmış, kararlılık ve iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Envanter hiçbir değişikliğe uğratılmadan aynen kullanılmıştır. Bir hafta ara ile test tekrarında test güvenilirlik katsayıları 0.70 ile 0.80 arasında değişmekte ve ortanca korelasyon değeri 0.80 olarak bulunmuştur. İç tutarlık katsayıları ise cevap kağıtlarında sütun ve sıra puanları arasındaki ilişkilerin hesaplanmasıyla belirlenmiş olup korelasyon katsayıları 0.62 ile 0.91 arasında değişmekte ve ortanca değerde 0.70 olarak bulunmuştur. “Envanteri cevaplamak belli bir kültür düzeyi gerektirdiği için, çeşitli mesleklere hazırlanmakta olan üniversite öğrencilerinin dikkate alınması gereği orta çıkmıştır”³⁸ bu durumdan dolayı EPPS futbolcular ve atletlerden sonra, üniversite 3. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. EPPS bir kimsedeki 15 gereksinimin önem derecesini saptamaya olanak veren bir ölçme aracıdır. Uygulama süresi yaklaşık bir saat sürmektedir. Envanterde 15 maddenin ikişer kere aynen verildiği ve bu çift sorulara aynı yönde yanıt verilmesi gerekmektedir. Dokuz yanıtın fazla çift soruya farklı yanıt verilmesi bu kişinin tercih formunu değerlendirme

dışı bırakılır. Sıra ve sütunlardaki yanıt tercihleri toplandığında ham puanın 210 olması gerekmektedir. Sporcuların kişisel gereksinimlerini EPPS'yle, etik değerlerini ise 24 soruluk anketle ortaya çıkararak çözümlenmelere giriştik.

Sporcuların etik değerlerini ortaya çıkarmaya yönelik 30 sorudan oluşturulan bir anket Çukurova ve Mersin Üniversiteleri BESYO öğrencilerinden 50 kişiye bir hafta ara ile test ve tekrar test iki kez uygulanmıştır. İç tutarlık ve anlamlılık bulunamayan 6 soru çıkarılarak 24 soruluk bir anket bu çalışmada kullanılmıştır. Bu ankette sporculara evet, hayır biçiminde iki seçenek sunularak, verecekleri kararlarıyla etik değerleri betimleme yoluna gidilmiştir.

Psikolojinin araştırma alanına katkıda bulunan bu anketin spor etiğine uygulanmasının hesabı verilmelidir. Bir alan kayması yanlılığına düşmemek için bireysel-psikolojik motiflerden çok değer bilincine yönelik sorular ayıklanarak öne çıkarılmıştır. İnsanın psikolojik eğilimlerinin sosyolojik konumdan, bunların da değer verme bilincinden soyutlanamayacağı, böyle bir soyutlamanın insan bilimleri arasında duvarlar öreceği başlıca savımız olduğundan, etkenlerin içiçeliğinin gösterilmesinin, spor biliminin disiplinler arası niteliğini ortaya çıkaracağı kanısıyla uygulamaya girişilmiştir. Önemli olan soruların ağırlık merkezini etikten dışarı kaydırmamaktır. Bu tutumun da hazırladığımız anketi uygulanabilir kıldığı düşüncesindeyiz.

3.4. Verilerin Toplanması

Değer anketi ve Edwards Kişisel Tercih Envanteri adı geçen tüm branş ve sporcularla yüz yüze görüşülerek ve başlarında beklenilerek uygulama yapılmıştır. Uygulama öncesi anketin yapılabilmesi için klüp başkanı, teknik direktör ve takım kaptanlarıyla ilişkiye geçilerek anket ve envanterin doldurulması sağlanmıştır. Atletlerle yapılan anket çalışmalarda, kamplarda kalan atletler ve yarışmalar için bir araya gelişler değerlendirilerek milli atlet Esen Kızıldağ'dan sporcuların anketleri gönüllülükle doldurmaları konusunda yardım alınmıştır.

Çalışmanın bilimsel bir çaba olduğu, sonuçların gizli tutulacağı her seferinde açıklanarak kendi izinleri olmadan sonuçların hiçbir kimseye verilemeyeceği, doğru değerlendirmeler yapabilmek için samimi ve içten yanıtlarla sporcuların anketleri doğru bir şekilde doldurmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin değerlendirilmesinde dört farklı istatistiksel yöntem kullanılmış olup, bu istatistiksel işlemler bilgisayarda SPSS istatistik paket programı ile yapılmıştır.

1. Varyans analizi: Grupların EPPS den aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan fark olup olmadığını test etmek için varyans analizi yapılmıştır.

2. t Testi: İki değişken arasında EPPS den alınan puanların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan fark olup olmadığını t testi ile analiz edilmiştir.

3. X^2 analizi: Grubun frekans dağılımları arasındaki farkın anlamlılığına bakmak için yapılmıştır.

4. LSD (Least Significant Different) (En küçük önemli fark): İki ve üzeri değişken arasında hangi düzeyde ortalamalar arasında farklılık olup olmadığını belirlemek için uygulanır.

4. BULGULAR

Bu araştırmada ‘‘Spor Eylemlerinde Etik Değer Sorunu’’ üzerinde durulmuştur. Bu b‘l‘mde araştırmada kullanılan etik değer anketinden ve Edwards Kişisel Tercih Envanterinden elde edilen verilere uygulanan istatistikler sonuçlarına ilişkin bulgular verilmektedir. Bulgular, araştırma amaçları dahilinde futbolcu, atlet ve Beden Eğitimi ve Spor Y‘ksekokulu (BESYO) ‘đrencileri için ayrı ayrı g‘sterilmektedir.

4.1. Spor Etiğine İlişkin G‘r‘şlerle İlgili Bulgular

Aşağıdaki çizelgelerde spor etiğine ilişkin, araştırmada elde edilen bulgular detaylandırılmıştır.

Çizelge 8. Spor Yaşamınız İçinde Bilim Dışı Yollarla Başarı Aradığınız oldu mu?

	N	%
Evet	80	27.4
Hayır	212	72.6
Toplam	292	100

Katılımcılara, ‘‘spor yaşamınız içinde bilim dışı yollarla başarı aradığınız oldu mu’’ sorusu y‘neltildiğinde %72.6 oranı ile evet yanıtını verirken, %27.4 oranı ile hayır yanıtını verdikleri g‘r‘lmektedir.

Çizelge 9. Sporculuk Yaşamınız Boyunca Hiç Doping İçeren Maddeler Kullandınız mı?

	N	%
Evet	29	9.9
Hayır	263	90.1
Toplam	292	100

Çizelge 9. incelendiğinde %90.1 oranı ile doping içeren maddeler kullanmadığı g‘r‘l‘rken, %9.9 oranı ile doping maddeleri kullandığı g‘r‘lmektedir.

Çizelge 10. Takım Arkadaşlarının Doping İçeren Maddeler Kullanmalarına Tanık Oldunuz mu?

	N	%
Evet	93	31.8
Hayır	199	68.2
Toplam	292	100

Çizelge 10. incelendiğinde takım arkadaşlarının doping maddeleri kullandıklarını düşünenlerin oranı %31.8 dir. Takım arkadaşlarının doping maddeleri kullanmadığını düşünenlerin oranı %68.2 dir.

Çizelge 11. Rakiplerinizin Doping maddeleri Kullandıklarını Düşünüyor musunuz?

	n	%
Evet	161	55.1
Hayır	131	44.9
Toplam	292	100

Çizelge 11. incelendiğinde rakiplerinin doping maddeleri kullandıklarını düşünenlerin oranı %55.1'dir. Rakiplerinin doping maddeleri kullanmadığını düşünenlerin oranı ise % 44.9' dur.

Çizelge 12. Kazanmak Söz Konusu Olunca Her Şeyi Yapar mısınız?

	n	%
Evet	136	46.6
Hayır	156	53.4
Toplam	292	100

Çizelge 12. incelendiğinde, kazanmak söz konusu olduğunda her şeyi yaparım diyenlerin oranı %46.6 dir. Kazanmak söz konusu olduğunda her şeyi yapmam diyenlerin oranı %53.4 dür.

Çizelge 13. Bir İnsan Hayatını Kaybetmektense Maçı Kaybetmeyi Tercih Eder misiniz?

	n	%
Evet	215	73.6
Hayır	77	26.4
Toplam	292	100

Çizelge 13 incelendiğinde, “bir insan hayatını kaybetmektense maçı kaybetmeyi tercih ederim” diyenlerin oranı %73.6 iken tercih etmem diyenlerin oranı %26.4 dür.

Çizelge 14. Saha İçinde Şiddete Uğruyor musunuz?

	n	%
Evet	153	52.4
Hayır	139	47.6
Toplam	292	100

Çizelge 14 incelendiğinde, saha içinde şiddete uğrayanların oranı %52.4 iken şiddete uğramayanların oranı %47.6 dir.

Çizelge 15. Karşılaşma Sonrasında Saha Dışında Şiddete Uğramaktan Korkuyor musunuz?

	n	%
Evet	68	23.3
Hayır	224	76.7
Toplam	292	100

Çizelge 15 incelendiğinde, saha dışında şiddete uğrayanların oranı %23.3 iken şiddete uğramayanların oranı %76.7 dir.

Çizelge 16. Rakiplerinizle Eşit Koşullarda Hazırlanmadığınız İçin Kaybettiğinizi Düşünüyor musunuz?

	n	%
Evet	175	60
Hayır	117	40
Toplam	292	100

Çizelge 16 incelendiğinde, rakiplerle eşit koşullarda hazırlanamadığı için başarısız olduğunu düşünenlerin oranı %60 iken olumsuz düşünenlerin oranı %76.7 dir.

Çizelge 17. Karşılaşma Sonuçlarının Saha Dışında Ayarlandığını Düşündüğünüz Anlar Olmuş mudur?

	n	%
Evet	150	51.4
Hayır	142	48.6
Toplam	292	100

Çizelge 17 incelendiğinde, karşılaşma sonuçların saha dışında ayarlandığını düşünenlerin oranı %51.4 iken saha dışında ayarlanmadığını düşünenlerin oranı %48.6' dir.

Çizelge 18. Sportif Başarıda Şans Faktörünün Önemli Olduğunu Düşünür müsünüz?

	n	%
Evet	215	73,6
Hayır	77	26.4
Toplam	292	100

Çizelge 18 incelendiğinde sportif başarıda şans faktörünün önemli olduğun düşünenlerin oranı %73.6, sportif başarıda şansa yer vermeyenlerin oranı %26.4 dır.

Çizelge 19. Kazanacağınız Başarı Uğruna Sağlığınızı Riske Eder misiniz?

	n	%
Evet	93	31.8
Hayır	199	68.2
Toplam	292	100

Çizelge 19 incelendiğinde kazanacağınız başarı uğruna sağlığınızı riske eder misiniz ? sorusuna evet yanıtı verenlerin oranı %31.8 iken sağlığını riske etmeyenlerin oranı %68.2 dir.

Çizelge 20. İyi Oynayıp Kaybetmektense, Kötü Oynayıp Kazanmayı Tercih Eder misiniz?

	n	%
Evet	130	44.5
Hayır	162	55.5
Toplam	292	100

Çizelge 20 incelendiğinde iyi oynayıp kaybetmektense kötü oynayıp kazanmayı tercih edenlerin oranı %44.5 iken iyi oynayıp kaybetmektense kötü oynayıp kazanmayı tercih etmeyenlerin oranı %55.5 dir.

Çizelge 21. Yarışmayı veya Karşılaşmayı Önde Götüren Rakibiniz Yere Düşse ve Rakibi Geçme Fırsatı Doğsa Fırsatı Değerlendirir misiniz?

	n	%
Evet	220	75.3
Hayır	72	24.7
Toplam	292	100

Çizelge 21 incelendiğinde fırsatı değerlendiririm diyenler %75.3 oranında iken olumsuz yanıt verenlerin oranı %24.7 biçiminde görülmektedir.

Çizelge 22. Çok Önemli Bir Karşılaşma Öncesi Anne ve Babanızın Rahatsızlandığını Öğrenseniz Karşılaşmaya Çıkar mısınız?

	n	%
Evet	154	52.7
Hayır	138	47.3
Toplam	292	100

Çizelge 22 incelendiğinde çok önemli bir karşılaşma öncesi ebeveynlerin sağlık sorununa rağmen karşılaşmaya çıkarım diyenler %52.7 oranında iken olumsuz yanıt verenlerin oranı %47.3 biçiminde görülmektedir.

Çizelge 23. Oyunun Estetik Boyutundan Çok Sonucuyla mı İlgilenir siniz?

	n	%
Evet	156	53.4
Hayır	136	46.6
Toplam	292	100

Çizelge 23 incelendiğinde oyunun estetik boyutundan çok sonucuyla ilgilenirim diyenler %53.4 oranında iken olumsuz yanıt verenlerin oranı %46.6 biçiminde görülmektedir.

Çizelge 24. Oyun İçinde Özgürce Davranmaktansa Verilen Görevi mi Yaparsınız?

	n	%
Evet	234	80
Hayır	58	20
Toplam	292	100

Çizelge 24 incelendiğinde oyun içinde özgürce davranmaktansa verilen görevi yaparım diyenlerin oranı %80 iken %20 oranında katılımcı olumsuz yanıt vermiştir

4.2. Bazı Değişkenlere Göre Spor Etiğine İlişkin Bulgular

Aşağıdaki çizelgelerde bazı değişkenlere göre spor etiğine ilişkin, araştırmada elde edilen bulgular detaylandırılmıştır.

Çizelge 25. Cinsiyete göre Maç Sonuçlarının Saha Dışında Ayarlandığını Düşünme Durumu

Maç Sonuçlarının Saha Dışında Ayarlandığını Düşünme Durumu				
Cinsiyet		Evet	Hayır	TOPLAM
Erkek	n	87	55	142
	%	61.3	38.7	100
Kız	n	63	87	150
	%	42	58	100
TOPLAM		150	142	292

$X^2= 10.840$ S.d. 1 $P< 0.05$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 25 incelendiğinde %61.3 oranında erkekler %42 oranında da bayanlar saha dışında maçların ayarlandığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Çizelge 26. Cinsiyete göre İyi Oynayıp Kaybetmektense Kötü Oynayıp Kazanırım Düşüncesi

İyi Oynayıp Kaybetmektense Kötü Oynayıp Kazanırım				
Cinsiyet		Evet	Hayır	TOPLAM
Erkek	n	74	68	142
	%	52	48	100
Kız	n	56	94	150
	%	37.3	62.7	100
TOPLAM		93	199	292

$X^2 = 6.451$ S.d. 1 $P < 0.05$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 26 incelendiğinde %52 oranında erkekler %37.3 oranında bayanlar olumlu görüş belirtmişlerdir. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde Anlamlı fark bulunmuştur. ($p < 0.05$).

Çizelge 27. Eğitim Durumuna Göre Bilim Dışı Yollarla Başarı Arama Durumu

Bilim Dışı Yollarla Başarı Arama Durumu				
Eğitim Durumu		Evet	Hayır	TOPLAM
İlköğretim	n	9	20	29
	%	31	69	100
Ortaöğretim	n	63	166	229
	%	27.5	72.5	100
Üniversite	n	8	26	34
	%	23.5	76.5	100
TOPLAM		80	212	292

$X^2 = 0.450$ S.d. 2 $P > 0.05$ (fark yok) Anlamsız

Çizelge 27'de Eğitim Durumuna Göre Bilim Dışı Yollarla Başarı Arama Durumu incelendiğinde %31 oranında ilköğretim, %27.5 oranında ortaöğretim ve % 23.5 oranında üniversite mezunları bilim dışı yollarla başarı arama durumunda olduklarını belirtmişlerdir. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmamıştır. ($p > .05$).

Çizelge 28. Eğitim Durumuna Göre Rakiplerin Doping Kullandığını Düşünme Durumu

Rakiplerin Doping Kullandığını Düşünme Durumu				
Eğitim Durumu		Evet	Hayır	TOPLAM
İlköğretim	n	13	16	29
	%	44.8	55.2	100
Ortaöğretim	n	121	108	229
	%	52.8	47.2	100
Üniversite	n	27	7	34
	%	79.4	20.6	100
TOPLAM		161	131	292

$X^2= 9.835$ S.d. 2 P< 0.05 (fark var) Anlamlı.

Çizelge 28’da Eğitim Durumuna Göre Rakiplerin Doping Maddeleri Kullandığını düşünme durumu incelendiğinde %44.8 oranında ilköğretim, %52.8 oranında ortaöğretim ve %79.4 oranında üniversite mezunları rakiplerin doping maddeleri kullandıkları konusunda görüş belirtmişlerdir. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur. P< 0.05

Çizelge 29. Eğitim Durumuna Göre Sonuçların Saha Dışında Ayarlandığını Düşünme Durumu

Sonuçların Saha Dışında Ayarlandığını Düşünme Durumu				
Eğitim Durumu		Evet	Hayır	TOPLAM
İlköğretim	n	7	22	29
	%	24	76	100
Ortaöğretim	n	123	106	229
	%	23.7	46.3	100
Üniversite	n	20	14	34
	%	58.8	41.2	100
TOPLAM		150	142	292

$X^2= 9.868$ S.d. 2 P= 0.00 (fark var) Anlamlı.

Çizelge 29’da eğitim durumuna göre sonuçların saha dışında ayarlandığını düşünme durumları incelendiğinde %24 oranında ilköğretim mezunları %23.7 oranında orta öğretim mezunları ve %58.8 oranında üniversite mezunları saha dışında maçların ayarlandığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur (p<0.05).

Çizelge 30. Eğitim Durumuna Göre Özgürce Davranmaktansa Verilen Görevi Yapma Durumu

Özgürce Davranmaktansa Verilen Görevi Yapma Durumu				
Eğitim Durumu		Evet	Hayır	TOPLAM
İlköğretim	n	26	3	29
	%	89.7	10.3	100
Ortaöğretim	n	182	147	229
	%	79.5	20.5	100
Üniversite	n	26	8	34
	%	76.5	23.5	100
TOPLAM		234	58	292

$X^2= 2.001$ S.d. 2 $P> 0.05$ (fark yok) Anlamsız.

Çizelge 30'da eğitim durumuna göre özgürce davranmaktansa verilen görevi yapma durumları incelendiğinde %89.7 oranında ilköğretim mezunları %79.5 oranında orta öğretim mezunları ve %76.5 oranında katılımcının olumlu görüş belirttiği görülmektedir. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çizelge 31. Eğitim Durumuna Göre İyi Oynayıp Kaybetmektense Kötü Oynayıp Kazanırım Düşüncesi

İyi Oynayıp Kaybetmektense Kötü Oynayıp Kazanırım Düşüncesi				
Eğitim Durumu		Evet	Hayır	TOPLAM
İlköğretim	n	10	19	29
	%	34.5	65.5	100
Ortaöğretim	n	102	127	229
	%	44.5	55.5	100
Üniversite	n	18	16	34
	%	52.9	47.1	100
TOPLAM		130	162	292

$X^2= 2.159$ S.d. 2 $P> 0.05$ (anlamlı fark yok) Anlamsız.

Çizelge 31'de eğitim durumuna göre iyi oynayıp kaybetmektense kötü oynayıp kazanma durumları incelendiğinde %34.5 oranında ilköğretim mezunları %44.5 oranında orta öğretim mezunları ve %52.9 oranında üniversite mezunları olumlu görüş ifade etmişlerdir. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çizelge 32. Branş Dağılımına Göre Bilim Dışı Yollarla Başarı Arama Düşüncesi

Bilim Dışı Yollarla Başarı Arama Durumu				
Klüp		Evet	Hayır	TOPLAM
Erkek Futbol	n	19	32	51
	%	37.3	62.7	100
Bayan Futbol	n	17	49	66
	%	25.8	74.2	100
Erkek Atletizm	n	10	43	53
	%	19	81	100
Bayan Atletizm	n	11	34	45
	%	24.4	75.6	100
Üniversite	n	23	54	77
	%	30	70	100
TOPLAM		80	212	292

$X^2= 4.953$ S.d. 4 $P> 0.05$ (fark yok) Anlamsız.

Çizelge 32’ de branş dağılımına göre bilim dışı yollarla başarı arama durumları incelendiğinde %37.3 oranında erkek futbolcular, %25.8 oranında bayan futbolcular, %19 oranında erkek atletler %24.4 oranında bayan atletler ve %30 oranında BESYO öğrencileri olumlu görüş bildirmişlerdir. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çizelge 33. Klüp Dağılımına Göre Takım Arkadaşlarının doping Kullanma Durumu

Takım Arkadaşlarının Doping Kullanma Durumu				
Klüp		Evet	Hayır	TOPLAM
Erkek Futbol	n	25	26	51
	%	49	51	100
Bayan Futbol	n	3	63	66
	%	4.5	95.5	100
Erkek Atletizm	n	28	25	53
	%	52.8	47.2	100
Bayan Atletizm	n	12	33	45
	%	26.7	73.3	100
Üniversite	n	25	52	77
	%	32.5	67.5	100
TOPLAM		93	199	292

$X^2= 40.915$ S.d. 4 $P= 0.00$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 33’de klüp dağılımına göre takım arkadaşlarının doping maddeleri kullanma durumları incelendiğinde %49 oranında erkek futbolcu, %4.5 oranında bayan futbolcu, %52.8 oranında erkek atlet, %26.7 oranında bayan atlet ve %32.5 oranında BESYO öğrencileri takım arkadaşlarının doping maddeleri kullandıkları konusunda

olumlu görüş bildirmişlerdir. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 34. Klüp Dağılımına Göre Kazanmak İçin Her Şeyi Yapma Durumu

Kazanmak İçin Her Şeyi Yapma Durumu				
Klüp		Evet	Hayır	TOPLAM
Erkek Futbol	n	30	21	51
	%	58.8	41.2	100
Bayan Futbol	n	40	26	66
	%	60.6	39.4	100
Erkek Atletizm	n	25	28	53
	%	47.2	52.8	100
Bayan Atletizm	n	24	21	45
	%	53.3	46.7	100
Üniversite	n	17	60	77
	%	22	78	100
TOPLAM		136	156	292

$X^2= 27.701$ S.d. 4 $P= 0.00$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 34’de klüp dağılımına göre kazanmak için her şeyi yapma durumları incelendiğinde %58.8 oranında erkek futbol, %60.6 oranında bayan futbolcu, %47.2 oranında erkek atlet, %53.3 oranında bayan atlet ve %22 oranında BESYO öğrencisi kazanmak için her şeyi yapacaklarını bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 35. Klüp Dağılımına Göre Saha İçinde Şiddete Uğrama Durumu

Saha İçinde Şiddete Uğrama Durumu				
Klüp		Evet	Hayır	TOPLAM
Erkek Futbol	n	41	10	51
	%	80.4	19.6	100
Bayan Futbol	n	39	27	66
	%	59	41	100
Erkek Atletizm	n	15	38	53
	%	28.3	71.7	100
Bayan Atletizm	n	11	34	45
	%	24.4	75.6	100
Üniversite	n	47	30	77
	%	61	39	100
TOPLAM		136	156	292

$X^2= 45.949$ S.d. 4 $P= 0.00$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 35’ da klüp dağılımına göre saha içinde şiddete uğrama durumları incelendiğinde %80.4 oranında erkek futbol, % 59 oranında bayan futbolcu, % 28.3

oranında erkek atlet, % 24.4 oranında bayan atlet ve % 61 oranında SYO öğrencisi saha içinde şiddete uğradıklarını bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Çizelge 36. Klüp Dağılımına Göre Sonuçların Saha Dışında Ayarlandığını Düşünme Durumu

Sonuçların Saha Dışında Ayarlandığını Düşünme Durumu				
Klüp		Evet	Hayır	TOPLAM
Erkek Futbol	n	39	12	51
	%	76.5	22.5	100
Bayan Futbol	n	33	33	66
	%	50	50	100
Erkek Atletizm	n	19	34	53
	%	35.8	64.2	100
Bayan Atletizm	n	6	39	45
	%	13.3	86.7	100
Üniversite	n	53	24	77
	%	68.8	31.2	100
TOPLAM		150	142	292

$X^2 = 53.482$ S.d. 4 $P = 0.00$ (fark var) Anlamlı

Çizelge 36' de klüp dağılımına sonuçların saha dışında ayarlandığını düşünme durumları incelendiğinde %76.5 oranında erkek futbol, %50 oranında bayan futbolcu, %35.8 oranında erkek atlet, %13.3 oranında bayan atlet ve %68.8 oranında BESYO öğrencisi sonuçların saha dışında ayarlandığını bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Çizelge 37. Klüp Dağılımına Göre Başarı Uğruna Sağlığını Riske Etme Durumu

Başarı Uğruna Sağlığını Riske Etme Durumu				
Klüp		Evet	Hayır	TOPLAM
Erkek Futbol	n	11	40	51
	%	21.6	78.4	100
Bayan Futbol	n	36	30	66
	%	54.5	45.5	100
Erkek Atletizm	n	13	40	53
	%	24.5	75.5	100
Bayan Atletizm	n	12	33	45
	%	26.7	73.3	100
Üniversite	n	21	56	77
	%	27.3	72.7	100
TOPLAM		93	199	292

$X^2 = 20.755$ S.d. 4 $P = 0.00$ (fark var) Anlamlı

Çizelge 37’de klüp dağılımı ile başarı uğruna sağlığını riske etme durumları incelendiğinde % 21.6 oranında erkek futbol, %54.5 oranında bayan futbolcu, %24.5 oranında erkek atlet, %26.7 oranında bayan atlet ve %27.3 oranında BESYO öğrencisi başarı uğruna sağlığını riske edebileceğini bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 38. Klüp Dağılımına Göre Estetik Boyuttan Çok Sonuçla İlgilenme Durumu

Estetik Boyuttan Çok Sonuçla İlgilenme Durumu				
Klüp		Evet	Hayır	TOPLAM
Erkek Futbol	n	39	12	51
	%	76.5	23.5	100
Bayan Futbol	n	34	32	66
	%	51.5	48.5	100
Erkek Atletizm	n	34	19	53
	%	64.2	35.8	100
Bayan Atletizm	n	22	23	45
	%	48.9	51.1	100
Üniversite	n	27	50	77
	%	35.1	26.9	100
TOPLAM		156	136	292

$X^2= 24.236$ S.d. 4 $P= 0.00$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 38’ da klüp dağılımı ile estetik boyuttan çok sonuçla ilgilenme durumları incelendiğinde %76.5 oranında erkek futbol, %51.5 oranında bayan futbolcu, %64.2 oranında erkek atlet, %48.9 oranında bayan atlet ve %35.1 oranında BESYO öğrencisi estetik boyuttan çok sonuçla ilgilendiklerini bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 39. Branş Dağılımına Göre Doping Kullanma Durumu

Doping Kullanma Durumu				
Branş		Evet	Hayır	TOPLAM
Futbol	n	11	106	117
	%	9.4	90.6	100
Atletizm	n	15	83	98
	%	15.3	84.7	100
Üniversite	n	3	74	77
	%	3.9	96.1	100
TOPLAM		29	263	292

$X^2= 6.337$ S.d. 2 $P< 0.05$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 39' da klüp dağılımı doping kullanma durumları incelendiğinde %9.4 oranında futbol, %15.3 oranında atletizm ve %3.9 oranında BESYO öğrencisi doping kullandıklarını bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Çizelge 40. Branş Dağılımına Göre Rakiplerin Doping Kullandığını Düşünme Durumu

Rakiplerin Doping Kullandığını Düşünme Durumu				
Branş		Evet	Hayır	TOPLAM
Futbol	n	49	68	117
	%	41.9	58.1	100
Atletizm	n	79	19	98
	%	80.6	19.4	100
Üniversite	n	33	44	77
	%	42.9	57.1	100
TOPLAM		161	131	292

$X^2 = 38.718$ S.d. 2 $P = 0.00$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 40' da branş dağılımına göre rakiplerin doping kullandığını düşünme durumları incelendiğinde %41.9 oranında futbol, %80.6 oranında atletizm ve %42.9 oranında BESYO öğrencisi rakiplerinin doping kullandıklarını düşündüklerini bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Çizelge 41. Branş Dağılımına Göre Saha İçinde Şiddete Uğrama Durumu

Saha İçinde Şiddete Uğrama Durumu				
Branş		Evet	Hayır	TOPLAM
Futbol	n	80	37	117
	%	68.4	73.5	100
Atletizm	n	26	72	98
	%	26.5	73.5	100
Üniversite	n	47	30	77
	%	61	39	100
TOPLAM		153	139	292

$X^2 = 40.571$ S.d. 2 $P = 0.00$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 41' de branş dağılımına göre saha içinde şiddete uğrama durumları incelendiğinde %68.4 oranında futbol, %26.5 oranında atletizm ve %61 oranında BESYO öğrencisi saha içinde şiddete uğrama durumlarında olduklarını

bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 42. Branş Dağılımına Göre Saha Dışında Şiddete Uğramaktan Korkma Durumu

Saha Dışında Şiddete Uğramaktan Korkma Durumu				
Branş		Evet	Hayır	TOPLAM
Futbol	n	29	88	117
	%	24.8	75.2	100
Atletizm	n	11	87	98
	%	11.2	88.8	100
Üniversite	n	28	49	77
	%	36.4	63.6	100
TOPLAM		68	224	292

$X^2= 15.500$ S.d. 2 $P= 0.00$ (fark var) Anlamlı

Çizelge 42' de branş dağılımına göre saha dışında şiddete uğramaktan korkma durumları incelendiğinde %24.8 oranında futbol, %11.2 oranında atletizm ve %36.4 oranında BESYO öğrencisi saha dışında şiddete uğramaktan korktuklarını bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 43. Branş Dağılımına Göre Estetik Boyuttan Çok Sonuçla İlgilenme Durumu

Estetik Boyuttan Çok Sonuçla İlgilenme Durumu				
Branş		Evet	Hayır	TOPLAM
Futbol	n	73	44	117
	%	62.4	37.6	100
Atletizm	n	56	42	98
	%	57.1	42.9	100
Üniversite	n	27	50	77
	%	35	65	100
TOPLAM		156	136	292

$X^2=14.758$ S.d. 2 $P= 0.00$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 43' de branş dağılımına göre estetik boyuttan çok sonuçla ilgilenme durumları incelendiğinde %62.4 oranında futbol, %57.1 oranında atletizm ve %35 oranında BESYO öğrencisi estetik boyuttan çok sonuçla ilgilenme durumlarında olduklarını bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 44. Gelir Dağılımına Göre Bilim Dışı Yollarla Başarı Arama Durumu

Bilim Dışı Yollarla Başarı Arama Durumu				
Gelir Durumu (Milyon TL)		Evet	Hayır	TOPLAM
250 ve Aşağısı (Düşük Gelir)	n	46	152	198
	%	23.2	76.8	100
251-750 (Orta Düzey)	n	12	29	41
	%	29.3	70.7	100
751 ve Fazlası (Yüksek Gelir)	n	22	31	53
	%	41.5	58.5	100
TOPLAM		80	212	292

$X^2=7.105$ S.d. 2 $P<0.05$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 44’ de gelir dağılımına göre bilim dışı yollarla başarı arama durumları incelendiğinde %23.2 oranında düşük gelir, %29.3 oranında orta düzey gelir ve %41.5 oranında yüksek gelir durumundaki katılımcı bilim dışı yollarla başarı arama durumlarında olduklarını bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 45. Gelir Dağılımına Göre Saha İçinde Şiddete Uğrama Durumu

Saha İçinde Şiddete Uğrama Durumu				
Gelir Durumu (Milyon TL)		Evet	Hayır	TOPLAM
250 ve Aşağısı (Düşük Gelir)	n	83	115	198
	%	42	58	100
251-750 (Orta Düzey)	n	27	14	41
	%	66	34	100
751 ve Fazlası (Yüksek Gelir)	n	43	10	53
	%	81	19	100
TOPLAM		153	139	292

$X^2=29.237$ S.d. 2 $P=0.00$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 45’de gelir dağılımına saha içinde şiddete uğrama durumları incelendiğinde %42 oranında düşük gelir, %66 oranında orta düzey gelir ve % 81 oranında yüksek gelir durumundaki katılımcı saha içinde şiddete uğrama durumlarında olduklarını bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 46. Gelir Dağılımına Göre Sonuçların Saha Dışında Ayarlandığını Düşünme Durumu

Sonuçların Saha Dışında Ayarlandığını Düşünme Durumu				
Gelir Durumu (Milyon TL)		Evet	Hayır	TOPLAM
250 ve Aşağısı (Düşük Gelir)	n	88	110	198
	%	44.4	55.6	100
251-750 (Orta Düzey)	n	20	21	41
	%	48.8	51.2	100
751 ve Fazlası (Yüksek Gelir)	n	42	11	53
	%	79.2	20.8	100
TOPLAM		150	142	292

$X^2=20.397$ S.d. 2 $P=0.00$ (fark var) Anlamlı

Çizelge 46' da gelir dağılımına göre sonuçların saha dışında ayarlandığını düşünme durumları incelendiğinde %44.4 oranında düşük gelir, %48.8 oranında orta düzey gelir ve %79.2 oranında yüksek gelir durumundaki katılımcı sonuçların saha dışında ayarlandığını düşünme durumlarında olduklarını bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 47. Gelir Dağılımına Göre İyi Oynayıp Kaybetmektense Kötü Oynayıp Kazanırım Düşüncesi

İyi Oynayıp Kaybetmektense Kötü Oynayıp Kazanırım Düşüncesi				
Gelir Durumu (Milyon TL)		Evet	Hayır	TOPLAM
250 ve Aşağısı (Düşük Gelir)	n	69	129	198
	%	34.8	65.2	100
251-750 (Orta Düzey)	n	20	21	41
	%	48.8	51.2	100
751 ve Fazlası (Yüksek Gelir)	n	41	12	53
	%	77.4	22.6	100
TOPLAM		130	162	292

$X^2=30.939$ S.d. 2 $P=0.00$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 47' de gelir dağılımına göre iyi oynayıp kaybetmektense kötü oynayıp kazanmayı düşünme durumları incelendiğinde %34.8 oranında düşük gelir, %48.8 oranında orta düzey gelir ve %77.4 oranında yüksek gelir durumundaki katılımcı iyi oynayıp kaybetmektense kötü oynayıp kazanmayı düşünme durumlarında olduklarını bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı istatistiki olarak analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 48. Gelir Dağılımına Göre Estetik Boyuttan Çok Sonuçla İlgilenme Durumu

Estetik Boyuttan Çok Sonuçla İlgilenme Durumu				
Gelir Durumu (Milyon TL)		Evet	Hayır	TOPLAM
250 ve Aşağısı (Düşük Gelir)	N	96	102	198
	%	48.5	51.5	100
251-750 (Orta Düzey)	N	21	20	41
	%	51.2	48.8	100
751 ve Fazlası (Yüksek Gelir)	N	39	14	53
	%	73.6	26.4	100
TOPLAM		156	136	292

$X^2=10.679$ S.d. 2 $P=0.00$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 48’ de gelir dağılımına göre estetik boyuttan çok sonuçla ilgilenme durumları incelendiğinde %48.5 oranında düşük gelir, %51.2 oranında orta düzey gelir ve %73.6 oranında yüksek gelir durumundakiler estetik boyuttan çok sonuçla ilgilenme durumlarında olduklarını bildirmektedirler. Gruplar arası frekans dağılımı analiz edildiğinde anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Çizelge 49. Cinsiyete göre Doping Maddesi Kullanma Durumu

Doping Kullanma Durumu				
Cinsiyet		Evet	Hayır	TOPLAM
Erkek	N	74	68	142
	%	52.1	47.9	100
Kız	N	19	131	150
	%	12.7	87.3	100
TOPLAM		93	199	292

$X^2= 52.292$ S.d. 1 $P= 0.00$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 49 incelendiğinde erkeklerin doping kullanama oranı %52.1 iken bayanların doping kullanma oranı %12.7’dir. Cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Çizelge 50. Cinsiyete göre Saha İçinde Şiddete Uğrama Durumu

Saha İçinde Şiddete Uğrama Durumu				
Cinsiyet		Evet	Hayır	TOPLAM
Erkek	n	85	57	142
	%	59.9	40.1	100
Kız	n	68	82	150
	%	45.3	54.7	100
TOPLAM		130	162	292

$X^2= 6.171$ S.d. 1 $P< 0.05$ (fark var) Anlamlı.

Çizelge 50 incelendiğinde erkeklerin şiddete uğrama oranı %59.9 iken bayanların şiddete uğrama oranı %45.3'dür. Cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

4.3. Kişisel Tercihlere Göre Klüpler Arasındaki Farklara İlişkin Bulgular

Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nden elde edilen veriler, spor eylemlerinde etik değer problemi göz önüne alındığında elde tutulacak tercihlere ilişkin bilgiler vermektedir. Araştırmada veri elde edilen kulüplerin Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan fark olup olmadığını test etmek için varyans analizi uygulanmış olup Çizelge 51' de alınan puanlara ilişkin Ortalama ve Standart Sapma ve Çizelge 52 'de F değerleri verilmiştir.

Çizelge 51. Edwards Kişisel Tercih Envanterinde Klüplerin Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar	Klüpler	n	X	S.S.
Başarma	Erkek futbolcu	51	13.118	2.840
	Kız futbolcu	66	14.030	3.512
	Erkek atletizm	53	14.396	3.488
	Kız atletizm	45	14.689	3.661
	Üniversite öğrencisi	77	12.987	3.185
Uyarılık	Erkek futbolcu	51	10.627	3.143
	Kız futbolcu	66	10.652	3.845
	Erkek atletizm	53	10.113	3.539
	Kız atletizm	45	10.800	3.286
	Üniversite öğrencisi	77	9.455	3.080
Düzen	Erkek futbolcu	51	10.412	4.206
	Kız futbolcu	66	10.985	4.757
	Erkek atletizm	53	9.283	4.111
	Kız atletizm	45	9.711	3.986
	Üniversite öğrencisi	77	10.494	4.661
Gösteriş	Erkek futbolcu	51	10.078	3.714
	Kız futbolcu	66	9.364	3.036
	Erkek atletizm	53	10.925	3.469
	Kız atletizm	45	8.756	3.856
	Üniversite öğrencisi	77	9.234	3.128
Bağımsızlık	Erkek futbolcu	51	11.608	3.567
	Kız futbolcu	66	11.258	4.269
	Erkek atletizm	53	12.849	2.811
	Kız atletizm	45	12.800	2.693
	Üniversite öğrencisi	77	13.610	3.591
Yakınlık	Erkek futbolcu	51	14.353	3.621
	Kız futbolcu	66	13.848	3.465
	Erkek atletizm	53	12.887	3.984
	Kız atletizm	45	13.711	3.603
	Üniversite öğrencisi	77	13.519	3.470

Çizelge 51. (Devam) Edwards Kişisel Tercih Envanterinde Klüplerin Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ile İlgili Bulgular

Duyguları anlama	Erkek futbolcu	51	15.157	2.866
	Kız futbolcu	66	15.758	3.839
	Erkek atletizm	53	14.453	3.724
	Kız atletizm	45	16.289	3.341
	Üniversite öğrencisi	77	16.078	3.339
Başkalarından yardım görme	Erkek futbolcu	51	13.667	3.266
	Kız futbolcu	66	15.530	4.051
	Erkek atletizm	53	13.943	4.263
	Kız atletizm	45	15.778	4.795
	Üniversite öğrencisi	77	15.169	4.096
Başatlık	Erkek futbolcu	51	15.353	4.681
	Kız futbolcu	66	12.742	3.421
	Erkek atletizm	53	15.434	3.900
	Kız atletizm	45	14.022	3.230
	Üniversite öğrencisi	77	15.273	3.590
Kendini suçlama	Erkek futbolcu	51	12.804	3.904
	Kız futbolcu	66	12.803	3.726
	Erkek atletizm	53	12.755	2.902
	Kız atletizm	45	13.867	3.823
	Üniversite öğrencisi	77	13.844	3.678
Başkalarına yardım etme	Erkek futbolcu	51	15.275	4.055
	Kız futbolcu	66	15.530	3.676
	Erkek atletizm	53	15.189	4.086
	Kız atletizm	45	15.733	3.525
	Üniversite öğrencisi	77	14.792	3.488
Değişiklik	Erkek futbolcu	51	12.510	3.158
	Kız futbolcu	66	13.500	3.660
	Erkek atletizm	53	12.396	4.026
	Kız atletizm	45	13.711	4.241
	Üniversite öğrencisi	77	14.078	3.943
Sebatkarlık	Erkek futbolcu	51	13.275	4.539
	Kız futbolcu	66	13.591	5.395
	Erkek atletizm	53	12.132	3.976
	Kız atletizm	45	13.267	5.412
	Üniversite öğrencisi	77	13.195	5.148
Karşı cinsle ilişkiler	Erkek futbolcu	51	10.863	4.830
	Kız futbolcu	66	8.288	5.694
	Erkek atletizm	53	14.396	5.074
	Kız atletizm	45	7.156	4.467
	Üniversite öğrencisi	77	10.701	5.671
Saldırganlık	Erkek futbolcu	51	11.235	4.126
	Kız futbolcu	66	12.379	4.064
	Erkek atletizm	53	12.302	4.084
	Kız atletizm	45	12.444	3.216
	Üniversite öğrencisi	77	11.948	4.132

4.3.1. Kişisel Tercihlere Göre Klüpler Arasındaki Farklar

Çizelge 52. Edwards Kişisel Tercih Envanterinde Klüplerin Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar		Kareler Toplamı	S.D.	Ortalama Kare	F
Başarı	Gruplar arası	132.151	4	33.038	2.964*
	Gruplar içi	3198.544	287	11.145	
	Toplam	3330.695	291		
Uyarılık	Gruplar arası	81.218	4	20.305	1.765
	Gruplar içi	3302.518	287	11.507	
	Toplam	3383.736	291		
Düzen	Gruplar arası	104.166	4	26.042	1.338
	Gruplar içi	5584.584	287	19.458	
	Toplam	5688.750	291		
Gösteriş	Gruplar arası	150.198	4	37.550	3.253*
	Gruplar içi	3312.760	287	11.543	
	Toplam	3462.959	291		
Bağımsızlık	Gruplar arası	247.575	4	61.894	5.031*
	Gruplar içi	3531.182	287	12.303	
	Toplam	3778.658	291		
Yakınlık	Gruplar arası	60.147	4	15.037	1.151
	Gruplar içi	3747.918	287	13.059	
	Toplam	3808.065	291		
Duyguları anlama	Gruplar arası	120.252	4	30.163	2.516*
	Gruplar içi	3428.775	287	11.947	
	Toplam	3549.027	291		
Başkalarından yardım görme	Gruplar arası	192.057	4	48.014	2.852*
	Gruplar içi	4831.186	287	16.833	
	Toplam	5023.243	291		
Başatlık	Gruplar arası	342.692	4	85.673	6.018*
	Gruplar içi	4085.538	287	14.235	
	Toplam	4428.229	291		
Kendini aşağılama	Gruplar arası	80.545	4	20.136	1.531
	Gruplar içi	3773.620	287	13.149	
	Toplam	3854.164	291		
Başkalarına yardım etme	Gruplar arası	32.034	4	8.009	0.569
	Gruplar içi	4040.185	287	14.077	
	Toplam	4072.219	291		
Değişiklik	Gruplar arası	131.939	4	32.985	2.262
	Gruplar içi	4184.701	287	14.581	
	Toplam	4316.640	291		
Sebatkarlık	Gruplar arası	68.976	4	17.244	0.702
	Gruplar içi	7047.065	287	24.554	
	Toplam	7116.041	291		
Karşı cinsle ilişki	Gruplar arası	1629.971	4	407.493	15.005*
	Gruplar içi	7794.290	287	27.158	
	Toplam	9424.260	291		
Saldırganlık	Gruplar arası	52.111	4	13.028	0.823
	Gruplar içi	4544.780	287	15.835	
	Toplam	4596.890	291		

Tablo F_{0.05}: 2.39

(*) p<0.05 düzeyinde anlamlı

Çizelge 52. incelendiğinde, kulüplere göre, Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanların ortalamalarına uygulanan varyans analizi sonunda, “Başarı”, “Gösteriş”, “Bağımsızlık”, “Duyguları anlama”, “Başkalarından yardım görme”, “Başatlık” ve “Karşı cinsle ilişki” boyutlarına ilişkin bulunan F değerleri $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bulunmuş olup diğer boyutlar için F değeri, kritik değer olan Tablo F değerinden küçük olup $p > 0.05$ düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

“Başarı”, “Gösteriş”, “Bağımsızlık”, “Duyguları anlama”, “Başkalarından yardım görme”, “Başatlık” ve “Karşı cinsle ilişki” boyutlarında hangi klüpler arasında farklılık olduğunu belirlemek için uygulanan LSD (Least Significant Different) sonucu bulunan farklar Çizelge 53’ de verilmiştir.

Çizelge 53. Başarı, Gösteriş, Bağımsızlık, Duyguları anlama, Başkalarından yardım görme, Başatlık ve Karşı cinsle İlişki boyutlarına Ait Klüpler Arasındaki Farklara İlişkin LSD Testi Değerleri ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar	Klüpler (*)	Ortalamalara arası fark
Başarı	1-4	1.571
	3-5	1.409
Gösteri	2-3	1.561
	4-3	2.169
	5-3	1.691
Bağımsızlık	1-5	2.003
	2-3	1.591
	2-4	1.542
	2-5	2.353
Duyguları anlama	2-3	1.305
	3-4	1.836
	3-5	1.625
Başkalarından yardım görme	1-2	1.864
	1-4	2.111
	1-5	1.502
	2-3	1.864
	3-4	1.834
Başatlık	1-2	2.611
	2-3	2.692
	2-5	2.530
Karşı cinsle ilişki	1-2	2.575
	1-3	3.533
	1-4	3.707
	2-3	6.108
	2-5	2.413
	3-4	7.241
	3-5	3.695
	4-5	3.546

(*)1. Erkek futbolcu 2. Kız futbolcu 3. Erkek atletizm 4. Kız atletizm 5. Üniversite öğrencisi

4.3.2. Kişisel Tercihlere Göre Cinsiyet Açısından Farklara İlişkin Bulgular

Cinsiyetler açısından, Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nden alınan puanların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan fark olup olmadığını test etmek için t Testi uygulanmış olup Çizelge 54 'de alınan puanlara ilişkin Ortalama ve Standart Sapma ve t değerleri verilmiştir.

Çizelge 54. Cinsiyet Göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Alınan Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve t Değeri ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar	Cinsiyet	N	X	S.D.	t Değeri
Başarma	Erkek	142	13.570	3.239	0.950
	Kız	150	13.947	3.516	
Uyarlık	Erkek	142	9.958	3.218	1.461
	Kız	150	10.540	3.570	
Düzen	Erkek	142	9.824	4.512	1.606
	Kız	150	10.653	4.310	
Gösteriş	Erkek	142	10.148	3.509	2.450*
	Kız	150	9.167	3.335	
Bağımsızlık	Erkek	142	12.599	3.423	0.612
	Kız	150	12.340	3.774	
Yakınlık	Erkek	142	13.415	3.669	1.097
	Kız	150	13.880	3.565	
Duyguları anlama	Erkek	142	15.148	3.462	2.079*
	Kız	150	15.993	3.482	
Başkalarından yardım görme	Erkek	142	13.993	4.055	3.536*
	Kız	150	15.680	4.093	
Başatlık	Erkek	142	15.430	4.135	3.830*
	Kız	150	13.720	3.480	
Kendini suçlama	Erkek	142	13.176	3.570	0.259
	Kız	150	13.287	3.715	
Başkalarına yardım etme	Erkek	142	15.204	3.929	0.249
	Kız	150	15.313	3.566	
Değişiklik	Erkek	142	12.739	3.707	2.492*
	Kız	150	13.853	3.919	
Sebatkarlık	Erkek	142	12.944	4.710	0.580
	Kız	150	13.280	5.168	
Karşı cinsle ilişkiler	Erkek	142	12.606	5.365	7.288*
	Kız	150	8.133	5.121	
Saldırganlık	Erkek	142	11.859	4.249	0.847
	Kız	150	12.253	3.701	

Tablo $t_{0.05}$: 1.645

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı

Çizelge 54. incelendiğinde, cinsiyete göre, Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanların ortalamalarına uygulanan t Testi sonunda, “Gösteriş”, “Duyguları anlama”, “Başkalarından yardım görme”, “Başatlık”, “Değişiklik” ve “Karşı cinsle ilişki” boyutlarına ilişkin bulunan t değerleri $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bulunmuş olup

diğer boyutlar için t değeri, kritik değer olan Tablo t değerinden küçük olup $p>0.05$ düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Gösteriş boyutuna ilişkin erkeklerin puan ortalaması 10.148 olup kızların puan ortalaması 9.167'dir. Bu boyuta ilişkin olarak erkeklerin kızlara göre daha fazla eğilim gösterdikleri söylenebilir.

Duyguları anlama boyutuna ilişkin erkeklerin puan ortalaması 15.148 olup kızların puan ortalaması 15.993'dir. Bu boyuta ilişkin olarak kızların erkeklere göre daha fazla eğilim gösterdikleri söylenebilir.

Başkalarından yardım görme boyutuna ilişkin erkeklerin puan ortalaması 13.993 olup kızların puan ortalaması 15.680'dir. Bu boyuta ilişkin olarak kızların erkeklere göre daha fazla eğilim gösterdikleri söylenebilir.

Başatlık boyutuna ilişkin erkeklerin puan ortalaması 15.430 olup kızların puan ortalaması 13.720'dir. Bu boyuta ilişkin olarak erkeklerin kızlara göre daha fazla eğilim gösterdikleri söylenebilir.

Değişiklik boyutuna ilişkin erkeklerin puan ortalaması 12.739 olup kızların puan ortalaması 13.853'dür. Bu boyuta ilişkin olarak kızların erkeklere göre daha fazla eğilim gösterdikleri söylenebilir.

Karşı cinsle ilişki boyutuna ilişkin erkeklerin puan ortalaması 12.606 olup kızların puan ortalaması 8.133'dür. Bu boyuta ilişkin olarak erkeklerin kızlara göre daha fazla eğilim gösterdikleri söylenebilir.

4.3.3. Kişisel Tercihlerine Göre Doğum Yerleri Açısından Farklara İlişkin Bulgular

Doğum yerleri açısından, Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nden alınan puan ortalamaları arasında istatistiksel bir fark olup olmadığını test etmek için varyans analizi uygulanmış olup Çizelge 55' de alınan puanlara ilişkin Ortalama ve Standart Sapma ve Çizelge 56' de F değerleri verilmiştir.

Çizelge 55. Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Doğum Yerlerine Göre Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar		N	X	S.D.
Başarma	Köy	48	13.542	3.853
	Kasaba	32	14.063	2.758
	Kent	212	13.769	3.367
Uyarlık	Köy	48	10.229	3.422
	Kasaba	32	10.406	3.161
	Kent	212	10.241	3.458
Düzen	Köy	48	10.604	4.181
	Kasaba	32	9.063	4.056
	Kent	212	10.349	4.517
Gösteriş	Köy	48	9.563	3.261
	Kasaba	32	9.844	3.584
	Kent	212	9.632	3.485
Bağımsızlık	Köy	48	13.000	3.255
	Kasaba	32	12.281	2.774
	Kent	212	12.373	3.787
Yakınlık	Köy	48	13.708	4.125
	Kasaba	32	14.156	3.734
	Kent	212	13.566	3.487
Duyguları anlama	Köy	48	16.021	3.492
	Kasaba	32	16.500	3.312
	Kent	212	15.344	3.502
Başkalarından yardım görme	Köy	48	13.646	3.727
	Kasaba	32	14.969	5.208
	Kent	212	15.118	4.040
Başatlık	Köy	48	15.167	3.899
	Kasaba	32	15.344	3.552
	Kent	212	14.292	3.937
Kendini aşağılama	Köy	48	13.708	3.724
	Kasaba	32	13.125	3.661
	Kent	212	13.142	3.626
Başkalarına yardım etme	Köy	48	15.188	3.671
	Kasaba	32	15.344	4.224
	Kent	212	15.264	3.698
Değişiklik	Köy	48	13.188	3.140
	Kasaba	32	13.594	3.809
	Kent	212	13.297	4.014
Sebatkarlık	Köy	48	13.667	4.628
	Kasaba	32	12.156	5.231
	Kent	212	13.137	4.472
Karşı cinsle ilişki	Köy	48	10.521	5.078
	Kasaba	32	9.906	5.994
	Kent	212	10.321	5.804
Saldırganlık	Köy	48	12.000	3.957
	Kasaba	32	12.250	4.296
	Kent	212	12.047	3.947

Çizelge 56. Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Doğum Yerlerine Göre Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar		Kareler Toplamı	S.D.	Ortalama Kare	F
Başarı	Gruplar arası	5.229	2	2.615	0.227
	Gruplar içi	3325.466	289	11.507	
	Toplam	3330.695	291		
Uyarlık	Gruplar arası	0.807	2	0.404	0.034
	Gruplar içi	3382.929	289	11.706	
	Toplam	3383.736	291		
Düzen	Gruplar arası	53.226	2	26.613	1.365
	Gruplar içi	5635.524	289	19.500	
	Toplam	5688.750	291		
Gösteriş	Gruplar arası	1.626	2	0.813	0.068
	Gruplar içi	3461.333	289	11.977	
	Toplam	3462.959	291		
Bağımsızlık	Gruplar arası	16.627	2	8.314	0.639
	Gruplar içi	3762.030	289	13.017	
	Toplam	3778.658	291		
Yakınlık	Gruplar arası	9.854	2	4.927	0.375
	Gruplar içi	3798.211	289	13.143	
	Toplam	3808.065	291		
Duyguları anlama	Gruplar arası	48.185	2	24.093	1.989
	Gruplar içi	3500.842	289	12.114	
	Toplam	3549.027	291		
Başkalarından yardım görme	Gruplar arası	85.243	2	42.622	2.494
	Gruplar içi	4938.000	289	17.087	
	Toplam	5023.243	291		
Başatlık	Gruplar arası	52.476	2	26.238	1.733
	Gruplar içi	4375.753	289	15.141	
	Toplam	4428.229	291		
Kendini aşığılama	Gruplar arası	12.993	2	6.496	0.489
	Gruplar içi	3841.171	289	13.291	
	Toplam	3854.164	291		
Başkalarına yardım etme	Gruplar arası	0.480	2	0.240	0.017
	Gruplar içi	4071.739	289	14.089	
	Toplam	4072.219	291		
Değişiklik	Gruplar arası	3.331	2	1.665	0.112
	Gruplar içi	4313.310	289	14.925	
	Toplam	4316.640	291		
Sebatkarlık	Gruplar arası	44.123	2	22.061	0.902
	Gruplar içi	7071.918	289	24.470	
	Toplam	7116.041	291		
Karşı cinsle ilişki	Gruplar arası	7.374	2	3.687	0.113
	Gruplar içi	9416.887	289	32.584	
	Toplam	9424.260	291		
Saldırganlık	Gruplar arası	1.362	2	0.681	0.043
	Gruplar içi	4595.528	289	15.901	
	Toplam	4596.890	291		

Tablo $F_{0.05}$: 3.02

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı

Çizelge 56 incelendiğinde, doğum yerleri açısından, Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanların ortalamalarına uygulanan varyans analizi sonunda, bütün boyutlara ilişkin bulunan F değerleri, kritik değer olan Tablo F değerinden küçük olup $p>0.05$ düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

4.3.4. Kişisel Tercihlere Göre Eğitim Düzeyleri Açısından Farklara İlişkin Bulgular

Eğitim düzeyleri açısından, Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nden alınan puan ortalamaları arasında istatistiksel bir fark olup olmadığını test etmek için varyans analizi uygulanmış olup Çizelge 57' de alınan puanlara ilişkin Ortalama ve Standart Sapma ve Çizelge 57. 'da F değerleri verilmiştir.

Çizelge 57. Eğitim Düzeylerine Göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar		N	X	S.S.
Başarma	İlköğretim	29	14.655	3.628
	Ortaöğretim	229	13.707	3.410
	Yüksek öğretim	34	13.382	2.923
Uyarılık	İlköğretim	29	10.586	3.813
	Ortaöğretim	229	10.183	3.361
	Yüksek öğretim	34	10.471	3.457
Düzen	İlköğretim	29	11.586	4.532
	Ortaöğretim	229	10.179	4.419
	Yüksek öğretim	34	9.588	4.243
Bağımsızlık	İlköğretim	29	10.069	3.401
	Ortaöğretim	229	12.712	3.477
	Yüksek öğretim	34	12.853	3.940
Yakınlık	İlköğretim	29	14.000	4.088
	Ortaöğretim	229	13.655	3.528
	Yüksek öğretim	34	13.353	3.876
Duyguları anlama	İlköğretim	29	15.345	3.487
	Ortaöğretim	229	15.563	3.605
	Yüksek öğretim	34	15.912	2.701
Başkalarından yardım görme	İlköğretim	29	14.621	4.135
	Ortaöğretim	229	15.017	4.147
	Yüksek öğretim	34	14.000	4.228
Başatlık	İlköğretim	29	14.448	4.404
	Ortaöğretim	229	14.345	3.794
	Yüksek öğretim	34	16.029	3.966
Kendini aşağılama	İlköğretim	29	13.276	2.877
	Ortaöğretim	229	13.328	3.710
	Yüksek öğretim	34	12.559	3.759

Çizelge 57. (Devam) Eğitim Düzeylerine Göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ile İlgili Bulgular

Başkalarına yardım etme	İlköğretim	29	15.793	4.100
	Ortaöğretim	229	15.131	3.659
	Yüksek öğretim	34	15.676	4.013
Değişiklik	İlköğretim	29	13.517	3.952
	Ortaöğretim	229	13.297	3.939
	Yüksek öğretim	34	13.235	3.210
Sebatkarlık	İlköğretim	29	13.621	4.338
	Ortaöğretim	229	13.192	4.992
	Yüksek öğretim	34	12.176	5.131
Karşı cinsle ilişki	İlköğretim	29	8.069	6.000
	Ortaöğretim	229	10.306	5.642
	Yüksek öğretim	34	12.235	5.182
Saldırganlık	İlköğretim	29	11.000	3.937
	Ortaöğretim	229	12.258	4.024
	Yüksek öğretim	34	11.647	3.583

Çizelge 58. Eğitim Düzeylerine Göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar		Kareler Toplamı	S.D.	Ortalama Kare	F
Başarı	Gruplar arası	28.717	2	14.358	1.257
	Gruplar içi	3301.979	289	11.426	
	Toplam	3330.695	291		
Uyarlık	Gruplar arası	5.934	2	2.967	0.254
	Gruplar içi	3377.802	289	11.688	
	Toplam	3383.736	291		
Düzen	Gruplar arası	67.821	2	33.910	1.744
	Gruplar içi	5620.929	289	19.450	
	Toplam	5688.750	291		
Gösteriş	Gruplar arası	46.500	2	23.250	1.967
	Gruplar içi	3416.459	289	11.822	
	Toplam	3462.959	291		
Bağımsızlık	Gruplar arası	185.553	2	92.776	7.462*
	Gruplar içi	3593.105	289	12.433	
	Toplam	3778.658	291		
Yakınlık	Gruplar arası	6.554	2	3.277	0.249
	Gruplar içi	3801.511	289	13.154	
	Toplam	3808.065	291		
Duyguları anlama	Gruplar arası	5.409	2	2.704	0.221
	Gruplar içi	3543.619	289	12.262	
	Toplam	3543.027	291		
Başkalarından yardım görme	Gruplar arası	32.485	2	16.243	0.941
	Gruplar içi	4990.758	289	17.269	
	Toplam	5023.243	291		

Çizelge 58. (Devam) Eğitim Düzeylerine Göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi ile İlgili Bulgular

Başatlık	Gruplar arası	84.340	2	42.170	2.806
	Gruplar içi	4343.890	289	15.031	
	Toplam	4428.229	291		
Kendini aşağılama	Gruplar arası	17.552	2	8.776	0.661
	Gruplar içi	3836.612	289	13.275	
	Toplam	3854.164	291		
Başkalarına yardım etme	Gruplar arası	17.950	2	8.975	0.640
	Gruplar içi	4054.270	289	14.029	
	Toplam	4072.219	291		
Değişiklik	Gruplar arası	1.474	2	0.737	0.049
	Gruplar içi	4315.167	289	14.931	
	Toplam	4316.640	291		
Sebatkarlık	Gruplar arası	38.726	2	19.363	0.791
	Gruplar içi	7077.315	289	24.489	
	Toplam	7116.041	291		
Karşı cinsle ilişki	Gruplar arası	271.678	2	135.839	4.289*
	Gruplar içi	9152.582	289	31.670	
	Toplam	9424.260	291		
Saldırganlık	Gruplar arası	47.327	2	23.663	1.503
	Gruplar içi	4549.564	289	15.742	
	Toplam	4596.890	291		

Tablo F_{0.05}: 3.02

* p<0.05 düzeyinde anlamlı

Çizelge 58 incelendiğinde, eğitim düzeyleri açısından, Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanların ortalamalarına uygulanan varyans analizi sonunda, “Bağımsızlık” ve “Karşı cinsle ilişki” boyutlarına ilişkin bulunan F değerleri p<0.05 düzeyinde anlamlı bulunmuş olup diğer boyutlar için F değeri, kritik değer olan Tablo F değerinden küçük olup p>0.05 düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

“Bağımsızlık” ve “Karşı cinsle ilişki” boyutlarında hangi eğitim düzeyleri arasında farklılık olduğunu belirlemek için uygulanan LSD (Least Significant Different) sonucu bulunan farklar Çizelge 59’da verilmiştir.

Çizelge 59. Bağımsızlık ve Karşı Cinsle İlişki Boyutlarına Ait Eğitim Düzeyleri Arasındaki Farklara İlişkin LSD Testi Değerleri ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar	Eğitim Düzeyleri (*)	Ortalamalara arası fark
Bağımsızlık	1-2	2.643
	1 - 3	2.784
Karşı cinsle ilişki	1-2	2.237
	1-3	4.166

(*)1. İlköğretim

2. Ortaöğretim

3. Yüksek öğretim

4.3.5. Kişisel Tercihlere Göre Medeni Durum Açısından Farklara İlişkin Bulgular

Medeni durumları açısından, Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nden alınan puanların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan fark olup olmadığını test etmek için t Testi uygulanmış olup Çizelge 60'da alınan puanlara ilişkin Ortalama ve Standart Sapma ve t değerleri verilmiştir.

Çizelge 60. Medeni Durumlarına Göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Alınan Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve t Değeri ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar	Medeni durum	N	X	S.S.	t Değeri
Başarma	Evli	34	13.176	2.611	1.077
	Bekar	258	13.841	3.469	
Uyarılık	Evli	34	10.206	3.003	0.093
	Bekar	258	10.264	3.465	
Düzen	Evli	34	9.735	4.673	0.722
	Bekar	258	10.318	4.392	
Gösteriş	Evli	34	9.794	3.625	0.270
	Bekar	258	9.624	3.433	
Bağımsızlık	Evli	34	11.647	3.789	1.412
	Bekar	258	12.574	3.572	
Yakınlık	Evli	34	14.500	3.587	1.453
	Bekar	258	13.543	3.614	
Duyguları anlama	Evli	34	15.382	2.775	0.354
	Bekar	258	15.609	3.580	
Başkalarından yardım görme	Evli	34	14.088	3.895	1.152
	Bekar	258	14.961	4.184	
Başatlık	Evli	34	14.735	4.588	0.292
	Bekar	258	14.527	3.811	
Kendini suçlama	Evli	34	13.353	3.463	0.204
	Bekar	258	13.217	3.668	
Başkna yardım etme	Evli	34	16.324	3.898	1.770*
	Bekar	258	15.120	3.705	
Değişiklik	Evli	34	12.147	3.144	1.884*
	Bekar	258	13.465	3.915	
Sebatkarlık	Evli	34	13.000	4.566	0.146
	Bekar	258	13.132	5.001	
Karşı cinsle ilişkiler	Evli	34	11.500	5.316	1.301
	Bekar	258	10.151	5.730	
Saldırganlık	Evli	34	11.588	3.815	0.738
	Bekar	258	12.124	3.998	

Tablo $t_{0.05}$: 1.645

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı

Çizelge 60 incelendiğinde, medeni duruma göre, Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanların ortalamalarına uygulanan t Testi sonunda, “Başkalarına yardım etme” ve “Değişiklik” boyutlarına ilişkin bulunan t değerleri $p < 0.05$ düzeyinde

anlamli bulunmuş olup diğ er boyutlar için t değ eri, kritik değ er olan Tablo t değ erinden küçük olup $p > 0.05$ düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Başkalarına yardım etme boyutuna ilişkin erkeklerin puan ortalaması 16.324 olup kızların puan ortalaması 15.120'dir. Bu boyuta ilişkin olarak erkeklerin kızlara göre daha fazla eğ ilim gösterdikleri söylenebilir. Değ iş iklik boyutuna ilişkin erkeklerin puan ortalaması 12.147 olup kızların puan ortalaması 13.465'dir. Bu boyuta ilişkin olarak kızların erkeklere göre daha fazla eğ ilim gösterdikleri söylenebilir.

4.3.6. Kiş isel Tercihlere Gö re Gelir Düzeyleri Açısından Farklara İliş kin Bulgular

Gelir düzeyleri açısından, EPPS'den alınan puan ortalamaları arasında istatistiksel bir fark olup olmadığını test etmek için varyans analizi uygulanmış olup Çizelge 61' de alınan puanlara ilişkin ortalama, standart sapma ve Çizelge 62' de F değ erleri verilmiştir.

Çizelge 61. Gelir Düzeylerine Gö re Edwards Kiş isel Tercih Envanterinden Aldıkları Puanlara İliş kin Ortalama, Standart Sapma ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar	Gelir Düzeyi	N	X	S.S.
Baş arma	Düş ük	198	13.955	3.353
	Orta	41	13.951	3.748
	Yüksek	53	12.906	3.121
Uyarlık	Düş ük	198	10.308	3.461
	Orta	41	9.512	3.348
	Yüksek	53	10.642	3.235
Düzen	Düş ük	198	10.399	4.377
	Orta	41	9.707	4.792
	Yüksek	53	10.113	4.340
Gösteriş	Düş ük	198	9.545	3.329
	Orta	41	9.756	3.727
	Yüksek	53	9.925	3.715
Bağımsızlık	Düş ük	198	12.712	3.563
	Orta	41	12.195	3.466
	Yüksek	53	11.755	3.812
Yakınlık	Düş ük	198	13.530	3.599
	Orta	41	13.341	3.644
	Yüksek	53	14.358	3.648
Duyguları anlama	Düş ük	198	15.677	3.639
	Orta	41	15.171	3.680
	Yüksek	53	15.547	2.736
Başkalarından yardım görme	Düş ük	198	15.101	4.298
	Orta	41	14.732	4.056
	Yüksek	53	14.057	3.613

Çizelge 61. (Devam) Gelir Düzeylerine Göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ile İlgili Bulgular

Başatlık	Düşük	198	14.455	3.649
	Orta	41	14.244	3.673
	Yüksek	53	15.151	4.885
Kendini aşağılama	Düşük	198	13.449	3.546
	Orta	41	12.732	3.768
	Yüksek	53	12.811	3.873
Başkalarına yardım etme	Düşük	198	15.263	3.686
	Orta	41	14.780	3.685
	Yüksek	53	15.623	4.011
Değişiklik	Düşük	198	13.530	4.030
	Orta	41	13.390	3.316
	Yüksek	53	12.434	3.472
Sebatkarlık	Düşük	198	13.298	4.946
	Orta	41	12.805	5.173
	Yüksek	53	12.679	4.815
Karşı cinsle ilişki	Düşük	198	9.833	5.877
	Orta	41	11.366	5.589
	Yüksek	53	11.264	4.868
Saldırganlık	Düşük	198	12.399	3.990
	Orta	41	11.488	3.648
	Yüksek	53	11.245	4.062

Çizelge 62. Gelir Düzeylerine Göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar		Kareler Toplamı	S.D.	Ortalama Kare	F
Başarı	Gruplar arası	47.674	2	23.837	2.098
	Gruplar içi	3283.022	289	11.360	
	Toplam	3330.695	291		
Uyarlık	Gruplar arası	31.097	2	15.548	1.340
	Gruplar içi	3352.640	289	11.601	
	Toplam	3383.736	291		
Düzen	Gruplar arası	17.462	2	8.731	0.445
	Gruplar içi	5671.288	289	19.624	
	Toplam	5688.750	291		
Gösteriş	Gruplar arası	6.609	2	3.304	0.276
	Gruplar içi	3456.350	289	11.960	
	Toplam	3462.959	291		
Bağımsızlık	Gruplar arası	41.816	2	20.908	1.617
	Gruplar içi	3736.841	289	12.930	
	Toplam	3778.658	291		
Yakınlık	Gruplar arası	33.339	2	16.669	1.276
	Gruplar içi	3774.726	289	13.061	
	Toplam	3808.065	291		
Duyguları anlama	Gruplar arası	8.777	2	4.389	0.358
	Gruplar içi	3540.250	289	12.250	
	Toplam	3549.027	291		
Başkalarından yardım görme	Gruplar arası	46.384	2	23.192	1.347
	Gruplar içi	4976.859	289	17.221	
	Toplam	5023.243	291		

Çizelge 62. (Devam) Gelir Düzeylerine Göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi ile İlgili Bulgular

Başatlık	Gruplar arası	24.785	2	12.393	0.813
	Gruplar içi	4403.444	289	15.237	
	Toplam	4428.229	291		
Kendini aşağılama	Gruplar arası	29.007	2	14.504	1.096
	Gruplar içi	3825.157	289	13.236	
	Toplam	3854.164	291		
Başkalarına yardım etme	Gruplar arası	16.399	2	8.199	0.584
	Gruplar içi	4055.821	289	14.034	
	Toplam	4072.219	291		
Değişiklik	Gruplar arası	50.547	2	25.274	1.712
	Gruplar içi	4266.093	289	14.762	
	Toplam	4316.640	291		
Sebatkarlık	Gruplar arası	20.636	2	10.318	0.420
	Gruplar içi	7095.405	289	24.552	
	Toplam	7116.041	291		
Karşı cinsle ilişki	Gruplar arası	138.946	2	69.473	2.162
	Gruplar içi	9285.314	289	32.129	
	Toplam	9424.260	291		
Saldırganlık	Gruplar arası	71.355	2	35.678	2.278
	Gruplar içi	4525.535	289	15.659	
	Toplam	4596.890	291		

Tablo F_{0.05}: 3.02 * p<0.05 düzeyinde anlamlı

Çizelge 62 incelendiğinde, gelir düzeyleri açısından, EPPS' den alınan puanların ortalamalarına uygulanan varyans analizi sonunda, bütün boyutlara ilişkin bulunan F değerleri, kritik değer olan Tablo F değerinden küçük olup p>0.05 düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

4.3.7. Kişisel Tercihlere Göre Branşlar Açısından Farklara İlişkin Bulgular

Branşlar açısından, EPPS' den alınan puan ortalamaları arasında istatistiksel bir fark olup olmadığını test etmek için varyans analizi uygulanmış olup Çizelge 63 'de alınan puanlara ilişkin Ortalama ve Standart Sapma ve Çizelge 64' de F değerleri verilmiştir.

Çizelge 63. Branşlara Göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar	Branş	N	X	S.S.
Başarma	Futbol	117	13.615	3.280
	Atletizm	98	14.551	3.521
	Üniversite öğrencisi	77	12.987	3.185
Uyarlık	Futbol	117	10.667	3.496
	Atletizm	98	10.398	3.478
	Üniversite öğrencisi	77	9.455	3.080
Düzen	Futbol	117	10.726	4.523
	Atletizm	98	9.490	4.031
	Üniversite öğrencisi	77	10.494	4.661
Gösteriş	Futbol	117	9.667	3.343
	Atletizm	98	9.939	3.801
	Üniversite öğrencisi	77	9.234	3.128
Bağımsızlık	Futbol	117	11.462	3.986
	Atletizm	98	12.765	2.739
	Üniversite öğrencisi	77	13.610	3.591
Yakınlık	Futbol	117	14.111	3.569
	Atletizm	98	13.214	3.759
	Üniversite öğrencisi	77	13.519	3.470
Duyguları anlama	Futbol	117	15.436	3.430
	Atletizm	98	15.367	3.676
	Üniversite öğrencisi	77	16.078	3.339
Başkalarından yardım görme	Futbol	117	14.701	3.795
	Atletizm	98	14.806	4.617
	Üniversite öğrencisi	77	15.169	4.096
Başatlık	Futbol	117	13.855	4.208
	Atletizm	98	14.816	3.648
	Üniversite öğrencisi	77	15.273	3.590
Kendini aşağılama	Futbol	117	12.769	3.822
	Atletizm	98	13.306	3.332
	Üniversite öğrencisi	77	13.844	3.678
Başkalarına yardım etme	Futbol	117	15.427	3.840
	Atletizm	98	15.429	3.818
	Üniversite öğrencisi	77	14.792	3.488
Değişiklik	Futbol	117	13.094	3.459
	Atletizm	98	12.969	4.168
	Üniversite öğrencisi	77	14.078	3.943
Sebatkarlık	Futbol	117	13.436	5.040
	Atletizm	98	12.673	4.679
	Üniversite öğrencisi	77	13.195	5.148
Karşı cinsle ilişki	Futbol	117	9.444	5.383
	Atletizm	98	11.031	5.380
	Üniversite öğrencisi	77	10.701	5.671
Saldırganlık	Futbol	117	11.855	4.090
	Atletizm	98	12.398	3.719
	Üniversite öğrencisi	77	11.948	4.132

Çizelge 64. Branşlarına Göre Edwards Kişisel Tercih Envanterinden Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizi ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar		Kareler Toplamı	S.D.	Ortalama Kare	F
Başarı	Gruplar arası	109.771	2	54.885	4.925*
	Gruplar içi	3220.924	289	11.145	
	Toplam	3330.695	291		
Uyarılık	Gruplar arası	71.166	2	35.583	3.104*
	Gruplar içi	3312.571	289	11.462	
	Toplam	3383.736	291		
Düzen	Gruplar arası	87.766	2	43.883	2.264
	Gruplar içi	5600.984	289	19.381	
	Toplam	5688.750	291		
Gösteriş	Gruplar arası	21.534	2	10.767	0.904
	Gruplar içi	3441.425	289	11.908	
	Toplam	3462.959	291		
Bağımsızlık	Gruplar arası	227.667	2	113.833	9.264*
	Gruplar içi	3550.991	289	12.287	
	Toplam	3778.658	291		
Yakınlık	Gruplar arası	44.789	2	22.394	1.720
	Gruplar içi	3763.276	289	13.022	
	Toplam	3808.065	291		
Duyguları anlama	Gruplar arası	25.950	2	12.975	1.064
	Gruplar içi	3523.077	289	12.191	
	Toplam	3549.027	291		
Başkalarından yardım görme	Gruplar arası	10.592	2	5.296	0.305
	Gruplar içi	5012.651	289	17.345	
	Toplam	5023.243	291		
Başatlık	Gruplar arası	103.733	2	51.866	3.466*
	Gruplar içi	4324.497	289	14.964	
	Toplam	4428.229	291		
Kendini aşağılama	Gruplar arası	54.449	2	27.224	2.071
	Gruplar içi	3799.715	289	13.148	
	Toplam	3854.164	291		
Başkalarına yardım etme	Gruplar arası	22.911	2	11.456	0.816
	Gruplar içi	4049.308	289	14.011	
	Toplam	4072.219	291		
Değişiklik	Gruplar arası	62.234	2	31.117	2.114
	Gruplar içi	4254.406	289	14.721	
	Toplam	4316.640	291		
Sebatkarlık	Gruplar arası	31.643	2	15.821	0.645
	Gruplar içi	7084.398	289	24.513	
	Toplam	7116.041	291		
Karşı cinsle ilişki	Gruplar arası	150.333	2	75.167	2.342
	Gruplar içi	9273.927	289	32.090	
	Toplam	9424.260	291		
Saldırganlık	Gruplar arası	17.089	2	8.544	0.539
	Gruplar içi	4579.802	289	15.847	
	Toplam	4596.890	291		

Tablo F_{0.05}: 3.02

* p<0.05 düzeyinde anlamlı

Çizelge 64 incelendiğinde, branşlara göre, Edwards Kişisel Tercih Envanterinden alınan puanların ortalamalarına uygulanan varyans analizi sonunda, “Başarı”, “Uyarlık”, “Bağımsızlık”, ve “Başatlık” boyutlarına ilişkin bulunan F değerleri $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bulunmuş olup diğer boyutlar için F değeri, kritik değer olan Tablo F değerinden küçük olup $p > 0.05$ düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

“Başarı”, “Uyarlık”, “Bağımsızlık”, ve “Başatlık” boyutlarında hangi branşlar arasında farklılık olduğunu belirlemek için uygulanan LSD (Least Significant Different) sonucu bulunan farklar Çizelge 65’ da verilmiştir.

Çizelge 65. Başarı, Uyarlık, Bağımsızlık, ve Başatlık Boyutlarına Ait Klüpler Arasındaki Farklara İlişkin LSD Testi Değerleri ile İlgili Bulgular

İhtiyaçlar	Klüpler (*)	Ortalamalar arası fark
Başarı	1-2	0.936
	2-3	1.564
Uyarlık	1-3	1.212
Bağımsızlık	1-2	1.304
	1-3	2.149
Başatlık	1-3	1.418

- (*)1. Futbol
2. Atletizm
3. Üniversite öğrencisi

4.4. Edwards Kişisel Tercih Envanterine Göre Spor Eylemlerinde Etik Değere İlişkin Bulgular

Edwards kişisel tercih envanterine göre spor eylemlerinde etik değere ilişkin veriler aşağıdaki çizelgelerde verilmektedir.

Çizelge 66. EPPS’den alınan puanlarla bilim dışı yollarla başarı aramaya ilişkin bulgular

	Yanıt	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Başarı	Evet	80	13,188	3,424	,383	,074
	Hayır	212	13,981	3,350	,230	,078
Uyar Olma	Evet	80	10,213	3,100	,347	,892
	Hayır	212	10,274	3,527	,242	,885
Düzen	Evet	80	10,100	4,417	,494	,722
	Hayır	212	10,307	4,432	,304	,722
Gösteriş	Evet	80	8,913	3,032	,339	,026
	Hayır	212	9,920	3,562	,245	,017
Bağımsızlık	Evet	80	12,200	3,433	,384	,440
	Hayır	212	12,566	3,669	,252	,427
Yakınlık	Evet	80	14,238	3,534	,395	,091
	Hayır	212	13,434	3,632	,249	,088

Çizelge 66. (Devam) EPPS'den alınan puanlarla bilim dışı yollarla başarı aramaya ilişkin bulgular

Duyguları Anlama	Evet	80	15,688	3,556	,398	,752
	Hayır	212	15,542	3,475	,239	,755
Başkalarından Yardım Görme	Evet	80	14,850	4,551	,509	,981
	Hayır	212	14,863	4,007	,275	,982
Başatlık	Evet	80	14,150	4,022	,450	,281
	Hayır	212	14,703	3,853	,265	,291
Kendini Aşağılama	Evet	80	13,188	3,319	,371	,896
	Hayır	212	13,250	3,760	,258	,890
Başkalarına Yardım Etme	Evet	80	15,600	3,713	,415	,341
	Hayır	212	15,132	3,752	,258	,340
Değişiklik	Evet	80	14,075	3,939	,440	,037
	Hayır	212	13,024	3,788	,260	,042
Sebatkarlık	Evet	80	12,513	5,275	,590	,200
	Hayır	212	13,344	4,808	,330	,221
Karşı Cinsle İlişki	Evet	80	9,900	5,314	,594	,452
	Hayır	212	10,462	5,831	,400	,434
Saldırganlık	Evet	80	12,025	3,825	,428	,923
	Hayır	212	12,075	4,038	,277	,921

Çizelge 66'da . EPPS'den alınan puanlarla bilim dışı yollarla başarı aramaya ilişkin bulgular incelendiğinde başkalarından yardım görme, saldırganlık, kendini aşağılama, duyguları anlama, düzenli olma, ve uyar olma tercihlerinde, diğer tercihlere oranla anlamlı bir fark vardır. $P < 0.05$.

Çizelge 67. EPPS'den alınan puanlarla doping kullanmaya ilişkin bulgular

	Yanıt	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Başarı	Evet	29	13,414	3,213	,597	,558
	Hayır	263	13,802	3,405	,210	,543
Uyar Olma	Evet	29	10,345	3,498	,650	,884
	Hayır	263	10,247	3,407	,210	,887
Düzen	Evet	29	7,828	3,723	,691	,002
	Hayır	263	10,517	4,417	,272	,001
Gösteriş	Evet	29	10,345	3,958	,735	,250
	Hayır	263	9,567	3,389	,209	,316
Bağımsızlık	Evet	29	12,793	2,717	,505	,607
	Hayır	263	12,430	3,691	,228	,515
Yakınlık	Evet	29	13,793	4,057	,753	,828
	Hayır	263	13,639	3,574	,220	,845
Duyguları Anlama	Evet	29	15,103	3,405	,632	,438
	Hayır	263	15,635	3,504	,216	,432
Başkalarından Yardım Görme	Evet	29	14,966	4,412	,819	,885
	Hayır	263	14,848	4,134	,255	,892

Çizelge 67. (Devam) EPPS'den alınan puanlarla doping kullanmaya ilişkin bulgular

Başatlık	Evet	29	15,483	3,842	,713	,176
	Hayır	263	14,449	3,901	,241	,178
Kendini Aşağılama	Evet	29	13,621	3,629	,674	,546
	Hayır	263	13,190	3,645	,225	,548
Başkalarına Yardım Etme	Evet	29	15,276	3,779	,702	,981
	Hayır	263	15,259	3,744	,231	,981
Değişiklik	Evet	29	12,931	4,511	,838	,576
	Hayır	263	13,354	3,779	,233	,630
Sebatkarlık	Evet	29	10,966	4,656	,865	,013
	Hayır	263	13,354	4,927	,304	,013
Karşı Cinsle İlişki	Evet	29	12,862	6,238	1,158	,011
	Hayır	263	10,027	5,569	,343	,025
Saldırganlık	Evet	29	13,241	3,302	,613	,092
	Hayır	263	11,932	4,026	,248	,055

Çizelge 67. EPPS'den alınan puanlarla doping kullanmaya ilişkin bulgular incelendiğinde başarı, uyar olma, bağımsızlık, yakınlık, başkalarından yardım görme, kendini aşağılama, başkalarına yardım etme ve değişiklik tercihlerinde anlamlı bir fark bulunmuştur.. $P < 0.05$

Çizelge 68. EPPS'den alınan puanlarla kazanmak için her şeyi yapmaya ilişkin bulgular

	Yanıt	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Başarı	Evet	136	13,897	3,085	,265	,530
	Hayır	156	13,647	3,629	,291	,526
Uyar Olma	Evet	136	10,441	3,581	,307	,389
	Hayır	156	10,096	3,256	,261	,392
Düzen	Evet	136	9,728	4,420	,379	,059
	Hayır	156	10,705	4,387	,351	,060
Gösteriş	Evet	136	10,346	3,298	,283	,001
	Hayır	156	9,032	3,472	,278	,001
Bağımsızlık	Evet	136	11,831	3,548	,304	,005
	Hayır	156	13,019	3,571	,286	,005
Yakınlık	Evet	136	13,647	3,487	,299	,975
	Hayır	156	13,660	3,739	,299	,975
Duyguları Anlama	Evet	136	15,206	3,615	,310	,086
	Hayır	156	15,910	3,359	,269	,087
Başkalarından Yardım Görme	Evet	136	14,706	4,387	,376	,556
	Hayır	156	14,994	3,950	,316	,559
Başatlık	Evet	136	14,184	3,946	,338	,133
	Hayır	156	14,872	3,845	,308	,134
Kendini Aşağılama	Evet	136	13,191	3,514	,301	,855
	Hayır	156	13,269	3,756	,301	,855

Çizelge 68. (Devam) EPPS'den alınan puanlarla kazanmak için her şeyi yapmaya ilişkin bulgular

Başkalarına Yardım Etme	Evet	136	15,125	3,930	,337	,565
	Hayır	156	15,378	3,577	,286	,567
Değişiklik	Evet	136	13,441	4,078	,350	,592
	Hayır	156	13,199	3,652	,292	,595
Sebatkarlık	Evet	136	12,368	4,583	,393	,015
	Hayır	156	13,769	5,167	,414	,015
Karşı Cinsle İlişki	Evet	136	10,559	5,855	,502	,483
	Hayır	156	10,090	5,554	,445	,485
Saldırganlık	Evet	136	12,390	3,888	,333	,188
	Hayır	156	11,776	4,039	,323	,187

Çizelge 68. EPPS'den alınan puanlarla kazanmak için her şeyi yapmaya ilişkin bulgular incelendiğinde başarı, yakınlık, başkalarından yardım görme, kendini aşağılama ve başkalarına yardım etme tercihlerinde anlamlı bir fark bulunmuştur.. $P < 0.05$

Çizelge 68. EPPS'den alınan puanlarla saha içinde şiddete uğramaya ilişkin bulgular

	Yanıt	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Başarı	Evet	153	13,451	3,451	,279	,095
	Hayır	138	14,116	3,296	,281	,094
Uyar Olma	Evet	153	10,092	3,085	,249	,453
	Hayır	138	10,391	3,709	,316	,457
Düzen	Evet	153	10,020	4,337	,351	,349
	Hayır	138	10,507	4,531	,386	,350
Gösteriş	Evet	153	9,804	3,309	,268	,403
	Hayır	138	9,464	3,615	,308	,405
Bağımsızlık	Evet	153	12,320	3,679	,297	,497
	Hayır	138	12,609	3,532	,301	,496
Yakınlık	Evet	153	14,157	3,493	,282	,012
	Hayır	138	13,094	3,696	,315	,013
Duyguları Anlama	Evet	153	15,392	3,319	,268	,360
	Hayır	138	15,768	3,677	,313	,363
Bşkalarından Yardım Görme	Evet	153	14,654	3,855	,312	,328
	Hayır	138	15,130	4,451	,379	,332
Başatlık	Evet	153	14,660	4,077	,330	,557
	Hayır	138	14,391	3,691	,314	,555
Kendini Aşağılama	Evet	153	13,183	3,610	,292	,777
	Hayır	138	13,304	3,692	,314	,777
Başkalarına Yardım Etme	Evet	153	15,209	3,739	,302	,753
	Hayır	138	15,348	3,751	,319	,753

Çizelge 68. (Devam) EPPS'den alınan puanlarla saha içinde şiddete uğramaya ilişkin bulgular

Değişiklik	Evet	153	13,190	3,781	,306	,556
	Hayır	138	13,457	3,949	,336	,557
Sebatkarlık	Evet	153	12,673	5,027	,406	,100
	Hayır	138	13,630	4,832	,411	,099
Karşı Cinsle İlişki	Evet	153	10,458	5,635	,456	,610
	Hayır	138	10,116	5,779	,492	,611
Saldırganlık	Evet	153	11,922	3,996	,323	,507
	Hayır	138	12,232	3,969	,338	,507

Çizelge 69. EPPS'den alınan puanlarla saha içinde şiddete uğramaya ilişkin bulgular incelendiğinde başatlık, başkalarından yardım görme, değişiklik, kendini aşağılama ve başkalarına yardım etme tercihlerinde anlamlı bir fark bulunmuştur..
P<0.05

Çizelge 69. . EPPS'den alınan puanlarla eşit koşullarda çalışmaya ilişkin bulgular

	Yanıt	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Başarı	Evet	174	13,822	3,499	,265	,797
	Hayır	117	13,718	3,202	,296	,794
Uyar Olma	Evet	174	10,172	3,448	,261	,619
	Hayır	117	10,376	3,378	,312	,617
Düzen	Evet	174	10,241	4,440	,337	,926
	Hayır	117	10,291	4,422	,409	,926
Gösteriş	Evet	174	9,517	3,470	,263	,464
	Hayır	117	9,821	3,438	,318	,463
Bağımsızlık	Evet	174	12,862	3,463	,263	,021
	Hayır	117	11,872	3,754	,347	,024
Yakınlık	Evet	174	13,684	3,712	,281	,844
	Hayır	117	13,598	3,501	,324	,842
Duyguları Anlama	Evet	174	15,603	3,627	,275	,861
	Hayır	117	15,530	3,305	,306	,858
Bşkalarından Yardım Görme	Evet	174	14,868	4,093	,310	,952
	Hayır	117	14,838	4,279	,396	,952
Başatlık	Evet	174	14,782	3,952	,300	,239
	Hayır	117	14,231	3,827	,354	,236
Kendini Aşağılama	Evet	174	13,201	3,605	,273	,884
	Hayır	117	13,265	3,717	,344	,885
Bşkalarına Yardım Etme	Evet	174	15,103	3,886	,295	,382
	Hayır	117	15,496	3,535	,327	,373
Değişiklik	Evet	174	13,374	3,925	,298	,743
	Hayır	117	13,222	3,772	,349	,742
Sebatkarlık	Evet	174	13,121	4,993	,378	,964
	Hayır	117	13,094	4,913	,454	,964
Karşı Cinsle İlişki	Evet	174	10,477	5,846	,443	,525
	Hayır	117	10,043	5,489	,507	,520
Saldırganlık	Evet	174	12,299	3,973	,301	,223
	Hayır	117	11,718	3,985	,368	,223

Çizelge 69. EPPS'den alınan puanlarla eşit koşullarda çalışmaya ilişkin bulgular ilişkin bulgular incelendiğinde başarı, uyar olma, düzen, yakınlık, duyguları anlama, başkalarından yardım görme, kendini aşağılama, değişiklik, sebatkarlık ve karşı cinsle ilişki tercihlerinde anlamlı bir fark bulunmuştur.. $P<0.05$

Çizelge 70. . EPPS'den alınan puanlarla şike olgusuna ilişkin bulgular

	Yanıt	N	$\bar{X}$	ss	T	p
Başarı	Evet	149	13,195	2,981	,244	,002
	Hayır	142	14,394	3,659	,307	,002
Uyar Olma	Evet	149	9,980	3,168	,259	,161
	Hayır	142	10,542	3,647	,306	,162
Düzen	Evet	149	9,933	4,601	,377	,195
	Hayır	142	10,606	4,221	,354	,194
Gösteriş	Evet	149	9,423	3,419	,280	,275
	Hayır	142	9,866	3,489	,293	,275
Bağımsızlık	Evet	149	12,564	3,527	,289	,630
	Hayır	142	12,359	3,704	,311	,630
Yakınlık	Evet	149	13,940	3,764	,308	,162
	Hayır	142	13,345	3,456	,290	,161
Duyguları Anlama	Evet	149	15,899	3,342	,274	,104
	Hayır	142	15,232	3,629	,305	,105
Bşkalarından Yardım Görme	Evet	149	14,946	3,998	,328	,704
	Hayır	142	14,761	4,338	,364	,705
Başatlık	Evet	149	14,456	3,965	,325	,643
	Hayır	142	14,669	3,851	,323	,643
Kendini Aşağılama	Evet	149	13,094	3,960	,324	,525
	Hayır	142	13,366	3,289	,276	,523
Bşkalarına Yardım Etme	Evet	149	15,503	3,662	,300	,259
	Hayır	142	15,007	3,831	,321	,260
Değişiklik	Evet	149	13,302	3,770	,309	,961
	Hayır	142	13,324	3,962	,332	,961
Sebatkarlık	Evet	149	12,658	4,989	,409	,111
	Hayır	142	13,585	4,886	,410	,111
Karşı Cinsle İlişki	Evet	149	10,906	5,720	,469	,064
	Hayır	142	9,669	5,629	,472	,064
Saldırganlık	Evet	149	12,174	4,298	,352	,633
	Hayır	142	11,951	3,631	,305	,631

Çizelge 70'de EPPS'den alınan puanlarla şike olgusuna ait bulgular incelendiğinde bağımsızlık, başkalarından yardım görme, başatlık, kendini aşağılama, değişiklik ve saldırganlık tercihlerinde anlamlı bir fark bulunmuştur.. $P<0.05$

Çizelge 71. . EPPS'den alınan puanlarla şansa yer verme olgusuna ilişkin bulgular

	Yanıt	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Başarı	Evet	214	13,930	3,480	,238	,208
	Hayır	77	13,364	3,056	,348	,181
Uyar Olma	Evet	214	10,542	3,501	,239	,016
	Hayır	77	9,455	3,046	,347	,011
Düzen	Evet	214	10,056	4,373	,299	,188
	Hayır	77	10,831	4,546	,518	,197
Gösteriş	Evet	214	9,579	3,433	,235	,624
	Hayır	77	9,805	3,532	,403	,629
Bağımsızlık	Evet	214	12,332	3,779	,258	,299
	Hayır	77	12,831	3,084	,351	,254
Yakınlık	Evet	214	13,640	3,532	,241	,942
	Hayır	77	13,675	3,888	,443	,945
Duyguları Anlama	Evet	214	15,743	3,362	,230	,169
	Hayır	77	15,104	3,827	,436	,197
Başkalarından Yardım Görme	Evet	214	14,879	4,060	,278	,876
	Hayır	77	14,792	4,458	,508	,882
Başatlık	Evet	214	14,491	3,888	,266	,614
	Hayır	77	14,753	3,971	,453	,618
Kendini Aşağılama	Evet	214	13,285	3,653	,250	,650
	Hayır	77	13,065	3,639	,415	,650
Başkalarına Yardım Etme	Evet	214	15,126	3,801	,260	,306
	Hayır	77	15,636	3,591	,409	,294
Değişiklik	Evet	214	13,308	3,887	,266	,975
	Hayır	77	13,325	3,802	,433	,975
Sebatkarlık	Evet	214	12,879	4,866	,333	,184
	Hayır	77	13,753	5,164	,588	,198
Karşı Cinsle İlişki	Evet	214	10,336	5,454	,373	,865
	Hayır	77	10,208	6,371	,726	,875
Saldırganlık	Evet	214	11,836	3,894	,266	,102
	Hayır	77	12,701	4,174	,476	,115

Çizelge 71'de EPPS'den alınan puanlarla şansa yer verme olgusuna ait bulgular incelendiğinde gösteriş, yakınlık, başkalarından yardım görme, başatlık, kendini aşağılama, değişiklik ve karşı cinsle ilişki tercihlerinde anlamlı bir fark bulunmaktadır..
P<0.05

Çizelge 72. . EPPS'den alınan puanlarla sağlığını riske etmeye ilişkin bulgular

	Yanıt	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Başarı	Evet	92	13,141	3,376	,352	,028
	Hayır	199	14,075	3,345	,237	,029
Uyar Olma	Evet	92	10,239	3,395	,354	,959
	Hayır	199	10,261	3,434	,243	,959
Düzen	Evet	92	9,815	4,261	,444	,243
	Hayır	199	10,467	4,494	,319	,234
Gösteriş	Evet	92	9,380	3,063	,319	,386
	Hayır	199	9,759	3,623	,257	,357
Bağımsızlık	Evet	92	12,043	3,628	,378	,177
	Hayır	199	12,658	3,593	,255	,179
Yakınlık	Evet	92	13,728	3,561	,371	,801
	Hayır	199	13,613	3,659	,259	,800
Duyguları Anlama	Evet	92	15,337	3,500	,365	,433
	Hayır	199	15,683	3,497	,248	,433
Başkalarından Yardım Görme	Evet	92	15,326	4,119	,429	,190
	Hayır	199	14,638	4,173	,296	,189
Başatlık	Evet	92	13,685	3,625	,378	,009
	Hayır	199	14,965	3,971	,282	,007
Kendini Aşağılama	Evet	92	13,543	3,642	,380	,314
	Hayır	199	13,080	3,645	,258	,315
Başkalarına Yardım Etme	Evet	92	15,750	3,360	,350	,130
	Hayır	199	15,035	3,901	,277	,111
Değişiklik	Evet	92	13,685	3,806	,397	,264
	Hayır	199	13,141	3,880	,275	,261
Sebatkarlık	Evet	92	12,728	4,753	,496	,372
	Hayır	199	13,286	5,044	,358	,362
Karşı Cinsle İlişki	Evet	92	10,500	5,727	,597	,688
	Hayır	199	10,211	5,699	,404	,689
Saldırganlık	Evet	92	12,293	3,587	,374	,507
	Hayır	199	11,960	4,155	,295	,484

Çizelge 72'de EPPS'den alınan puanlarla sağlığı riske etmeye ilişkin bulgular incelendiğinde uyar olma, yakınlık ve karşı cinsle ilişki tercihlerinde anlamlı bir fark bulunmaktadır.. $P < 0.05$

Çizelge 73. . EPPS'den alınan puanlarla oyun içinde özgürce davranmaktansa verilen görevi yapmaya ilişkin bulgular

	Yanıt	N	$\bar{X}$	ss	t	p
Başarı	Evete	234	13,731	3,431	,224	,615
	Hayır	57	13,982	3,171	,420	,598
Uyar Olma	Evete	234	10,355	3,400	,222	,310
	Hayır	57	9,842	3,478	,461	,319
Düzen	Evete	234	10,261	4,437	,290	,997
	Hayır	57	10,263	4,414	,585	,997
Gösteriş	Evete	234	9,748	3,457	,226	,278
	Hayır	57	9,193	3,441	,456	,278
Bağımsızlık	Evete	234	12,239	3,563	,233	,031
	Hayır	57	13,386	3,683	,488	,037
Yakınlık	Evete	234	13,594	3,592	,235	,598
	Hayır	57	13,877	3,771	,499	,609
Duyguları Anlama	Evete	234	15,427	3,525	,230	,148
	Hayır	57	16,175	3,333	,442	,137
Başkalarından Yardım Görme	Evete	234	14,897	4,119	,269	,729
	Hayır	57	14,684	4,364	,578	,739
Başatlık	Evete	234	14,551	4,001	,262	,938
	Hayır	57	14,596	3,515	,466	,933
Kendini Aşağılama	Evete	234	13,303	3,648	,239	,468
	Hayır	57	12,912	3,641	,482	,469
Başkalarına Yardım Etme	Evete	234	15,205	3,788	,248	,606
	Hayır	57	15,491	3,596	,476	,595
Değişiklik	Evete	234	13,239	3,819	,250	,512
	Hayır	57	13,614	4,034	,534	,527
Sebatkarlık	Evete	234	12,970	4,939	,323	,330
	Hayır	57	13,684	5,011	,664	,336
Karşı Cinsle İlişki	Evete	234	10,338	5,818	,380	,831
	Hayır	57	10,158	5,233	,693	,821
Saldırganlık	Evete	234	12,137	3,904	,255	,536
	Hayır	57	11,772	4,305	,570	,561

Çizelge 73'de EPPS'den alınan puanlarla oyun içinde özgürce davranmaktansa verilen görevi yapmaya ilişkin bulgular incelendiğinde başarı, düzen, yakınlık, başkalarından yardım görme, başkalarına yardım etme, değişiklik, karşı cinsle ilişki ve saldırganlık tercihlerinde anlamlı bir fark bulunmaktadır. $P < 0.05$

5. TARTIŞMA

Spor eylemlerinde etik değerler başlıklı çalışmamızda eğitim, gelir, doğum yeri, branş ve cinsiyet gibi bağımsız değişkenlerle EPPS'deki 15 ve anketteki 17 bağımlı değişkeni inceledik.

Cinsiyete göre EPPS den alınan puan ortalamaları Kuzgun'un çalışmasıyla karşılaştırıldığında; erkeklerin puan ortalamaları başatlık, gösteriş ve karşı cinse ilgi boyutlarında, bayanların ise duyguları anlama, başkalarından yardım görme ve değişim gereksinimlerinde benzerlik göstermektedir. Kuzgun, üniversitelerin Diş Hekimliği, Dil Tarih ve Coğrafya, Eczacılık, Eğitim, Fen, İktisadi ve İdari Bilimler, İlahiyat, Siyasal, Sağlık Hizmetleri Yüksek Okulu (SHYO), Sağlık Eğitim Yüksek Okulu, Tıp, Veterinerlik ve Ziraat fakültelerinde okuyan öğrencilerinden oluşan 13 ayrı gruba EPPS uygulamış, sonuçları sayfa 25'de vermiştir.¹⁸ Değişik fakülte ve yüksekokullarda okumakta olan öğrencilerin 15 alt testten aldıkları puanlar incelendiğinde değişik ihtiyaç alanlarına ilişkin puan ortalamaları arasında farklar vardır ve bu farklar istatistiki açıdan anlamlıdır. Bazı grupların ihtiyaç sıralamaları birbirine çok benzemektedir. Ancak bazı grupların sıralamalarında dikkate değer farklar gözlenmektedir. Grupların puan ortalamalarını incelediğimizde iktisadi ve idari bilimler eğitimi gören ve muhasebecilik mesleğine hazırlanan grubun başarma, uyarlık, düzen ve sebatkarlık alt testlerinde en yüksek, duyguları anlama alt testinde ise en düşük puan ortalaması elde ettiği görülmektedir. İlahiyat eğitimi gören grubun uyarlık ve düzen alt testlerinde puan ortalamaları iktisadi ve idari bilimler grubundakilerden hemen sonra gelmekte olup, sırada kendisinden sonra gelen grupların puan ortalamalarından önemli derecede büyüktür. Öte yandan karşı cinsle ilişki alt testinde en düşük puan ortalaması ilahiyat grubuna ait olup diğer grupların puan ortalamalarından önemli derecede küçüktür. Bu araştırmada elde edilen ilginç bir bulgu diş hekimliği eğitimi gören grubun saldırganlık ve başatlık alt testlerinde yüksek puan almış olmalarıdır.

Eğitim bilimleri, veterinerlik, diş hekimliği, ilahiyat ve eczacılık eğitimi gören öğrencilerin şefkat gösterme alt testinden puan ortalamaları yüksek ve aralarındaki farklar önemsiz bulunmuştur. Bu bulgu adı geçen grupların meslek faaliyetleri ile tutarlı bir kişilik özelliğini yansıtmaktadır. Diş hekimliği ve tıp öğrencilerinin ilgi görme alt testinden elde ettikleri puan ortalamaları diğer gruplarınkinden önemli derecede büyük

bulunmuştur. İşletme ve gazetecilik gibi girişimci kategorisine giren grubun özerklik, başarı ve değişiklik puan ortalamalarının yüksek olması girişimci tipe özgü bazı kişilik özelliklerini yansıtmaktadır. Ancak bu grubun kendini suçlama puan ortalamasının yüksek ve gösteriş puan ortalamalarının düşük oluşu girişimci tiplere özgü kişilik özellikleriyle örtüşmektedir. Sanat eğitimi öğrencilerinin karşı cinsle ilişki alt testinde diğer gruplarından önemli derecede yüksek, ilgi görme alt testinde ise düşük puanlar almaları gerçekçi tipe özgü tutarlı bir sonuç olarak görülmektedir. Bu sonuçlarla BESYO öğrencilerinin sonuçlarını karşılaştırdığımızda saldırganlık, yakınlık ve gösterişe düşkünlük puanlarının tüm gruplardan düşük olduğu görülmüştür. Düzenli olma puanları ise sadece SHYO öğrencilerinin üzerinde görülmektedir.

Bu inceleme sonunda örneklem gurubumuzda yer alan sporcuların cinsiyetlerine göre doping maddeleri kullanmaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Erkek sporcular bayan sporculara göre daha fazla doping maddeleri kullanmaktadırlar. Erkeklerle yüklenen sosyal sorumluluklar onları bu tür olumsuzluklara sevk ederken, sporda başarıya kestirmeden gitme isteği de erkeklerde dopingle yarışmayı gündeme getirmektedir.

Cinsiyet ile saha içinde şiddete maruz kalma arasında da pozitif bir farklılık vardır. Saha içinde bayan veya erkek birbirlerine şiddet uygulayarak sonucu etkilemeye çalışmaktadırlar.

Araştırmada anket uyguladığımız kişilerin cinsiyet ile maç sonuçlarının saha dışında ayarlandığını düşünmeleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Çalışmamızdaki denekler cinsiyete göre “iyi oynayıp kaybetmektense kötü oynayıp kazanmak” isteme değeri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu da göstermektedir ki sporcular sonuç için çaba göstermektedirler. Pek çok spor karşılaşması sonrası “örneğin futbol maçları sonrasında” “önemli olan kazanmaktır, iyi oynamadık ama aldığımız puanlar için sevinçliyiz” vb. basın yayın kuruluşlarında açıklamalar görmekteyiz. Bu da göstermektedir ki spor, skor için yapılmaktadır.

Eğitim düzeyi ile bilim dışı yollarla başarı arama durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Sporcularda egemen olan Makyavelist (amaca ulaşmak için her yol mubahtır) anlayış burada da kendini göstermektedir.

Eğitim düzeyi ile rakiplerin doping kullandıklarını düşünme arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Düşüncemize göre sporcuların böylesi bir düşünceye yöneliminde,

kendi başarısızlıklarını meşrulaştırmak, rakibin başarısını kötülemek ve rakibi küçük görmek etkili olmaktadır.

Eğitim düzeyi ile karşılaşmaların sonuçlarının saha dışında ayarlandığını (şike) düşünme arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Sporcuların büyük çoğunluğu benzer olaylara spor yaşamında arada bir de olsa tanıklık ettiğinden böylesi bir anlayış reddedilememektedir.

Eğitim düzeyi ile saha içinde özgürce davranmaktansa verilen görevi yapma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Sporcularda özgürce eylemde bulunma isteği, meslektaş spor ilişkilerinde giderek azalmaktadır. Görevini yapan kişi olma isteği ve sporcuların kendilerini gösterme ilgilerinin yüksek olması saha içinde özgürce davranmalarını engellemektedir.

Eğitim düzeyi ile iyi oynayıp kaybetmektense kötü oynayıp kazanmayı isteme durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Sporcunun eğitim düzeyinin düşük veya yüksek olmasının oyun içindeki davranışlarını değiştirmedeği görülmektedir. Önemli olan kazanmaktır.

Kulüp dağılımı ile bilim dışı yollarla başarı arama arasında pozitif bir farklılık bulunamamıştır. Futbol kulüplerinde, atletizm kulüplerinde ve BESYO öğrencileri arasında bilim dışı yollarla başarı arama ilişkisi negatiftir.

Branşlara göre karşılaşmayı kazanmak için her şeyi yapmak arsında anlamlı bir farklılık vardır. Atletler, futbolculara göre daha fazla kazanmak için her şeyi yapma eğilimi taşımaktadırlar.

Branşlarına göre sporcular saha içinde şiddete uğrama durumları arasında pozitif bir farklılık bulunmuştur. Şiddet uygulayan şiddete maruz kalır. Kolombiya Ulusal futbol takımı Dünya şampiyonasında elenince fanatiklerce sorumlu görülen futbolcu Escobar öldürülmüştür. Daha iki yıl önce Trabzonsporlu milli futbolcu Ogün'e bir cenaze töreninde, takımın başarısızlığının faturası yediği dayakla ödetilmeye çalışılmıştır.

Branş dağılımı ile karşılaşmaların saha dışında ayarlandığını düşünme durumları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu düşünce, futbol gibi objektif değerlendirilme yönelik şüphelerin çok olduğu bir alan ile atletizm gibi ölçme ve değerlendirilme tartışma götürmez bir alanın farklılığından kaynaklanmaktadır.

Branş dağılımı ile sporcuların başarı için sağlığını riske etme arasında pozitif bir farklılık vardır. Sporcuların sağlık konusunda yeterli bilinçte olmamaları ve başarı için kendilerini riske edecek kadar hırslı olmaları bu sonucu doğurmaktadır.

Branş dağılımı ile sporcuların estetik boyuttan çok sonuçla ilgilenmeleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Önemli olan, kazanmaktır. Avrupa futbolu sonuca yönelik oynanırken, Latin Amerika futbolunda ise estetik boyut daha ön plandadır. Bundan dolayı Brezilya, Arjantin gibi ülkelerin futbolu, oynayanın yanı sıra izleyene de bir keyif verir.

Spor branşları ile doping maddeleri kullanma durumları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Atletlerde doping kullanma futbolculara göre daha yüksektir. Atletizmde her atlet yarış öncesi ve sonrası doping kontrolüne alınırken, futbolda 18 futbolcudan 3 kişi kontrole tabi olmaktadır.

Branş dağılımı ile rakiplerin doping maddeleri kullandıklarını düşünme durumları arasında pozitif bir farklılık saptanmıştır.

Branş dağılımları ile saha içinde ve dışında şiddete uğrama durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Branşa göre sporda estetik boyuttan çok sonuçla ilgilenme durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Futbol bir sonuç oyunu olarak sürerken atletizmde estetik boyut korunmaktadır.

Gelir düzeyi ile bilim dışı yollardan başarı arama arasında pozitif bir farklılık bulunmaktadır.

Gelir düzeyi ile saha içinde ve dışında şiddete uğrama arasında pozitif bir farklılık bulunmaktadır.

Gelir düzeyi ile iyi oynayıp kaybetmektense kötü oynayıp kazanmak arasında pozitif bir farklılık vardır.

Gelir düzeyi ile sporcunun estetik boyuttan çok sonuçla ilgilenme durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Edwards kişisel tercih envanterine göre spor eylemlerinde etik değere ilişkin bulgular karşılaştırıldığında eğitim durumu, gelir düzeyi, cinsiyet ve branş farklılıkları spor eylemlerinde etik değer problemini yaşamada etkili olduğu görülmektedir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Çalışmamızda spor etiğinin pratik sorunları futbol, atletizm ve BESYO öğrenci örneklemi üzerinden incelenmiştir. Birinci ligde oynayan futbolcular, atletler ve spor eğitimin bilimselliğini yaşadıkları varsayılan BESYO öğrencilerinde; dopinge yönelme, saha içinde ve dışında şiddete uğrama, sağlığı riske ederek başarı arama, iyi ve güzel oynama yerine sadece kazanmak için oynama, bilimsel yollarla başarı arama gibi etik değerler içeren olgular yitirilen etik değerler olarak öne çıkmaktadır.

Branş, cinsiyet, eğitim durumu ve diğer bağımsız değişkenler sporcularda etik değerler söz konusu olduğunda fazla bir önem taşımamaktadır. Sporcular (içsel ve dışsal faktörlerce) sadece kazanmaya yönlendirildikleri için insani değerler sporun gizemli ortamında görmezden gelinmektedir.

Değerler sorunu hayatın bütün alanlarında önemli rol oynamaktadır. Toplumsal yaşamın önemli etkinlik alanlarından sporda da ilişkilerin yeniden gözden geçirilerek düzenlenmesi sorunun çözümüne ciddi bir katkı sunacaktır.

Sporcuların EPPS'den aldıkları puanlarla, spor eylemi içinde boyun eğici "uyarlık" ve "saldırganlık" davranışlarından uzak oldukları sevindirici bir durum olarak görülürken, "düzenlilik" "sebatkarlık" ve "karşı cinsle ilişki" ihtiyaçlarından aldıkları puanlar sporun sağlaması gereken ilişkileri yeterince sağlayamadığının bir göstergesidir.

"Başarılı olma", "Gösteriş", "Bağımsızlık", "Duyguları anlama", "Başkalarında yardım görme" ve "Başatlık" ihtiyaç örüntülerinde atletizm, futbol ve BESYO öğrencileri arasında anlamlı farklılıklar oluşmuştur. Bu farkların branş ve cinsiyet açısından oluştuğu görülürken eğitim açısından anlamlı bir fark ortaya çıkmaması BESYO eğitimlerinin içeriklerini gözden geçirilmesi gerektiğini gözler önüne sermektedir.

Sporu değer bilinciyle örmenin koşulları eğitim kurumlarından başlayarak sporla ilgili - ilgisiz diğer kurumlara doğru bir yaygınlık taşınmalıdır. Bu taşınmadan dolayı kamuya mal olmuş olmaları nedeniyle sporcular, davranışlarında sürekli gözetim altındadır. Sporda kazanılıp, pekiştirildiği varsayılan dürüst olma, düzenli olma, başarılı olma, kararlı olma vb. değerlerin bu çalışmada sporcularda yeterince öne çıkmadığı görülmüştür.

Bu açıdan bakıldığında çoklu problem özelliği taşıyan spor eylemlerinde etik değerlerin yeniden yeşertilip, yaşatılması için sporun tüm taraflarınca uyulacak ilkelere gereksinim vardır. Bu ilkeler eğitimle başlayıp, yasal çerçevelendirmeye kadar uzanmalıdır:

1. Beden eğitimi kavramının içeriği, günümüzde alanları kapsama bakımından dar kaldığından, çalışmaların spor eğitimi kavramı altında düzenlenmesi gerekmektedir.
2. Spor eğitiminde iki amacın birlikte gerçekleştirilmeye çalışılması zorunludur; Bunlar beden hareketi eğitimi ve çok yönlü kültürel eğitim olarak adlandırılırlar.
3. Bütün spor etkinliği alanlarında karşılaşılan etik sorunların, özünde toplumsal sorunlar olduğu bilincinin, tartışma yoluyla sporcuyla kazandırılması gerekmektedir.
4. Bireysel yarışmalarla takım yarışmalarının aynı etik ilkeler doğrultusunda ve herkes için (sporcu, yönetici, organizatör, seyirci) yapılması gerektiği bilincinin yaygınlaştırılması,
5. Spor etkinliğinin çeşitlenmesinin, etik ilkeler çoğaltmayı gerektirmediğinin anlaşılması,
6. Profesyonelliğin gerek mesleki haysiyeti zedelememesinin gerek toplum bilincinde yarışmayı çatışmaya dönüştürecek etkiler yaratmamasının sağlanması,
7. Sportif etkinlikler ve bunların kurumlarının önemli-önemsiz ayrımıyla sıralanmamaları; gereksinimlere devlet desteğinin, eşitliği koruyan ölçülerle verilmesi gerekmektedir.
8. Her insan eylemi yapıldığında yaratıcı, geliştirici ve yetkinleştirici yönleri sahip olmalıdır. Çocuklar ilkokulun başından itibaren sporla yeni değerler kazandırılmaya özendirilmelidir.
9. Sporun araç değil, amaç olarak görülmesi için başarının sadece maddi değil, diğer ödül çeşitliği ile de desteklenmesi sağlanmalıdır.
10. Yaşamda spor yoluyla gerçekleştirilen değerlerde yalnız şimdiki için değil, bütün gelecek zamanlar için geçerli ilkeler vardır. Bu ilkeler, insanlık şerefine korunması, kişisel hakların tanınması, saygının toplumsallaşması ve başarıların paylaşılması şeklinde sıralanabilir.

Çalışmadan da görüldüğü gibi spor etiği alanında pratik araştırmalar yok denecek kadar azdır. Araştırmacıların bu bakir alanda, branşlara özgü etik sorunlardan sporun ortaya çıkardığı etik sorunlara kadar pek çok konu ilgisini beklemektedir.

KAYNAKLAR

1. Leonard, M L. *A sociological Perspective of Sport*. Newyork : Mc Millan Publishing Company, 1988.
2. Şahin, M. *Spor Ahlakı ve Sorunları*. 1.Baskı, İstanbul : Evrensel Basım, 1988.
3. Lamberton, L. H. Leslie M. *Human Relations Strategies For Success*. Chicago : Mc Millan Publishing Company, 1980.
4. Cevizci, A. *Felsefe Sözlüğü*. 1. Baskı, Ankara : Ekin Yayınları, 1996 : 123-124.
5. Akarsu, B. *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. 2.Baskı, İstanbul : İnkilap Kitabevi, 1988 : 49.
6. Fralov, İ. *Felsefe Sözlüğü*. Çev: Aziz Çalışlar, İstanbul 1: Cem Yayınevi, 1997: 98, 99.
7. Hançerlioğlu, O. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1989: 54, 55
8. Özgüven,İ E. *Psikolojik Testler*. 1. Baskı, Ankara :Yeni Doğu Matbaası. 1994.
9. Niderman, E. *Werte im Sport*. Wien: Osterreichischer Bundesverlag.Gesellschaft, 1986.
10. Selsam,H. *Etik Yeni Değerler ve Özgürlük*. Basım, Ankara : I. E Yayınları, 1995 .
11. Lenk, H. *Plilosopic des Sport*. Münih: Gesamtherstellung in der Hausdruckerei des Verlags 1973.
- 12.Kant, I. *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*. Ankara : Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları. 1995.
13. Allmer H. Schulz, N. *Sport und Ethik* Frankfurt:Plötz 1989.
- 14.Habermas, J. *Rasyonel Bir Topluma Doğru*. Ankara: Vadi Yayınları 1992.
15. Eckhard, M. *Die Moral im Sport* . Achen :Verlags, 1998.
16. Franke, E. *Sport und Freizeit*. Münih : Ro Ro Ro Yayınevi, 1983.
17. Suits. B. *Oyun, Yaşam ve Ütopya*. 1. Basım, İstanbul : Ayrıntı Yayınları, 1995

18. Hutin, K *Doping und kein Ende..* Mnih: Gesamtherstellung des Verlags 1991
19. Kaulbach, F. *Philosopic des Sport.* Mnih. Hausdruckerei des Verlags 1973.
20. Kurt M. , Atayman, V., Kurultay, T. *Arenada Spor.* 1. Basım, İstanbul : Sorun Yayınları, 1996.
21. Aıkada, C. , Ergen E. *Bilim ve Spor.* 1. Baskı, Ankara : Büro Tek Ofset Matbaacılık, 1990.
22. Schorndorf, H. *Philosopic des Sport.* Mnih Gesamtherstellung des Verlags 1973.
23. Morgan, W. Meier, K V. *Philosophic Inquiry in Sport.* London : Human Kinetics Inc., 1988 .
24. Klages, H. *Philosopic des Sport.* Mnih Gesamtherstellung in der Hausdruckerei des Verlags 1973..
25. Kretchmar R. S. *Practical Philosophy of Sport.* New York : Human Kinetics Inc., 1994.
26. Öztürk, F. *Toplumsal Boyutlarıyla Spor.* 1. Basım, Ankara : Bağırgan Yayınları, 1998.
27. Huizinga. J. *Homo Ludens.* 1.Baskı, İstanbul : Ayrıntı Yayınları, 1995.
28. Lasch, C. *Narsizm Kltr.* ev. Atayman V., Kurultay T. İstanbul : Ayrıntı Yayınları, 1979.
29. Schubert, E. *Wertungspobleme im Sport.* Mnih: Gesamtherstellung des Verlags, 1983.
30. Öztürk, F., Kuter, M. *Antrenör ve Sporcu El Kitabı.* 1. Basım, Bursa : Bursa Gazetecilik ve Yayıncılık A. Ő. Matbaası, 1997.
31. Riches, D. *Antropolojik Açıdan Şiddet.* 1. Basım, İstanbul : Ayrıntı Yayınları, 1989.
32. Yücetürk, Y. *Antrenman Kavramı–Prensipleri–Planı.* 1. Baskı, İstanbul: 1993.
33. Gündüz, N. *Antrenman Bilgisi.*1. Baskı, İzmir : Saray Med. Yayıncılık, 1995.
34. Niderman, E. *Philosophie Aspekte im Sport Zur Philosophie der sportlichen Bewegung.* Mnih : Verlag Yayınevi 1992.
35. Rosenthal, M. ve Yudin P. *Materyalist Felsefe Sözlüğü.* ev: E. Aytekin, A. alıŐlar, İstanbul: 1980 : 95
36. Diem, C. *Wesen und Lehre des Sports und Leibeser-ziehung,* Berlin : 1969.

37. Kurdak, S S . *Sporda Doping ve İlaç Kullanımı*. 1. Basım, Ankara : Bağrgan Yayınları, 1996.

38. Kuzgun, Y. *Edwards Kişisel Tercih Envanteri*. Ankara : Ankara Üniversitesi Yayınları, 1989.

E K L E R

EK.1 : EDWARDS KİŞİSEL TERCİH ENVANTERİ

EK. 2 : DEĞER ANKETİ

EK-1. : EDWARDS KİŞİSEL TERCİH ENVANTERİ

Bu envanter bazı etkinlikleri yada duygusal durumları içeren ifade çiftlerinden oluşmuştur. Sizden istenen, her bir ifade çiftini okuyup hoşlandığınızı veya sizin durumunuza uyandıran cevap kağıdında seçmek ve bu ifade ile ilgili cevap aralığını karalamaktır.

- 1- A) Sıkıntıda oldukları zaman dostlarıma yardım etmek isterim.
B) Üzerime aldığım işi elimden geldiği kadar en iyi biçimde yapmaya çalışırım.
- 2- A) İlgi duyduğum çeşitli konularda büyük adamların neler düşündüklerini öğrenmek isterim.
B) Çok önemli bir işi başarmak isterim.
- 3- A) Yazdığım yazının öz, temiz ve iyi düzenlenmiş olmasını isterim.
B) Bir işte, meslekte ya da uzmanlık alanında tanınmış bir kimse olmak isterim.
- 4- A) Toplantılarda eğlenceli hikayeler ve fıkralar anlatmak isterim.
B) Ünlü bir roman ya da piyes yazmak isterim.
- 5- A) İsteddiğim gibi gelip gidebilmek isterim.
B) Zor bir işi iyi bir şekilde yaptığımı söyleyebilmek isterim.
- 6- A) Başka insanlara zor gelen problem ve bilmeceleri çözmekten hoşlanırım.
B) Bulduğum kurumlarda yönergeleri inceleyip benden bekleneni iyi bir şekilde yapmak isterim.
- 7- A) Günlük işlerimde yenilik ve değişiklik görmek isterim.
B) Üstlerimin iyi bir iş yaptıklarına inandığım zaman, bunu onlara söylemek isterim.
- 8- A) Üzerime almak zorunda olduğum işin ayrıntılarını planlamak ve işi düzene koymaktan hoşlanırım.
B) Bulduğum kurumlarda yönergeleri izleyip benden bekleneni iyi bir şekilde yapmak isterim.
- 9- A) Umumi yerlerde insanların beni fark etmelerinden ve görünüşüm hakkında fikirlerini söylemelerinden hoşlanırım.
B) Büyük adamların hayatlarına ait eserler okumaktan hoşlanırım.
- 10- A) İşleri alışlageldiği şekilde yürütmem istenen durumlardan kaçınmak isterim.
B) Büyük adamların hayatlarına ait eserler okumaktan hoşlanırım.
- 11- A) Bir işte, meslekte ya da uzmanlık alanında tanınmış bir kimse olmak isterim.
B) İşimi, başlamadan önce planlayıp düzenlemek isterim.

- 12- A) İlgi duyduğum çeşitli meslekler hakkında büyük adamların neler düşündüklerini bilmek isterim.
B) Bir seyahat yapmak zorunda kalırsam her şeyi önceden planlamak isterim.
- 13- A) Başladığım her işi bitirmek isterim
B) Çalıştığım yerde ya da masamda eşyalarımı düzenli ve sıralı bir biçimde tutmak isterim.
- 14- A) Başıma gelen garip şeyleri ve maceraları başkalarına anlatmaktan hoşlanırım.
B) Yemeklerimi düzenli ve kararlaştırılan zamanda yemek isterim.
- 15- A) İstedğim bir şeyi yapmaya kara vermede bağımsız olmayı yeğlerim.
B) Çalıştığım yerde yada masamda eşyalarımı düzenli ve sıralı bir biçimde tutmak isterim.
- 16- A) İşleri başkalarından daha iyi yapabilmek isterim.
B) Toplantılarda eğlenceli hikayeler ve fıkralar anlatmaktan hoşlanırım.
- 17- A) Adetlere uymak ve saygı duyduğum kimselerin geleneklere aykırı saydığı şeyleri yapmaktan kaçınmak isterim.
B) Başarılarım hakkında konuşmaktan hoşlanırım.
- 18- A) Hayatımı, planlarımda önemli değişiklikler olmaksızın pürüzsüzce akıp gidecek biçimde düzenlemek isterim.
B) Başımdan geçen garip olayları ve maceraları başkalarına anlatmaktan hoşlanırım.
- 19- A) Konusu seks olan piyes ve kitapları okumaktan hoşlanırım.
B) Bir grupta ilgi merkezi olmaktan hoşlanırım.
- 20- A) Otorite durumunda olan kimseleri eleştirmekten hoşlanırım.
B) Başkalarının genellikle anlamlarını bilmedikleri kelimeleri kullanmaktan hoşlanırım.
- 21- A) Başkalarınca beceri ve gayret isteyen işler olarak bilinen işleri başarmak isterim.
B) İstedğim gibi gelip gidebilmek isterim.
- 22- A) Hayran olduğum bir kimseyi övmek isterim
B) İstedğimi yapmakta kendimi özgür hissetmek isterim.
- 23- A) Mektuplarım, makbuzlarımı ve diğer kağıtlarımı düzgün sıraya konmuş ve bir sisteme göre dosyalanmış olarak saklamaktan hoşlanırım.
B) Yapmak istediğim şeye karar vermede kendimi özgür hissetmek isterim.
- 24- A) Hiç kimsenin cevaplayamayacağını bildiğim sorular sormaktan hoşlanırım.
B) Otorite durumundaki insanları eleştirmekten hoşlanırım.

- 39- A) Bir grupta ilgi merkezi olmaktan hoşlanırım.
B) Hastalandığım veya üzüldüğüm zaman dostlarımla üzerime düşmelerinden hoşlanırım.
- 40- A) İşleri alışlageldiği biçimde yürütmem istenen durumlardan kaçınmak isterim.
B) Üzgün olduğum zaman dostlarımla duygularımı paylaşmalarını ve beni avutmalarını isterim.
- 41- A) Ünlü bir roman ya da piyes yazmak isterim.
B) Bir komitede çalışırken başkanlığa atanmak ya ad seçilmek isterim.
- 42- A) Bir grupta iken, grubun ne yapacağına karar vermede bir başkasının önderliğini kabul etmekten hoşlanırım.
B) Mümkün oldukça başka insanların hareketlerini kontrol etmekten hoşlanırım.
- 43- A) Mektuplarım, makbuzlarım ve diğer kağıtlarımı düzgün bir biçimde sıraya konmuş ve bir sisteme göre dosyalanmış olarak saklamaktan hoşlanırım.
B) Bulduğum gruplarda ya da kuruluşlarda liderlerden birisi olmak isterim.
- 44- A) Kimsenin cevaplayamayacağını bildiğim sorular sormaktan hoşlanırım.
B) Başkalarının işlerini nasıl yapacaklarını söylemekten hoşlanırım.
- 45- A) Sorumluluk ve yükümlülükten kaçınmak isterim.
B) Başkaları arasında çıkan tartışma ve anlaşmazlıkları yatıştırmaya çağırılmaktan hoşlanırım.
- 46- A) Bir işte, meslekte ya da uzmanlık alanında tanınmış bir kimse olmak isterim.
B) Yanlış olduğunu bildiğim bir işi yapınca suçluluk duyarım.
- 47- A) Büyük insanların hayat hikayelerini okumaktan hoşlanırım.
B) Yaptığım hataları itiraf etmem gerektiğini hissedirim.
- 48- A) Üzerime almak zorunda olduğum bir işin ayrıntılarını planlamak ve işi düzene koymak isterim.
B) İşlerim kötü gittiği zaman başkalarından çok kendimin kusurlu olduğunu düşünürüm.
- 49- A) Başkalarının çoğunlukla anlamını bilmedikleri kelimelere kullanmaktan hoşlanırım.
B) Birçok yönden başkalarından daha yetersiz olduğumu hissediyorum.
- 50- A) Otorite durumunda olan kimseleri eleştirmekten hoşlanırım.
B) Kendimden üstün saydığım kimselerin yanında çekingenlik duyarım.
- 51- A) Üzerime aldığım işi en iyi şekilde yapmak isterim.
B) Benden daha zor durumda olan kimselere yardım etmek isterim.

- 52- A) İlgilendiğim çeşitli sorunlar hakkında büyük adamların ne düşündüklerini bilmek isterim.
B) Dostlarıma karşı cömert olmak isterim.
- 53- A) Güç bir işe başlamadan önce bir plan yapmak isterim.
B) Dostlarıma ufak tefek iyilikler yapmaktan hoşlanırım.
- 54- A) Başıma gelen garip şeyleri ve maceraları başkalarına anlatmaktan hoşlanırım.
B) Dostlarımin bana güvenmelerini ve sıkıntılarını anlatmalarını isterim.
- 55- A) Düşündüğümü söylemek isterim.
B) Beni ara sıra kıran arkadaşlarımı affetmek isterim.
- 56- A) İşleri başka insanlardan daha iyi yapabilmek isterim.
B) Yeni ve değişik lokantalarda yemek yemekten hoşlanırım.
- 57- A) Adetlere uymak ve saygı duyduğum kimselerin geleneklere aykırı saydığı şeyleri yapmaktan kaçınmak isterim.
B) Yeni moda ve akımlara uymaktan hoşlanırım.
- 58- A) İşimi başlamadan evvel planlayıp düzenlemek isterim.
B) Memleketi gezip görmekten hoşlanırım.
- 59- A) Umumi yerlerde insanların beni farketmelerinden ve görünüşüm hakkında fikirlerini söylemelerinden hoşlanırım.
B) Memleketi gezmekten ve değişik yerlerde yaşamaktan hoşlanırım.
- 60- A) İstedğim bir şeyi yapmaya karar vermede bağımsız olmak isterim.
B) Değişik ve yeni şeyler yapmak isterim.
- 61- A) Zor bir işi iyi bir şekilde yaptığımı söyleyebilmek isterim.
B) Üzerime aldığım herhangi bir işte sıkı çalışmaktan hoşlanırım.
- 62- A) Üstlerimin bir iş yaptıklarına inandığım zaman bunu onlara söylemekten hoşlanırım.
B) Başka işlere geçmeden önce elimdeki işi tamamlamak isterim.
- 63- A) Bir seyahat yapmak zorunda kalırsam her şeyi önceden planlamak isterim.
B) Bir problem ve bilmeceyi çözünceye kadar üzerinde çalışırım.
- 64- A) Ara sıra sırf başkalarının üzerinde yapacağı etkiyi görmek için bir şeyler yapmak isterim.
B) Bir sonuca varamayacakmışım gibi görünse de bir iş ve ya probleme takılıp kalmaktan hoşlanırım.
- 65- A) Başkalarının geleneğe aykırı saydığı şeyleri yapmaktan hoşlanırım.
B) Rahatsız edilmeksizin saatlerce çalışmaktan hoşlanırım.

- B) ... ve ...
- 71- A) Ünlü bir roman ya da piyes yazmak isterim.
B) Benimkine zıt olan görüşlere hücum etmekten hoşlanırım.
- 72- A) Bir gruba katıldığımda grubun ne yapacağına karar vermede bir başkasının önderliğini kabul etmekten hoşlanırım.
B) Bir kimseyi hakketmişse herkesin içinde eleştirme isteğine kapılırım.
- 73- A) Hayatımı, planlarımda önemli değişiklikler olmaksızın pürüzsüzce akıp gidecek biçimde düzenlemek isterim.
B) Elime geçeni atıp kırmak isteyecek kadar öfkelenirim.
- 74- A) Kimsenin cevaplayamayacağından emin olduğum sorular sormaktan hoşlanırım.
B) Başkalarına kendileri hakkında düşündüğümü söylemekten hoşlanırım.
- 75- A) Sorumluluk ve yükümlülüklerimden kaçınmak isterim.
B) Aptalca bulduğum şeyleri yapan kimseleri alaya almaktan hoşlanırım.
- 76- A) Dostlarıma karşı vefalı olmak isterim.
B) Üzerime aldığım işi elimden geldiği kadar en iyi biçimde yapmak isterim.
- 77- A) Belli bir durumda başka insanların ne hissettiklerini gözlemekten hoşlanırım.
B) Zor bir işi iyi bir şekilde yaptığımı söyleyebilmek isterim.
- 78- A) Başarısızlığa uğradığım zaman dostlarımdan bana cesaret vermelerini isterim.
B) Üzerime aldığım işlerde başarılı olmak isterim.
- 79- A) Bağlı olduğum grup ve kuruluşlarda önderlerden biri olmak isterim.
B) İşleri başka insanlardan daha iyi yapabilmek isterim.

- 80- A) İşlerim kötü gittiği zaman herkesten çok kendimin kusurlu olduğunu düşünürüm.
B) Başkalarına zor gelen bilmece ve problemleri çözmekten hoşlanırım.
- 81- A) Dostlarım için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.
B) Bir şey tasarlarken görüşlerine saygı duyduğum kimselerden fikir almaktan hoşlanırım.
- 82- A) Kendimi başkalarının yerine koyup aynı durumda neler hissedeceğimi hayal etmekten hoşlanırım.
B) Üstlerimin iyi bir iş yaptıklarına inandığım zaman bunu onlara söylemekten hoşlanırım.
- 83- A) Güçlülerle karşılaştığım zaman dostlarımın bana karşı anlayışlı ve müşfik davranmalarını isterim.
B) Hayran olduğum kimselerin önderliğini kabul etmekten hoşlanırım.
- 84- A) Bir komitede çalışırken başkan olarak atanmak ya da seçilmek isterim.
B) Bir grup içinde iken grubun ne yapacağına karar vermede bir başkasının önderliğini kabul etmekten hoşlanırım.
- 85- A) Yanlış bir iş yaptığım zaman cezalandırılmak isterim.
B) Adetlere uymak ve saygı duyduğum kimselerin geleneklere aykırı saydığı şeylere yapmaktan kaçınmak isterim.
- 86- A) Sahip olduğum şeyleri dostlarımla paylaşmaktan hoşlanırım.
B) Zor bir işi yapmaya başlamadan önce plan yapmak isterim.
- 87- A) Dostlarımın karşılaştıkları çeşitli sorunlar karşısında neler hissettiklerini bilmek isterim.
B) Bir seyahat yapmak zorunda kalırsam planını önceden hazırlarım.
- 88- A) Dostlarımın bana karşı düşünceli davranmalarını isterim.
B) Başlamadan önce işimi düzenlemek ve planlamak isterim.
- 89- A) Başkaları tarafından bir önder olarak görülme isterim.
B) Mektuplarımı, makbuzlarımı ve diğer kağıtlarımı düzgün sıraya konmuş ve bir sisteme göre dosyalanmış olarak saklamaktan hoşlanırım.
- 90- A) Çekmiş olduğum ızdırap ve sefaletin bazen zarardan çok fayda getirdiğine inanırım.
B) Hayatımı planlarımda önemli ve değişiklik olmadan pürüzsüzce akıp gidecek biçimde düzenlemek isterim.
- 91- A) Dostlarımla sıkı bağlarım olmasını isterim.
B) Diğer insanlarca nükteli ve kurnazca sayılan sözler söylemekten hoşlanırım.

- 92- A) Dostlarımla kişilikleri üzerinde düşünmekten ve neden böyle olduklarımı anlamaya çalışmaktan hoşlanırım.
B) Ara sıra başkalarının üzerinde yapacağı etkiyi görmek için bir şeyler yapmak isterim.
- 93- A) Hastalandığım zaman dostlarımla üzerime düşmelerinden hoşlanırım.
B) Başarılarımdan bahsetmekten hoşlanırım.
- 94- A) Başkalarına işlerini nasıl yapacaklarını söylemekten hoşlanırım.
B) Bir grupta ilgi merkezi olmaktan hoşlanırım.
- 95- A) Kendimden üstün saydığım insanların huzurunda çekingenlik duyarım.
B) Başkalarının çoğunluklu anlamını bilmediği kelimeler kullanmaktan hoşlanırım.
- 96- A) İşlerimi kendi başıma yapmaktan çok dostlarımla yapmaktan hoşlanırım.
B) Düşündüğümü söylemek isterim.
- 97- A) Başkalarının davranışlarını incelemek ve çözümlenmekten hoşlanırım.
B) Başkalarının geleneklere aykırı saydığı şeyleri yapmaktan hoşlanırım.
- 98- A) Hasta olduğum zaman dostlarımla benim için üzülmelerini isterim.
B) İşleri alışlageldiği şekilde yapmam gereken durumlardan kaçınmak isterim.
- 99- A) Mümkün oldukça başkalarının hareketlerini yönetmek ve kontrol etmekten hoşlanırım.
B) Başkalarının ne düşüneceğine aldırmaksızın işlerimi bildiğim gibi yapmak isterim.
- 100- A) Kendimi bir çok bakımdan başkalarından daha yetersiz bulurum.
B) Sorumluluk ve yükümlülükten kaçınmak isterim.
- 101- A) Üzerime aldığım işlerde başarılı olmak isterim.
B) Yeni dostluklar kurmak isterim.
- 102- A) Duygu ve güdülerimi çözümlenmekten hoşlanırım.
B) Mümkün olduğu kadar çok dost edinmek isterim.
- 103- A) Sıkıntıda olduğum zaman dostlarımla bana yardım etmesini isterim.
B) Dostlarımla için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.
- 104- A) Başkaları tarafından hücum edildiğinde görüşümü savunmak isterim.
B) Dostlarımla mektup yazmaktan hoşlanırım.
- 105- A) Yanlış olduğunu bildiğim şeyler yaptığım zaman suçluluk duyuyorum.
B) Dostlarımla sıkı bağlılıklarım olmasını isterim.

- 106- A) Sahip olduğum şeyleri dostlarımla paylaşmaktan hoşlanırım.
B) Duygu ve güdülerimi çözümlenmekten hoşlanırım.
- 107- A) Hayran olduğum kimselerin önderliğini kabullenmekten hoşlanırım.
B) Karşılaştıkları çeşitli sorunlar hakkında dostlarımla neler hissettiklerini anlayabilmek isterim.
- 108- A) Dostlarımla benim için ufak tefek iyilikleri severek yapmalarından hoşlanırım.
B) İnsanların ne yaptıklarına değil neden yaptıklarına bakarak değerlendirmek isterim.
- 109- A) Bir grup insanla birlikte iken ne yapacağımıza karar vermektan hoşlanırım.
B) Çeşitli durumlarda dostlarımla nasıl hareket edeceğini önceden kestirmek isterim.
- 110- A) Kendi yolumu denemektense mücadeleden kaçınıp boyun eğdiğim zaman kendimi daha rahat hissederim.
B) Başkalarının duygu ve güdülerini çözümlenmekten hoşlanırım.
- 111- A) Yeni dostluklar kurmaktan hoşlanırım.
B) Sıkıntıda olduğum zaman dostlarımla bana yardım etmesini isterim.
- 112- A) İnsanların ne yaptıklarına değil neden yaptıklarına bakarak değerlendirmek isterim.
B) Dostlarımla bana büyük bir yakınlık göstermelerinden hoşlanırım.
- 113- A) Hayatımı planlarımda büyük değişiklikler olmaksızın pürüzsüzce akıp gidecek biçimde düzenlemek isterim.
B) Hastalandığım zaman arkadaşlarımla benim için üzülmelerini isterim.
- 114- A) Başkaları arasında geçen tartışma ve anlaşmazlıkları yatıştırmak için çağrılmaktan hoşlanırım.
B) Dostlarımla benim için ufak tefek iyilikleri severek yapmalarından hoşlanırım.
- 115- A) Yaptığım hataları itiraf etmem gerektiğini hissederim.
B) Üzgün olduğum zaman dostlarımla bana yakınlık gösterip beni neşelendirmeye çalışmalarından hoşlanırım.
- 116- A) İşleri kendi başıma yapmaktan çok arkadaşlarımla yapmak isterim.
B) Başkalarının saldırılarına uğradığım zaman görüşümü tartışmaktan hoşlanırım.
- 117- A) Dostlarımla kişilikleri üzerinde düşünmek ve neden böyle olduklarını ortaya çıkarmaktan hoşlanırım.
B) Başkalarını etkileyip istediğimi yapmaya ikna etmekten hoşlanırım.

- 118- A) Üzgün olduğum zaman dostlarımın bana yakınlık gösterip beni neşelendirmeye çalışmalarından hoşlanırım.
B) Bir grup insanla birlikte iken ne yapacağımıza karar vermekten hoşlanırım.
- 119- A) Hiç kimsenin cevaplayamayacağını bildiğim sorular sormaktan hoşlanırım.
B) Başkalarına işlerini nasıl yapacaklarını söylemekten hoşlanırım.
- 120- A) Benden üstün bulduğum insanların yanında çekinirim.
B) Fırsat buldukça başkalarının hareketlerini yönetmek ve gözetmekten hoşlanırım.
- 121- A) Üyelerinin birbirine karşı sıcak ve dostça duygularla bağlı olduğu gruplara katılmaktan hoşlanırım.
B) Yanlış olduğunu bildiğim bazı şeyleri yaptığımda suçluluk duyarım.
- 122- A) Başkalarının duygu ve güdülerini çözmekten hoşlanırım.
B) Çeşitli durumları idare etmedeki yetersizliğimden dolayı üzüntü duyarım.
- 123- A) Hastalandığım zaman arkadaşlarımın benim için üzölmelerini isterim.
B) Kendi yolumu denemektense mücadeleden kaçınıp boyun eğdiğim zaman kendimi daha rahat hissederim.
- 124- A) Başkalarını etkileyip istediğimi ikna etmekten hoşlanırım.
B) Çeşitli durumları idare etmedeki yetersizliğimden dolayı üzüntü duyarım.
- 125- A) Otorite durumunda olan kimseleri eleştirmekten hoşlanırım.
B) Kendimden üstün bulduğum insanların yanında çekinirim.
- 126- A) Birbirine sıcak ve dostça duygularla bağlı insanlarla bir arada bulunmaktan hoşlanırım.
B) Sıkıntıda oldukları zaman dostlarıma yardım etmekten hoşlanırım.
- 127- A) Kendi duygu ve güdülerimi çözümlenmekten hoşlanırım.
B) Üzgün ve ya hasta oldukları zaman dostlarıma yakın olmaktan hoşlanırım.
- 128- A) Sıkıntıda olduğum zaman dostlarımın bana yardım etmelerini isterim.
B) Başka insanlara anlayış ve sempati göstermek isterim.
- 129- A) Üyesi olduğum grup ve kuruluşlarda liderlerden birisi olmak isterim.
B) Üzgün ve ya hasta oldukları zaman dostlarıma yakın olmaktan hoşlanırım.
- 130- A) Çekmiş olduğum sıkıntıların ve acıların bana kötölükten çok iyilik getirdiğine inanıyorum.
B) Dostlarıma büyüm bir sevgi göstermek isterim.
- 131- A) İşleri kendi başıma yapmaktan çok arkadaşlarımla birlikte yapmak isterim.
B) Yeni şeyleri denemek isterim.

- 132- A) Dostlarımın kişilikleri üzerinde düşünmek ve onların neden öyle olduklarını ortaya çıkarmaktan hoşlanırım.
B) Aynı işi yapıp durmaktansa yeni ve farklı işleri denemek isterim.
- 133- A) Sorunlarım olduğu zaman dostlarımın anlayışlı ve yakın olmalarını isterim.
B) Yeni insanlar tanımak isterim.
- 134- A) Başkalarının saldırısına uğradığımda görüşümü savunmaktan hoşlanırım.
B) Günlük işlerimde yenilik ve değişiklikler yapmak isterim.
- 135- A) Kendi yolumu denemektense mücadeleden kaçınıp boyun eğdiğim zaman kendimi daha rahat hissederim.
B) Memleket içinde seyahat etmekten ve değişik değişik yerlerde yaşamaktan hoşlanırım.
- 136- A) Dostlarım için bir şeyler yapmak isterim.
B) Yapılacak işim olduğu zaman hemen işe koyulmak ve bitirinceye kadar çalışmaktan hoşlanırım.
- 137- A) İnsanların duygu ve güdülerini çözmekten hoşlanırım.
B) İş başında rahatsız edilmekten kaçınmak isterim.
- 138- A) Dostlarımın benim için ufak tefek iyilikleri severek yapmalarından hoşlanırım.
B) Bir işi bitirebilmek için geç vakitlere kadar çalışmak isterim.
- 139- A) Başkaları tarafından önder olarak görülmek isterim.
B) Dikkatim dağıtılmadan uzun süre çalışmak isterim.
- 140- A) Yanlış bir iş yaptığım zaman cezalandırılmam gerektiğini düşünürüm.
B) Bir çözüme varamayacakmışım gibi görünse de bir iş veya problem üzerinde çalışmaktan hoşlanırım.
- 141- A) Dostlarıma karşı vefakar olmak isterim.
B) Karşı cinsten çekici insanlarla gezmekten hoşlanırım.
- 142- A) Dostlarımın değişik durumlarda nasıl hareket edeceklerini önceden kestirmek isterim.
B) Cinsiyet ve cinsel etkinlikler hakkında tartışmalara katılmak isterim.
- 143- A) Dostlarımın bana büyük bir şefkat göstermelerini isterim.
B) Cinsel bakımdan uyarılmaktan hoşlanırım.
- 144- A) Bir grup insanla birlikte iken ne yapacağımıza karar vermekten hoşlanırım
B) Karşı cinsten kimselerle sosyal etkinliklere katılmaktan hoşlanırım.
- 145- A) Çeşitli durumları idare etmekteki yetersizliğimden dolayı üzülüyorum.
B) Konusu seks olan kitap ve piyesler okumaktan hoşlanırım.

- 146- A) Dostlarıma mektup yazmaktan hoşlanırım.
B) Gazetelerin cinayet ve diğer zorbalık haberlerini okumaktan hoşlanırım.
- 147- A) Dostlarımla değişik durumlarda nasıl hareket edeceklerini önceden kestirmek isterim.
B) Benimkine zıt olan görüşlere saldırmaktan hoşlanırım.
- 148- A) Üzgün veya hasta olduğum zaman dostlarımla üzerime düşmelerinden hoşlanırım.
B) İşlerim ters gittiği zaman başkalarını suçlamak isterim.
- 149- A) Başkalarına işlerini nasıl yapacaklarını söylemekten hoşlanırım.
B) Biri bana hakaret edince öç almak isterim.
- 150- A) Bir çok bakımdan başkalarından daha yetersiz olduğumu hissediyorum.
B) Kendileri ile aynı görüşte olmadığım zaman bunu insanların yüzüne söylemek isterim.
- 151- A) Sıkıntıda oldukları zaman dostlarıma yardım etmek isterim.
B) Üzerime aldığım işi, elimden kadar en iyi biçimde yapmak isterim.
- 152- A) Memleketi gezip görmek isterim.
B) Başkalarınca beceri ve gayret isteyen işler olarak bilinen işleri başarmak isterim.
- 153- A) Üzerime aldığım herhangi bir işte çok çalışmak isterim.
B) Büyük önemi olan bir şeyi başarmak isterdim.
- 154- A) Karşı cinsten çekici insanlarla beraber olmak isterdim.
B) Üzerime aldığım işlerde başarılı olmak isterim.
- 155- A) Gazetelerde cinayet ve diğer zorbalık haberlerini okumaktan hoşlanırım.
B) Ünlü bir roman ya da piyes yazmak isterim.
- 156- A) Dostlarıma ufak tefek iyilikler yapmak isterim.
B) Bir iş planlarken görüşlerine saygı duyduğum insanların fikirlerini almak isterim.
- 157- A) Günlük işlerimde yenilik ve değişiklik görmekten hoşlanırım.
B) Üstlerimin iyi bir iş yaptıklarına inandığımda bunu onlara söylemek isterim.
- 158- A) Bir işi bitirmek için geç vakte kadar çalışmaktan hoşlanırım.
B) Hayran olduğum bir kimseyi övmek isterim.
- 159- A) Cinsel bakımdan uyarılmaktan hoşlanırım.
B) Hayran olduğum insanların önderliğini kabul etmek isterim.

- 160- A) Biri bana hakaret edince öç almak isterim.
B) Bir grup içinde iken grubun ne yapacağını kararlaştırmada bir başkasının önderliğini kabul etmek isterim.
- 161- A) Dostlarıma karşı cömert olmak isterim.
B) Güç bir şeyi yapmaya başlamadan önce bir plan yapmak isterim.
- 162- A) Yeni insanlar tanımak isterim.
B) Yazdığım herhangi bir yazının öz, temiz ve iyi düzenlenmiş olmasını isterim.
- 163- A) Başladığım bir işi bitirmek isterim.
B) Çalıştığım yerde veya masamda eşyalarımı temiz ve düzenli bir biçimde tutmak isterim.
- 164- A) Karşı cinsten kimselerin beni fiziksel yönden çekici bulmalarını isterim.
B) Üzerime aldığım herhangi bir işin ayrıntılarını planlayıp düzene koymak isterim.
- 165- A) Başkalarına, haklarında ne düşündüğümü söylemek isterim.
B) Yemeğimi düzenli bir şekilde ve önceden kararlaştırılan zamanda yemek isterim.
- 166- A) Dostlarıma büyük bir şefkat göstermek isterim.
B) Başka insanlarca zekice ve nükteli sayılan sözler söylemek isterim.
- 167- A) Aynı işi yapıp durmaktansa yeni ve farklı işleri denemek isterim.
B) Ara sıra sırf başkaları üzerindeki etkisini görmek için bazı şeyler yapmak isterim.
- 168- A) Bir çözüme varamayacakmışım gibi görünse de bir iş veya probleme takılıp kalmaktan hoşlanırım.
B) Umumi yerlerde insanların beni fark etmelerinden görünüşüm hakkında fikirlerini söylemelerinden hoşlanırım.
- 169- A) Konusu seks olan piyes ve kitapları okumaktan hoşlanırım.
B) Bir grupta ilgi merkezi olmaktan hoşlanırım.
- 170- A) İşlerim kötü gittiğinde başkalarını suçlamak isterim.
B) Hiç kimsenin cevaplayamayacağını bildiğim sorular sormaktan hoşlanırım.
- 171- A) Hasta veya üzgün oldukları zaman dostlarıma yakınlık göstermek isterim.
B) Düşündüğümü söylemek isterim.
- 172- A) Yeni ve değişik lokantalarda yemekten hoşlanırım.
B) Alışılmamış şeyleri yapmaktan hoşlanırım.
- 173- A) Başka işlere geçmeden önce elimdeki işi tamamlamak isterim.
B) İstedikimi yapmaktan özgür olmak isterim.

- 174- A) Cinsiyet ve cinsel ilişkilerle ilgili tartışmalara katılmaktan hoşlanırım.
B) Başkalarının ne düşüneceğine aldırmaksızın işleri bildiğim gibi yapmak isterim.
- 175- A) Elime geçeni atıp kırmak isteyecek kadar öfkelenirim.
B) Sorumluluk ve yükümlülüklerden kaçınmak isterim.
- 176- A) Sıkıntıda oldukları zaman dostlarıma yardım etmek isterim.
B) Dostlarıma karşı vefalı olmak isterim.
- 177- A) Yeni ve farklı şeyler yapmak isterim.
B) Yeni dostluklar kurmak isterim.
- 178- A)Yapılacak işim olduğu zaman işe koyulmak ve bitinceye kadar çalışmak isterim.
B) Üyelerinin birbirlerine karşı sıcak ve dostça duygularla bağlı olduğu gruplara katılmaktan hoşlanırım.
- 179- A) Karşı cinsten çekici kimselerle gezmekten hoşlanırım.
B) Elimden geldiği kadar çok dost edinmek isterim.
- 180- A) Benimkine zıt olan görüşlere hücum etmekten hoşlanırım.
B) Dostlarıma mektup yazmaktan hoşlanırım.
- 181- A) Dostlarıma karşı cömert olmak isterim.
B) Belli bir durumda başka bir kimsenin ne hissedeceğini gözlemekten hoşlanırım.
- 182- A) Yeni ve yabancı lokantalarda yemek yemekten hoşlanırım.
B) Kendimi başka bir kimsenin yerine koymak ve aynı durumda ne hissedeceğimi hayal etmekten hoşlanırım.
- 183- A) Bir işi bitirebilmek için geç vakte kadar çalışmaktan hoşlanırım.
B) Karşılaşmak zorunda oldukları çeşitli sorunlar hakkında dostlarımla ne düşündüklerini anlamak isterim.
- 184- A) Cinsel bakımdan uyarılmaktan hoşlanırım.
B) Başkalarının davranışlarını incelemek ve çözümlenmekten hoşlanırım.
- 185- A) Aptalca bulduğum şeyleri yapan kimseleri alaya almaktan hoşlanırım.
B) Dostlarımla çeşitli durumlarda nasıl hareket edeceklerini önceden kestirmek isterim.
- 186- A) Beni ara sıra kıran dostlarımla bağışlamak isterim.
B) Başarısızlığa uğradığım zaman dostlarımla beni teşvik etmesini isterim.
- 187- A) Yeni şeyler denemek isterim.
B) Sıkıntıda olduğum zaman dostlarımla yakın ve anlayışlı olmasını isterim.

- 188- A) Bir bulmaca ya da problemi çözüncüye kadar çalışmaya devam etmek isterim.
B) Dostlarımın bana karşı düşünceli olmalarını isterim.
- 189- A) Karşı cinsten kimselerin beni fiziksel bakımdan çekici bulmalarını isterim.
B) Dostlarımın bana büyük bir sevgi göstermelerini isterim.
- 190- A) Hak etmişse bir kimseyi herkesin içinde eleştirmek isteğine kapılırım.
B) Hasta ya da üzgün olduğum zaman dostlarımın üzerime düşmelerini isterim.
- 191- A) Dostlarım büyük bir sevgi göstermek isterim.
B) Başkaları tarafından bir önder olarak görülme isterim.
- 192- A) Aynı işi yapıp durmaktansa yeni ve değişik işler denemek isterim.
B) Bir komitede çalışırken başkan seçilmek ya da atanmak isterim.
- 193- A) Başladığım bir işi bitirmek isterim.
B) İstediklerimi yapmaları için başkalarını etkilemek ya da ikna etmek isterim.
- 194- A) Cinsiyet ve cinsel etkinliklere ilişkin tartışmalara katılmaktan hoşlanırım.
B) Başkaları arasındaki anlaşmazlık ve çatışmaları yatıştırmak üzere çağrılmaktan hoşlanırım.
- 195- A) Elime geçeni atıp kırmak isteyecek kadar öfkelenirim.
B) Başkalarına işlerini nasıl yapacaklarını söylemekten hoşlanırım.
- 196- A) Dostlarıma büyük bir sevgi göstermek isterim.
B) İşlerim ters gittiği zaman başka bir kimseden çok kendimin suçlu olduğunu düşünürüm.
- 197- A) Memleketi gezip değişik yerlerde yaşamak isterim.
B) Yanlış bir iş yaptığım zaman cezalandırılmam gerektiğini düşünürüm.
- 198- A) Beni bir sonuca götürmeyecekmiş gibi görünse de bir problem veya bir işe takılıp kalmaktan hoşlanırım.
B) Çekmiş olduğum ıstırap ve sefaletin bana kötülükten çok iyilik getireceğine inanıyorum.
- 199- A) Konusu seks olan kitap ve piyesler okumaktan hoşlanırım.
B) Hatalı bulduğum işler yaptığım zaman itiraf etmem gerektiğine inanırım.
- 200- A) İşlerim ters gittiği zaman başkalarını kınamak isterim.
B) Bir çok bakımlardan başkalarından daha yetersiz olduğuma inanıyorum.
- 201- A) Üzerime aldığım işi elimden geldiği kadar iyi bir biçimde yapmak isterim.
B) Benden daha az şanslı insanlara yardım etmek isterim.
- 202- A) Yeni ve değişik şeyler yapmak isterim.
B) Başka insanlara anlayış ve sempati ile muamele etmek isterim.

- 203- A) Yapılacak bir işim olduğu zaman hemen işe başlamak ve bitinceye kadar çalışmaya devam etmek isterim.
B) Benden daha az şanslı insanlara yardım etmek isterim.
- 204- A) Karşı cinsten insanlarla sosyal etkinliklere katılmak isterim.
B) Beni ara sıra kıran dostlarımı bağışlamak isterim.
- 205- A) Benimkine zıt olan görüşlere saldırmaktan hoşlanırım.
B) Dostlarımın bana güvenmelerini ve dertlerini anlatmalarını isterim.
- 206- A) Başka insanlara anlayış ve sempati ile muamele etmek isterim.
B) Memleketi gezip görmek isterim.
- 207- A) Adetlere uymak ve saygı duyduğum kimselerin geleneklere aykırı saydığı şeyleri yapmaktan kaçınmak isterim.
B) Yeni moda ve akımları izlemekten hoşlanırım.
- 208- A) Üzerime aldığım herhangi bir işte çok çalışmak isterim.
B) Günlük işlerimde yenilik ve değişiklik görmekten hoşlanırım.
- 209- A) Karşı cinsten çekici insanları öpmek isterim.
B) Yeni şeyler denemek isterim.
- 210- A) Görüşlerine katılmadığımda bunu insanların yüzüne söylemek isterim.
B) Yeni moda ve akımları izlemekten hoşlanırım.
- 211- A) Benden daha az şanslı insanlara yardım etmek isterim.
B) Başladığım herhangi bir işi bitirmek isterim.
- 212- A) Memleketi gezmekten ve değişik yerlerde yaşamaktan hoşlanırım.
B) Dikkatim dağılmadan uzun süre çalışmaktan hoşlanırım.
- 213- A) Seyahat yapmak zorunda kalırsam her şeyi önceden planlamak isterim.
B) Çözümü buluncaya kadar bir sorun yada bulmaca üzerinde çalışmaktan hoşlanırım.
- 214- A) Aşık olmaktan hoşlanırım.
B) Başka işlere geçmeden önce elimdeki işi tamamlamak isterim.
- 215- A) Başkalarına haklarında düşündüklerimi söylemek isterim.
B) Çalışırken rahatsız edilmekten kaçınmak isterim.
- 216- A) Dostlarıma ufak tefek iyilikler yapmak isterim.
B) Karşı cinsten kimselerle etkinliklere girmekten hoşlanırım.
- 217- A) Yeni insanlar tanımaktan hoşlanırım.
B) Karşı cinsten çekici kimseleri öpmek isterim.

- 218- A) Çözümünü buluncaya kadar bir sorun ya da bulmaca üzerinde çalışmaktan hoşlanırım.
B) Aşık olmaktan hoşlanırım.
- 219- A) Başarılarımdan bahsetmekten hoşlanırım.
B) Cinsiyete ilişkin fıkralar anlatmaktan ya da dinlemekten hoşlanırım.
- 220- A) Aptalca bulduğum işleri yapan insanları alaya almaktan hoşlanırım.
B) Konusu seks olan fıkralar anlatmaktan ya da dinlemekten hoşlanırım.
- 221- A) Dostlarımdan bana güvenmelerini ve sıkıntılarını anlatmalarını isterim.
B) Gazetelerin cinayet ve diğer zorbalık haberlerini okumaktan hoşlanırım.
- 222- A) Yeni moda ve akımları izlemekten hoşlanırım.
B) Hakketmişse bir kimseyi başkalarının önünde eleştirme isteğine kapılırım.
- 223- A) Çalışırken rahatsız edilmekten kaçınmak isterim.
B) Görüşlerine katılmadığımda bunu insanların yüzüne söylemek isterim.
- 224- A) Konusu seks olan fıkralar anlatmaktan ya da dinlemekten hoşlanırım.
B) Biri bana hakaret edince öç almak isterim.
- 225- A) Sorumluluk ve yükümlülüklerden kaçınmak isterim.
B) Aptalca bulduğum işleri yapan insanları alaya almaktan hoşlanırım.

EK 2. : DEĞER ANKETİ

Değerli Sporcu,

Elinizdeki anket ‘Spor Eylemlerinde Etik Değerler Sorunu’ adlı doktora çalışmamız için planlanmıştır. Anketlere vereceğiniz yanıtlar bilimsel amaç dışında hiçbir şekilde kullanılmayacaktır. Samimi ve içten yanıtlarınız için şimdiden teşekkür eder çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Arş.Gör. Mehmet ŞAHİN
Çukurova Üniversitesi Spor Yüksek Okulu

- 1- Cinsiyetinizi belirtiniz.....
- 2-Doğum yerinizi belirtiniz. Köy ( ) Kasaba ( ) Kent ( )
- 3- Medeni durumunuzu belirtiniz Evli ( ) Bekar ( )
- 4- En son mezun olduğunuz okula göre eğitim durumunuzu belirtiniz.....
- 5- Aylık gelir durumunuz ne kadardır? .....
- 6- Spor branşınızı belirtiniz. ....
- 7- Spor yaşamınız içinde bilim dışı yollarla başarı aradığınız oldu mu?
Evet ( ) Hayır( )
- 8- Sporculuk yaşantınız süresince hiç doping içeren maddeleri kullandınız mı ?
Evet( ) Hayır( )
- 9-Takım arkadaşlarınızın doping maddeleri kullandıklarına tanık oldunuz mu?.
Evet( ) Hayır( )
- 10- Rakiplerinizin doping maddeleri kullandıklarını düşünüyor musunuz ?.
Evet( ) Hayır( )
- 11- Kazanmak söz konusu olunca her şeyi yapar mısınız ?.
Evet( ) Hayır( )
- 12- Bir insan hayatını kaybetmektense maçı kaybetmeyi tercih eder misiniz.
Evet( ) Hayır( )
- 13- Saha içinde şiddete uğruyor musunuz ?
Evet( ) Hayır( )
- 14- Başarı ve başarısızlık sonrasında saha dışında şiddete uğramaktan korkuyor musunuz ?.
Evet( ) Hayır( )
- 15- Rakiplerinizle eşit koşullarda hazırlanmadığınız için kaybettiğinizi düşünüyor musunuz?.
Evet( ) Hayır( )

- 16- Karşılaşma sonuçlarının saha dışında ayarlandığını düşündüğünüz anlar olmuş mudur?
Evet( ) Hayır( )
- 17- Sportif başarıda şans faktörünün önemli olduğunu düşünür müsünüz ?
Evet( ) Hayır( )
- 18- Kazanacağınız başarı uğruna sağlığınıza riske eder misiniz ?
Evet( ) Hayır( )
- 19- İyi oynayıp kaybetmektense, kötü oynayıp kazanmayı tercih eder misiniz ?
Evet( ) Hayır( )
- 20- Yarışmayı veya karşılaşmayı önde götüren rakibiniz yere düşse ve rakibi geçme fırsatı doğsa fırsatı değerlendirir misiniz ?
Evet( ) Hayır( )
- 21- Çok önemli bir karşılaşma öncesi anne ve babanızın rahatsızlandığını öğrenseniz karşılaşmaya çıkar mısınız?
Evet( ) Hayır( )
- 22- Oyunun estetik boyutundan çok sonucuyla mı ilgilenir siziz ?
Evet( ) Hayır( )
- 23- Oyun içinde özgürce davranmaktansa verilen görevi mi yapar sınız ?
Evet( ) Hayır( )
- 24- Oyunun zevkini çıkarmak yerini verilen görevi mi yapar sınız ?
Evet( ) Hayır( )

ÖZGEÇMİŞ

1964 Yılında Afyon ilinde doğdu. İlk - orta öğrenimini Afyonda tamamladı. 1982-83 eğitim ve öğretim sezonunda Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor bölümüne girdi. Atletizme olan ilgisinden dolayı Manisa Safir spor atletizm takımında 5000 ve 10 000 metre koşarak derecelerini geliştirdi. 1985 yılında İzmir Çimentaş takımına transfer olarak bu takım adına katıldığı yarışlarda değişik dereceler elde etti. 1986-87 sezonunda mezun oldu. Bir yarıyıl İstanbul Alibeyköy Lisesinde Beden Eğitimi öğretmeni olarak çalıştı. 1988 Nisan ayında Çukurova Üniversitesi Rektörlük Beden Eğitimi bölümüne, 1991 yılında Ç Ü Eğitim Fakültesine Öğretim Görevlisi olarak atandı. 1992-1994 yılları arasında Beden Eğitimi ve Spor Bölüm başkan yardımcılığı görevinde bulundu.

1995 yılında Spor Ahlakının Temel Sorunları başlıklı çalışmasıyla Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. 1994 yılında Mersin Üniversitesine Araştırma Görevlisi olarak atandı. 1996 yılından bu yana değişik gazetelerde sporun felsefi değerlendirmelerini yaptığı yazılarıyla köşe yazarlığı yapmaktadır. 1998 yılında 2547 sayılı Üniversiteler yasınının 35. Maddesi hükümleri gereğince Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda doktorasını tamamlamak üzere görevlendirildi.

Halen Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda çalışmaktadır.